

د بت خیلے مناظرہ

پہ مسئلہ د

سَمَاعِ الْاُمُوَاتِ عِنْدَ الْقُبُورِ

پہ مینح د

مولانا واحد اللہ وصال صاحب

اود

مفتی محمد ندیم محمودی صاحب

ضبط و تحریر: طالب العلم منیب الرحمن باجوڑی

ناشر: جامعہ تعلیم القرآن چراٹہ روڈ ڈاگ بیسود ضلع نوشہرہ 0308-0427476

- 1..... د فریق اول د صدر بیان
- 4..... (فریق دوم، صدر، اشاعۃ التوحید والسنة)
- 7..... (ترن اول : فریق اول)
- 10..... (دا حثما دعوی دہ، دعوی د اہل السنۃ والجماعت، علماء دیوبند)
- 14..... (دلائل د مفتی ندیم پہ دعوی خیلہ باندے)
- 16..... (ترن اول : فریق دوم، مولانا واحد اللہ وحدان صاحب)
- 19..... (دلائل د واحد اللہ وحدان صاحب)
- 22..... (دعوی د مولانا واحد اللہ وحدان، دیوبندی، حنفی، صاحب)
- 23..... (حکم د دعوی)
- 23..... (دلائل پہ دعوی باندے)
- 24..... (فریق اول مفتی ندیم، ترن دوم)
- 24..... (جواب د دلائلو د خصم نہ)
- 27..... تنقیحات د مفتی ندیم پہ دعوی د واحد اللہ وحدان صاحب باندے
- 31..... (دلائل پہ دعوی باندے)
- 33..... (فریق دوم واحد اللہ وحدان صاحب، ترن دوم)
- 33..... (د خصم دلائلو نہ جوابات)
- 37..... (دلائل پہ خیلہ دعوی باندے)
- 38..... (جواب د خصم د اعتراضات نہ)
- (سوالات د مولانا واحد اللہ وحدان صاحب پہ مفتی ندیم باندے)
- 39.....

- 41..... (فریق اول، مفتی ندیم، ترن سوم ۳)
- 41..... (جوابات د مفتی ندیم صاحب خصم تہ)
- 45..... (دلائل پہ خپلہ دعوی باندے)
- 50..... (فریق دوم مولانا واحد اللہ وحدان صاحب ترن سوم)
- 50..... (جواب د خصم د دلائلو تہ)
- 53..... (دلائل پہ دعوی خپلہ باندے)
- 57..... (فریق اول مفتی ندیم، ترن چہارم)
- 57..... (جواب خصم تہ)
- 65..... (فریق دویم واحد اللہ وحدان صاحب، ترن چہارم)
- 65..... (جوابات د خصم د دلائلو تہ)
- 72..... (فریق اول مفتی محمد ندیم صاحب، ترن پنجم)
- 80..... (فریق دوم مفتی واحد اللہ وحدان صاحب، ترن پنجم)
- 82..... (جواب د خصم د دلائلو تہ)
- 84..... (دلائل پہ خپلہ دعوی باندے)
- 87..... (فریق اول مفتی محمد ندیم صاحب، ترن ششم)
- 88..... (دلائل غنا مخکین تہ)
- 96..... (فریق دویم، مولانا واحد اللہ وحدان صاحب، ترن ششم)
- 96..... (جوابات د خصم د دلائلو تہ)
- 100..... (دلائل د مولانا واحد اللہ وحدان صیب پہ خپلہ دعوی باندے)
- 103..... (فریق اول مفتی محمد ندیم صاحب، ترن ہفتم)
- 103..... (د خصم د دلائلو تہ جواب)
- 112..... (فریق دوم، مفتی واحد اللہ وحدان، ترن ہفتم)

- 112 (دخصم د دلائلونه جواب)
- 118 (فریق اول مفتی ندیم صاحب، تیرن هشتم)
- 121 (د مفتی ندیم دلائل په خپله دعوی باندے)
- 126 (فریق دوم، مفتی واحد الله وحدان، تیرن هشتم)
- 126 (جوابات د خصم د دلائلونه)
- 128 (دلائل په خپله دعوی باندے)
- 129 (اعتراض په مفتی ندیم صاحب باندے)
- 133 (فریق اول، مفتی محمد ندیم صاحب، تیرن نهم)
- 133 (دخصم د دلائلونه جواب)
- 136 (د مفتی محمد ندیم صاحب دلائل په خپله دعوی باندے)
- 142 (فریق دوم واحد الله وحدان، تیرن نهم)
- 142 (جوابات د مولانا واحد الله وحدان صاحب د دلائلونه)
- 149 (فریق اول، مفتی محمد ندیم صاحب، تیرن دهم)
- 157 (فریق دوم مولانا واحد الله وحدان صاحب، تیرن دهم)
- 164 (فریق اول، مفتی ندیم صاحب، تیرن دولسم)
- 172 (تنازعه دفریق اول دفریق دوم سره په اخیری وخت دفریق دوم کنب)
- 176 (فریق اول مفتی ندیم، تیرن دوازدهم)
- 177 (اختتامی دعاء)
- 179 (طریقه د لیکلو، او تصحیح د هغه)
- 179 (اوله تصحیح)
- 180 (دویمه تصحیح د ایتونو او د عباراتو)
- 180 (دریمه تصحیح د پشتو عباراتو او د عربي)

جمله حقوق محفوظ دی

کتاب نوم : د بت خیلے مناظره

ضبط و تحریر، منیب الرحمن باجوري

کمپوزنگ، منیب الرحمن باجوري

تعداد . ۱۰۰۰

تاریخ . ۱۴ اکتوبر، ۲۰۲۰ بطابق ۲۶ صفر، ۱۴۴۲ھ

چھاپ ، رومبے

د چھاپ خائے نور الله کتوزئی پرنٹرز جي تي روڊ پشاور

03149074877

پیش لفظ

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا أَنْعَمَ ، وَعَلَّمَ مِنَ الْبَيَانِ مَا لَمْ نَعْلَمْ ،
وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَيْرٌ مِّنْ نَّقْطِ بِالصَّوَابِ وَ أَفْضَلِ مِّنْ أُتِيَ
الْحِكْمَةُ وَفَضْلِ الْخُطَابِ وَعَلَى إِلِهِ الْأَظْهَارِ وَصَحَابَتِهِ الْأَخْيَارِ:
أَمَّا بَعْدُ :-

- ☆- کله چه د بت خیلے مناظره او شوله او ما واوریدله نو په هغه
کنس فریق اول مناظر مفتی ندیم صاحب په خپل ترن اول کنس وائی:
" عوام به هغه په خپله باندے اوگوری فیصله به کوی بیا ، (انشاء الله) "
- ☆- او بیا په خپل ترن نمبر هفتم کنس په اوچت اواز سره وائی :
" آوینچ پیریانو رونیرو ، څه تاسو ته ویم د الله بندگانولک په دے دلائلو
سوچ اوکی ، د دے کیمرے په سترگی به تاسو اوگوری فیصله وکئ " .
- ☆- کله چه مناظره او شوله نو هغه خویو صوتی تقریر وؤ ، چونکه
د دغه صوتی تقریر او د جانبینو د لائل محفوظ کول او بیا په هغه باندے
فیصله کول مشکل او گران وو، او نه د هرچا سره دومره وقت وی ، او
خصوصا په داسے علمی مسئله کنس فیصله کول د عوامو کار نه دے ،
بلکه د علماء کرامو کار دے ، نو د علماء کرامو د سهولت د پاره ما اراده
اوکړه چه څه دا اولیکمه ، او منظر عام ته راشی په کتابی شکل کنس ، او هر
عالم ئی اوگوری نو هغه ته به د جانبینو په دلائل باندے سوچ او فکر کول
اسان شی او بیا فیصله کول به ورته هم اسان شی .

☆ - ما د خپل بشری طاقت مطابق حتی الوسع کوشش کړيدے چه هر مناظر چه هر څنگه لفظ وئيلے دے ما هغه ليکلے دے ، بيا هم کچرے کم لفظ رد و بدل ليکلے شوے وی نو څه د هغه معذرت غواړم ، او په دے ليکلو کښ ما د يو جانب طرفداري هم نه ده کړے ، البته په مناظره باندے د پوهيدلو د پاره ما څه بعض عنوانات دخپل طرف نه ليکلي دي ، مثلاً:

☆ (۱) د فريق اول نه مراد مفتي محمد نديم محمودی صاحب دے.

☆ (۲) د فريق دوم نه مراد مولانا واحد الله وحدان صاحب دے.

☆ او بعض نور عنوانات چه هغه ما تفصیلاً په فهرست کښ راوستي دي ، د اسانتيا د پاره ، نو دغه الفاظ هم ځما دي ، مثلاً ، فريق اول : ترن اول . الخ ... چه تفصيل د هغه د فهرست نه معلومېږي .

☆ په هريو ترن کښ دواړه فريقين پخپل خپل وخت کښ خبره کوي ، يعنی هر ترن شل منب وی ، لس منب د يو فريق او لس منب د بل فريق .
☆ ټوله مناظره يوولس ترنه ده ، او دولسم ترن نيمگړے پاتي شويدے .

☆ دا مناظره ما د الضحی تي وی والا د رکاذنگ نه ليکلي ده خو بيا الضحی تي وی والا پوره مناظره نده نشر کړے په فينس بك باندے ، او څه کټ کوټ پکښ شوے وو، دغه کټ شوی ځائيو نه ما د يوتيوب نه راواخستل .

طالب العلم

منيب الرحمن باجوړی عفي عنه

(۱۴/کتوبر/۲۰۲۰ء - بمطابق - ۲۶ - صفر - ۱۴۴۲هـ)

د فریق اول د صدر بیان

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ
 أَفْوَاجًا ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝
 (صدق الله العظيم)

سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 رب زدني علما وارزقني فهما ، اللهم صل على محمد و على آل محمد
 كما صليت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد مجيد ، اللهم بارك على
 محمد و على آل محمد كما باركت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد
 مجيد .

يا رب صل و سلم دائما ابدا على حبيبك خير الخلق كلهم .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نن ستائس تاريخ بروز پير د بت خيلے پدے مضافاتو کښ د
 سماع الموتى عند القبور په موضوع باندے چه د کښے مسئلے د جانبينو
 نه شرائط ليکلي شويدي ، ياتعين د مناظرے د موضوع شويدي ، نو (الحمد
 لله) په تائم باندے دغه ملگری هم رارسيدلی دی او مونکه ستاسو ځائی
 ته رارسيدلی يو، نو (انشاء الله العزيز) څه صرف د خپل استاذ محترم د مناظر
 او د دے ملگرو تعين کومه نور خو ټولو ته پته ده تاسو ته پته ده ټول يي
 پيژنی او بيا به د هغے نه پس (انشاء الله) مناظرين خپل مينځ کښ مخامخ
 کيکی او سنجيدگي سره ادب او احترام سره بغير د شور شرابی نه به (انشاء
 الله) بحث مباحثه کيکي ، يقينا ابتداء کښ چه مونږ راغلو نو انتهائی څه

خوشحاله شومه د دغه ملګرو د طرف نه ډیر ښه استقبال او ډیر ښه ملاویدل هغه او شو او الله دے او کړي چه دا مجلس تر اخیږه پورے هم هغه شانتی سر ته په ادب او احترام او سجدګټي سره چه کم دے هغه اُورسئ.

او ستاسو نه ځما دا مطالبه ده څنگه چه حضرت مفتي صيب دے ملګرو ته اويل مونږ ستاسو په وينا باندے هم ستاسو ځائے ته راغلي يو، نو مونږ ستاسو يو اعتبار سره ميلمانه يو، نو تاسو به ځمونږ خيال ساتي مونږ به ستاسو خيال ساتو، او يوه خبره چه هغه ډيره قابل غور ده نو هغه داده چه دغه معاهده هم شويده او انشاء الله چه د دغه معاهدے پاسداري به هم کوو چه د دے ځائے نه بعد يعنی مناظره چه کله ختمه شی چه څومره وخت (درے/۳) گهنتے څومره ليکلے شويدے، نو د هغے مطابق چه کله مناظره ختمه شی دلائل د جانبينو نه پيش کړيشی د هغے نه بعد چونکے دا ستاسو ځے دے مونګ خو ميلمانو يو مونګ خوبه دے ځائے نه څو خامخا، اکثر بعضو ځائينو کښ دا سے اوشی، ستاسو نه خو دغه توقع ده چه انشاء الله تاسو به نه کوی بعض ملګری هغه ئی چه يا د بعض ملګرو په وينا سره اوکړي يا هغوي هسے هغه خپل عوامو ته يو انداز سره خبره کول غواړی نو مونږ خو به خامخا د دے ځے نه څو، اسے نه چه بيا په اخره کښ داسے ویدیوګانې کيکي چه دادې دوئ او تبتيده او مونږ په خپل ځائے باندے ناست يو فلان، فلان، داسے قسمه نو دابه عهد شکنی وی او دويم نمبر دا چه دا به د ميلمستيا د هغه د هغه دغه هم خلاف وی، نو انشاء الله العزيز مناظره به د دغه شرائطو مطابق څنگه چه هغه ميزبان هم او فرمائيل او ځمونږ حضرت مفتي صيب هم او فرمائيل

او ستاسو نه هم ځمونږ انشاء الله دا توقع ده چه هم دغه انداز باندې به تر اخيره پورې دغه سنجيدگي سره ادب او احترام سره خوش خلقي سره انشاء الله اخيره پورې به دا مجلس سر ته رسو ، نو د دغې به تاسو هم انشاء الله پابندي کوي او ځمونږ ملگري به هم انشاء الله پابندي کوي ، نو ځما د صدارت د پاره د حضرت مفتي صيب د طرف نه تعين شويدي او حضرت مفتي صيب تاسو هم پيژنئ او الحمد لله ټول پاکستان هندوستان چه سومره دغه دی هغه خلك ئي گوري ، نو هغوی ئي هم پيژني ، استاذ المناظرين استادى و مرشدی حضرت مولانا مفتي محمد نديم محمودی صيب حفظه الله ورعاه ، او د دوی سره دغه طرف ته مفتي فيض الحسين صيب حقاني ، دامت برکاتهم العالیه مفتي اکبر علی صيب حقاني دامت برکاتهم العالیه ، او ماسره نبی طرف ته هغه عبدالرحمن عابد صيب دامت برکاتهم العالیه دا معاونین دی ، او انشاء الله ستاسو صدر صيب نه او ټولو ملگرو نه او ټولو ملگرو نه ځما دا توقع ده چه تر اخيره پورې به انشاء هغه مجلس په ادب او احترام سره د جانيونه به (انشاء الله) خيال ساتو ، الله جل شانہ مونږه تاسو ته د اخيره پورې هغه مجلس کښن د خوش خلقي او د هر اعتبار سره د يو بل د عزت او د احترام او د ادب کولو توفيق رانصيب کړي.

(فریق دوم، صدر، اشاعة التوحيد والسنة)

الحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله اما بعد :

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم . بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ اِذْفَعْ بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَ
بَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَانَهُ وَلِيًّا حَيِّمٌ ۝ صدق الله العظيم .

انتهايي قابل قدر قابل عزت علماء كرام ميلمانو كوربانو څه د ټولو
نه اول د مولانا طيب الرحمن صيب د حضرت مفتي صيب او د هغوي د
ملكرو شكره ادا كوم چه څنگه اصولو كښ وئيلي شوي وه ، معاهده
شويوه او په هغه اصولو سره هغه خپل وقت مقرر ته هغه ځائ ته دوي
تشريف راوړو الله جل جلاله دے او كړي د دے تيمه پورے څومره مونږ
په اصولو باندے اوچليدو چه باقي دا مجلس هم الحمد لله ، الله جل جلاله
ځمونږ او ستاسو په خير خيريت او عافيت سره اختتام ته اورسوي ، اصل
خبره داده چه ځمونږ دا مجلس چه دے دا د علماء كرامو مجلس دے نو
پكار داده چه علماء كرام چه څومره په معاشره كښ معزز دي څومره د
دوي مقام دے د الله جل جلاله په نيز باندے ، د جناب رسول الله صلى
الله عليه وسلم په نيز باندے ، نو پكار داده چه دا علماء كرام په خپله
هم د دغه خپل مقام او د مرتبي خيال وساتي ، نو دا يو اهم موضوع او
ضروري خبره ده د ټولو نه او دا د مجلس اصول دي بغير د دينه مجلس
اختتام ته هم نشي رسيدلے چه څو پورے د دے لحاظ نه وي ساتلے شوے
، بے اصولي به د يو طرف نه هم نه وي او ځما هسے خپل سوچ داده چه
څه اووايم بے اصولي كيكي او يو طرف نه خبره كنږي او د بل طرف نه
خبر نه كنږي دا مناظره نه ده دا شور دے ، نو بصورت ديگر به دا كه كم

يو کسان هم داسه حالات مينځ کښ پيدا کول غواړي که دے جانب نه ئي او که هغه جانب نه ئي بحیثیت يو ثالث او په دے ویدیو کښ تمام دنیا دا خلق هم گوري چه دا به د هغه شکست متصور کيکي ، نو دریمه خبره داده چه خبرے به صرف او صرف صدر او مناظر کوي ، د هغه اصول دادی چه بس مونږ د دغی خبرو دغه کړیدے ، انتخاب کړیدے چه انشاء الله العزیز و خدا ن صیب دغه مفتی صیب دوي به خپل مينځ کي خبره کوي . دویم دادے چه صدارت ته د ستاسو د طرف نه انتخاب د مولانا طیب الرحمن شويده ، دے طرف نه ځما شويده ، نو که دے ملگرو کښ کم بے اصولی وه کمه خبره وه ، نو په کار داده چه د هغه ځائے نه بل يو ملگرے جواب نه ورکوي ، صدر صیب ته دے وائي صدر صیب دے ما مخاطب کړي څه د خپلو ملگرو ذمه وار ، او هغه د ملگرو ستاسو د ملگرو ذمه وار ، ستاسو صدر صیب ، بل خبره اصل کښ ضروري او اهمه خبره هغه د وخت خبره ده ، نو طیب الرحمن صیب ستاسو څه مشوره ده چه څومره څومره تائیم د يو ترن د پاره مقرر کړو؟.

نو بس څه وایم چه دس دس منته به صحیح ئي کنه؟ ، بس څه چه خبره پکښ يو حده پوري پوره کيکي ، او کل وقت د دغه سره درے گهنتی صحیح دی؟ که څلور صحیح دی؟ صحیح دی جي هغه بس خپل دغه وکړي ، جي ، بله خبره دا اخری وخت د کنه جي نو اخيري وقت کښ به دا خبره ئي چه ځما خو خپل سوچ دادے چه څه وایم چه بغیر د دغه نه چه کم تیم اخيرنی څلور گنتی کم مقرر شوی په کم آن کښ په کم سيکنه کښ او په کم مينټ که ايت کریمه هم د يو جانبه شروع وو نو هغه به بس کيکي او بس اخوا به خاموشي وی او

بيا به داسې مجلس ئې انشاء الله دا به يو مثال مناظره وي يو تاريخي مناظره به وي ، چه مونږ به دلته کينو ، اخيره کښ به د دے ځائے نه په دعاء سره رخصتي کوو، بيا به انشاء الله تاسو هم ځي او مونږ به هم خپل طرف باندے ځو، پکار دادے چه د اصولو لحاظ هغه اوکړے شي او بله خبره داده چه څه د دے ملگرو مختصر غوندے تعارف کومه، ځمانوم دے نعمت الله د صدارت انتخاب ځما شوي دے دادے ځما سره ځما ورور مولانا سيد حسين صاحب او ځمونږ دا متکلم چه دے هغه تاسو ته پته ده جي ، مناظر اسلام ترجمان اهل السنة حضرت العلامة وحيد الله وحدان صيب ، ديخوا بل ملگړے چه معاون قاري ياسين حنفي صيب دے او د هغوي سره ځمونږ مشر ورور مناظر اسلام حضرت العلامة عبد الرزاق ابوضرار عامري صيب دے جي ، نو دغه ملگري دی پنځه دا د مناظرے د پاره منتخب شولو ، د دے نه علاوه به شپږم کس ځمونږ د طرف نه نه رازی چه يره دلته ځمونږه سره څه معاونت اوکړي او دغسے ستاسو د طرف نه هم که يو ملگړے داسے کوي نو دا به بے اصولي متصور کيږي ، نو اوس دا دغه چه خپل مينځ کښ مناظرين خپله خپله دغه اوکړي.

(ترن اول : فریق اول)

خہ (مفتی محمد ندیم) شروع و کرمہ صحیح دہ ، دھغے نہ علاوہ
 بہ او وایو ، دا اوس مولوی صیب تاسو سرہ تائم خہ دے؟ خہ بس خیر دے
 شل کم بہ یی حساب کرو ہغہ صحیح دہ خو مولوی صیب لہر د خلور
 گنتو تائم فیکس کوؤ خیر خفہ نہ شی صحیح دہ ، وس شل کم دغہ دی
 ۱۱ یولس ، نو شل کم دولس ، شلم کم یوہ شل کم دوہ ، شلم کم درے
 ، ٹیک شوہ ، شل کم درے باندے بہ مناظرہ ختم کوو دلته بہ مونخ
 اوکرو ، بیا بہ ہغے نہ پس تاسو پہ خیل طرف جائے دعا بہ اوکو مونہ بہ پہ
 خیل طرف خو .

دے غیر مقلدو سرہ تاسو پہ تحیۃ المسجد عند الخطبہ پہ موضوع
 باندے خمونہ یو مناظرہ کتلی وہ نو ہغے کنیں دھغوی چہ کم مناظرین
 راغلی وو ، یقینا دیر سنجیدہ خلق وو او ہغہ مناظرہ خمونہ داسے یو
 ماحول کنیں وشوہ یقینا دھغے نہ پس ما کتل دے فیسبک باندے دیر نہ
 تاثرات د خلکو راتل د ہرے طبقے یقینا کہ مونہ دغسے ماحول جاری
 وساتو ، کہ تاسو طرف نہ یو ملکرے ہغہ خیرے اترے تیزی وکری نو
 خیر دے خمونہ صدر بہ دغہ وکری مونہ نورو ملکرو خہ خپلو ملکرو تہ
 درخواست کوم دوی تہ بلکہ حکم ورتہ کوم چہ دوی بہ د عفو معاملہ
 کوی ، انشاء اللہ ، کہ خمونہ د ملکری نہ یو کس دغسے وکری نو ستاسو
 ملکرو تہ خما درخواست دے چہ د عفو معاملہ وکری ، انشاء اللہ .

فری بہ دغسے یو ، خپلہ دائرہ کنیں ، انشاء اللہ

..... راغے ستاسو ملکرے دا دینہ اوباسہ .

دا دغہ کہ لہر سلو کیری سلوئی کرہ خیر دے

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد فاعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم.

(۱) - (اِنْ تُسَبِّحْ اِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

محمد عبدك ورسولك وصل على المؤمنين والمؤمنات المسلمين والمسلمات.

ما نه مخکنس دواړه طرف نه صدراونو زبردستے خبرے وکړے الله

دے مونږه او تاسو دواړو ته به هغه باندے د عمل کولو توفیق راکي او دا

ماحول دے الله وکړي چه تر اخيره پورے دغسے سنجيده وچليکي (دا

سلو که خه)

دويم مولوی صيب: زه به يو خبره وکمه؟

ځمونږه او ستاسو په مينځ کښ تيم مقرر شو، چه هغه به چار

گنتی وي.

(۲) - دويم نمبر مولوی صيب ځمونږه او تاسو په مينځ کښ موضوع

چه کمه ده، هغه (سماع الاموات) مړي او ريډو، نه اوريدو والاخبره (عند

القبور) قبر ته نږدے، لرے نه، دا مسئله شرکي ده؟ که شرکي نه ده؟

(۳) - چونکے د تاسو د ملگرو نه خبره راغلے وه تر اوسه

پورے: چه څوک وائي چه (مړي اوري دا مسئله شرکي ده، بدعي ده،

مشرکان دی، کافران دی)، (نعوذ بالله) مونږه د دے طرف نه چونکے په

دغے اعتبار سره تاسو د مدعي حيثيت لرئ او دا مسئله مونږه وايو شرکي نه

ده، د مدعي عليه حيثيت لرو.

(۳) - دويم نمبر ځمونږه د طرف دا مسئله د عهد د صحابه وو نه

تر اوسه پورے اختلافي راروانه ده، نو په دغے اعتبار سره مونږه د مدعي

حيثيت لرو او تاسو د مدعي عليه حيثيت لرئ چه تاسو هغه اختلافي

مسئله نه تسليموى نو پدې موضوع به څه خپله دعوى هم بيا ، انشاء الله العزيز اويمه چه څه من وجه مدعى يمه.

(۱) - دويم مولوى صيب موضوع به څمونږ دغه وى (عند القبر)

، د دې وجهې نه به څه د مولوى صيب نه هم دليل هغه غواړمه چه د ده دعوى سره ئې تعلق وى په هغه كښ د (ميت) لفظ وى ، او دا ورسره ذكر وى چه څوك واى مړى اورى دا مشرك دے يا د مړو د اوريدو دا مسئله شرکي ده كفرى ده هغه ايتونه چه د هغه د دعوى سره تعلق نه وى هغه احاديث چه د دعوى سره ئې تعلق نه ئې هغه پيش كول به صرف د وخت ضياع وى ، خانه پورى به وى ، نو ثواب به پرې ميلابېږي ، مولوى صيب خو په هغه باندې به دعوى نه ثابتېږي ، عوام به هغه په خپله باندې اوگورى فيصله به كوي بيا ، (انشاء الله).

(۲) دريم نمبر باندې به مولوى صيب انشاء الله چونكه اصول

تاسو هم وئيل دى مونږه هم وئيل دى ، درې عالمه دى ، عالم دنيا ، عالم برزخ ، عالم اخرت ، عالم دنيا د مور د گيډې نه انسان دنيا ته راغې د مرگه پورې ديتته عالم دنيا وئيلې شى ، په انسان مرگ راغې د دې وخت نه واخله د قيامت د صبا پورى په (وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ) دغه وخت ته وئيلې كيږي عالم برزخ.

(۳) دريم نمبر د قيامت د صبا نه چه كم نه ختميدونكى زمانه

شروع كيږي ديتته وئيلې كيږي ، عالم اخرت ، مولوى صيب دريم عالمه دى ، د يو عالم حالت په بل عالم باندې قياس كول جائز نه دى ، اصولو كښ تاسو هم وئيل دى مونگ هم وئيل دى (انشاء الله) قياسونه به نن نه كوو په نصوصو سره به خبره ثابته وو ، بل مولوى صيب د هغه نه مخكښ

(انشاء الله العزيز) څه تاسو ته خپله دعوي ویمه ، که تاسو مطالبه کوله ،
څه ئي بيا درکومه هم (انشاء الله العزيز) .

(دا ځما دعوي ده ، دعوي د اهل السنه والجماعت ، علماء ديوبند)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۶) (۱) - مسئله د سماع الاموات عند القبور د عهد د صحابه

کرامو نه تر اوسه پورې اختلافي راروانه ده يعنې د صحابه ؤ د وخت نه تر
اوسه پورې پديکېن اختلاف دے ، څوک قائل دی د اوريدو څوک قائل
نه دی.

(۲) - دويم نمبر البته ځمونږ په نزد عند القبور د سماع يعنې د
اوريدو قول راجح دے ، ځمونږ په نزد په دغه به مونگ دلائل پيش کوؤ .
بغير د بل فريق د تکفير تفسیق او تضليل نه.

(۳) - دلته مولوی صيب دويمه دا ، او د پنج پيريانو حضراتو دے
مسئله ته يعنې عند القبور سماع ته د شرکي وئيلو او قائلينو د سماع
الموتى عند القبور باندے د شرک او کفر فتوی لکولو سره د جمهور
صحابه کرام رضی الله عنهم اجمعين او جمهور امت تکفير لازميری ، د
دے وجهه نه د پنج پيري حضراتو دغه فتوی او مسلك مسلتزم دے کفر
لره ، انشاء الله العزيز ، څه به په دغه باندے مخکېن ځم تفصيل به پيش
کوم .

(۴) - خو يو مولوی صيب ما اويل : مسئله تر اوسه پورې
اختلافي راروانه ده ، مونږ دا اختلافي تسليموو ، لږدا پديکېن يو خودا ده
چه قران نص تاسو راواخلي ، حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم
راواخلي ټيک ده ، د دينه څکته د چا قول راخستل هغه به د ستاسو د پاره

فائدہ مند حُکْم نہ وی چہ ما د اول نہ اوئیل چہ اختلافی راروانہ دہ ، نو چہ اختلافی دہ نو د چا عبارت تہ گوئی ورورل عبارت پیش کول دغہ بہ تاسو د پارہ جائز نہ وی ، یو .

(۵) - دویم نمبر ما اوئیل : دہ اختلافی ، خو مولوی صیب کم اختلافی ، چہ دا راروانہ دہ ، د عہد د صحابہ نہ تر اوسہ پورے ، تاسو پنج پیریانو حضراتو کنب او پہ ہغوی کنب فرق دادے ، ہغہ پہ مواضع منصوصہ کنب یعنی پہ کمو حُکْمونو خاینو کنب چہ راغلی دی پہ نصوصو کنب چہ پہ دے دے خے کنب اوری ، او ہغوی پہ دے خے کنب اوری نورو حُکْمونو کنب نہ اوری .

دویم تاسو ئی وئی ، تاسو وائی ، دے حُکْمونو کنب تاویلات کوی پہ مواضع منصوصہ وو کنب ، (انشاء اللہ العزیز) ، ہغہ بہ بیا مونہ روستہ باحوالہ پیش کرو .

(۶) - نو ستاسو او ہغوی ہغے کنب فرق دے ، دے وجہ نہ مسئلہ ہم پدے باندے جوہرہ دہ ، مری اوری یا نہ اوری ، حُمنہر د ہغے سرہ (قسم دے) ہیخ خہ کار نشہ دے ، واوریدل اوریدی ، نہ دے اوروی ، نہ دے اوری ، خو پہ دے سرہ د امت تکفیر کول د صحابہ کرامو تکفیر کول خنگہ چہ ستاسو د فتوی نہ لازمیہری ، مونگ صرف پہ ااقہ بنیاد باندے د دے مسئلے وضاحت وکو ، او شیخ سرفراز خان صفدر صیب نور اللہ مرقدہ ، چہ پدے موضوع کتاب لیکو ، ہم دقہ عذر یی لیکلے چہ پدے موضوع مونہر قلم اوچت کرے د ہغے وجہ دا وہ ، انشاء اللہ العزیز ، محکب بہ بیا خہ پیش کوم ، ما خیلہ دعوی پیش کرہ .

(۷)۔ د دے د پارہ بہ خہ اول د د ینہ مخکین د دلائلو نہ بہ

مخکین ما خیل خبرہ کنین دعوی کنین اویلہ چہ د پنج پیری حضراتو بہ نیز
باندے دا شرک دے، د دے وجہے نہ د دے معتبر و کتابونہ خہ بہ ہنہ
موضوع باندے پیش کوم، دا ما سرہ (۱) نداء حق ﴿جلد ۲/ص ۱۲۸﴾ دہ
، دے بہ خیل دغے کتاب کنین لیکی: (واقعی سماع موتی کا عقیدہ شرک کا پھانک
ہے) او بہ دغے لاندے بیا دے تفصیل لیکی۔

(۲)۔ دویم نمبر ما سرہ دے، مقالات نیلوی ﴿جلد نمبر ۱/ص
۱۲۷﴾ او صفحہ نمبر ۱۲۲ دے بہ دغے کنین پہ واضحو الفاظو کنین دے
مسئلے تہ، دے مسئلے تہ، دے شرکی وائی، دے وائی دا مسئلہ شرک دے
، کفر دے۔ ﴿صفحہ نمبر ۱۲۷﴾ باندے۔

خہ: (سماع موتی کے عقیدے کو شرک مولانا حسین علی رحمہ اللہ اور ان کے
دوسرے تلامذہ کی طرح وہ سماع موتی کے عقیدے کو شرک نہ سمجھتے تھے مگر شرک کا
چھوٹ دروازہ ضرور سمجھتے تھے) ستاسو د مشرانو خبرہ کئی۔

(۳)۔ دریم نمبر، دا ما سرہ بیا ستاسو مجموعہ رسائل د نیلوی
صیب (ج/۱/ص ۶۰۷) دہ، دے وائی: مسئلہ سماع موتی، خہ دے وائی دا
د ملحدینو ایجاد دے او د دغے تکفیر کوی۔

(۴)۔ خلورم، (شرک کیا ہے) د بندیالوی صیب (صفحہ ۷) دے
وائی: سماع موتی او د بزرگانو د وسیلے پشان موضوعاتو باندے دلائل پہ
خیل گمان ورکولو سرہ التہ د مشرکینو او د مبتعینو بلا اجرت وکیلان
جو رشوی دی چہ کم ستاسو مشر.... مکتبہ اشاعت محلہ جنگی مولوی
نقیب حنیف صیب فی ترجمہ کریدہ۔

(۵)۔ داخما سرہ مولوی صیب مخکنیں نداء حق (جلد ۳/ص)

(۳۳۸/دہ، دے پہ دغے کنیں ہم وائی، سماع موتی: (پس حق یہی ہے کہ سماع موتی بالکل نہیں، اور کوئی حدیث صحیح یا آیت سماع موتی پر دال نہیں، بلکہ سماع موتی لوگوں کیلئے منجر الی الشرک ہے) دا شرک طرف تہ راخکونکے دے، دا شرک طرف تہ ئی راکاکی، (۶)۔ دغہ رنگے مولوی صیب دا خما سرہ نداء حق جلد (نمبر ۳/ص ۱۱۰) دا خما سرہ ستاسو د خان بادشاہ مولانا صیب

(۶)۔ (البرہان الجلی) دے، د دے (صفحہ نمبر ۱۹۸) دہ، دے

وائی: (موافق اعمال صالحہ اور اطاعت کو ذریعہ بنا کر وسیلہ بنانا اور اس کی تین قسمیں ہیں) ہدیکنیں بیا مخکنیں دے بحث کنیں د سماع الموتی موضوع تہ رازی، دے وائی: سماع الموتی، دے پچھل دغہ کتاب پہ دغے صفحہ باندے دیتہ (شرک) وائی، مولوی صیب.

(۷)۔ دغہ رنگے مولوی صیب خما سرہ جی. کتاب ورتہ ورکری.

دغہ رنگے مولوی صیب خما سرہ مقالات نیلوی، د دے (جلد نمبر ۱/اول دے (صفحہ نمبر ۱۲۲) دے، ہم، دے وائی: (سماع الموتی شرک کا چور دروازہ ہے) دے وائی: سماع الموتی د شرک د چور دروازہ دہ.

(۸)۔ دغہ رنگے د شیخ طاہر صیب پہ (خیر دے چہ خما

تیم ختم شی بیا د کتاب مطالبہ اوکی خیر دے خو پہ مینخ کی مداخلت مہ کوی).

..... دے وائی شیخ طاہر حیات و خدہات (صفحہ نمبر ۲۱/

صفحہ نمبر ۶۱/ص نمبر ۱۱۶/صفحہ نمبر ۲۱۷/صفحہ نمبر ۲۱۸) دا

صفحہ (نمبر ۶۱) باندے یو خائے لیکی: (سماع موتی اور انبیاء صالحین کا وسیلہ

وہ برگ حشیش تھی جنکی چاؤں میں شرک کو پناہ ملتی تھی) یعنی سماع الموقی تقریباً دلتہ د شلو/۲۰ نہ زیادتی حوالے ما راوری، د دسو (۱۰) پورے تقریباً ما پیش کرے، دغہ قول وائی چہ دا مسئلہ شرک دے۔

(۸) - دویم نمبر مولوی صیب، ما وٹیلی وو چہ دا مسئلہ د عہد د صحابہ کرامو رضی اللہ عنہم اجمعین نہ اختلافی راروانہ دہ۔

(دلائل د مفتی ندیم پہ دعویٰ خیلہ باندے)

خہ پہ ہغے باندے دلائیل پیش کومہ انشاء اللہ حوالہ جات پیش کوم ستا د بزرگانو ہم د خیلو مشرانو ہم، علماء دیوبند چہ (کم مُسَلَّم حضرات) دی۔

خود ہغے نہ محکبیں ما دعویٰ دا کریوہ چہ خمونہ پہ نزد راجح مسلک دادے، چہ عند القبر اوری۔

(۱) - دافتاوی د مفتی محمود دہ مفکر اسلام فاتح قادیانیت حضرت مولانا مفتی محمود صیب نور اللہ مرقده، فتاویٰ مفتی محمود (جلد ۱/ص ۱۷۵) دے وائی: (مسئلہ سماع موقی صحابہ رضوان اللہ اجمعین کے زمانے سے مختلف فیہ چلا آرہا ہے، حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا سماع موقی کا انکار کرتی ہے، اور ایت (فانک لاتسمع الموقی) سے استدلال کرتی ہے، اور دیگر صحابہ رضوان اللہ علیہم اجمعین سماع موقی کے قائل ہیں، ترجیح میں اختلاف ہے، بعض علماء عدم سماع کو رائج قرار دیتے ہیں، اور بعض سماع کو، ہمارے ہاں قول ثانی رائج ہے) زمونہ پہ نزد دویم قول چہ عند القبر د سماع الموقی دے، دا زمونہ پہ نزد راجح دے، لاندے د ہغے دلائل ورکوی۔

(۲) - دا د مفتی شفیع صیب رحمہ معارف القرآن د دے جلد نمبر .

تائم ختم .

(ترن اول: فریق دویم، مولانا واخذ الله وحدان صاحب)
(دواحد الله وحدان صاحب د مفتی ندیم پہ دعویٰ باندے رد او
اعتراضات)

نحمدہ ونصلی ونسلم علی رسولہ الکریم آمّا بعد :

(۱) - مفتی صیب، اولئی خبرہ دا اوکڑہ چہ تاسو وائی چہ سماع
الاموات عند القبور دا شرکی عقیدہ دہ، کوی حوالے چہ دے پیش کرے
پہ دیکھن یو لفظ د (عند القبر) نہ وو، حضرت جی .

(۲) - دویمہ خبرہ دادہ چہ تاسو اوئیل چہ سماع الاموات د یتہ
مونکہ عدم سماع تہ یا سماع الاموات تہ مونکہ راجح مسلک وایو، او
مونکہ فتویٰ نہ لگو تاسو وئیل وو، چہ د قرآن مجید د یوایت نہ ئی اوخائی
کہ چا اوخودل چہ یوایت کنہ دا وو چہ مری نہ اوری، دس ہزار روئی
بہ انعام ورکوم، او تحریف بہ نہ کوی، بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا د (انک
لا تسمع الموتی) نہ استدلال کرے وو .

(۳) - دا جُما سرہ (الخبیر الکثیر/....) دے او پدیکھن دے وائی :
تحریف دا د یهودو او د مشرکانو صفت دے، حضرت جی ستا پہ فتویٰ
باندے بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا (نعوذ باللہ) مشرکہ دہ، صحیح
شو جی .

(۴) - دا خو دلہ کنہ دے جدا دعویٰ پیش کرہ، خو مخکن
دے بل شانتے دعویٰ پیش کریوہ .

(۵) - دویم دا ستاسو هاغہ مشر دے چہ د صوابی پہ مناظرہ کنہ
تا وئیلی وو چہ جُما دا مسلک دے، دا امام اہل ستہ امام فلان فلان، دا

دے سماء الموتی په (۱۹۶/صفحه) کښ ليکي : (اور معتزله نے سماع موتي کا انکار کیا ہے) ، معتزله وو د سماع موتي نه انکار کرے ، ته خود راجح او عدم راجح والي قول کوے ، دلته دے فتویٰ مشر لکولي ده چه دا معتزله دي ، ستا د مشر په فتویٰ باندے بي بي عائشة رضی اللہ عنہا معتزله ده نعوذ باللہ ، لکه څنکه چه تاسو فتویٰ لکوي داسے دے مشرانو لکولي دي ، حضرت جی .

(۶) - اوس ديخوا اوکوره : تا اوئيل چه ځمونږ عقیده داده : چه مری نه اوريدل دا راجح مسلك دے ، دا درته خيم حیات بيزخيه د مولانا الله يار خان چکرالوی صاحب ، (۱۶۴) صفحه كي دے ليکي وائي : (ايل سنت والجماعت کا اجماع عقیده ہے کہ ميت سنتا ہے خواں کسی بھی حالت میں ہو، خواں کسی بھی حالت میں ہو) نو پديکښ (عند القبر، عند القبر) هم نشته ، څه چه رد پيش کوم نو په هغه کښ به بيا (عند القبر) لفظ نه ئي ، ځکه ځما په کتابونو کښ هم (عند القبر) لفظ نه وو ، ستا په دے کتاب کښ هم عند القبر لفظ نيسته .

(۷) - دويم تا اووئيل : د صحابه وو د دور نه د اوسه پورے اختلافي ده ، دے څه وائي : (خارجي اور معتزله کا عقیده ہے کہ ميت نہیں سنتا) د خارجيانو او د معتزلو دا مسلك دے چه مری نه اوري .

نو حضرت جي ته وائي مونک د راجح او عدم راجح قول کوو دا مشر دے وائي چه څوک د نه سماع قائل ئي هغه معتزله دي او هغه گمراه او خوارج دي .

(۸)۔ بل حضرت جی دا خمسہ کتاب دے البصائر ستاسو د مشر

پدیکنیں دے لیکي، پہ (صفحہ ۲۱) کنیں لیکي وائی: (واما انکار عائشة رضی اللہ عنہا فانما هو لاجل تمسکھا بظاہر قوله تعالیٰ: (إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ).

بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا دلیل ہغہ د وجہی د ظاہر د نص

نہ دے.

او بیا پہ (صفحہ نمبر ۷۶) کنیں لیکي، د ظاہر د نص نہ استدلال کول دا کفر دے، د ظاہر د نص نہ استدلال کول دا کفر دے، د دے مشر پہ فتویٰ باندے بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کافرہ دہ (نعوذ باللہ)، د دے وجہی نہ چہ تہ د راجح او عدم راجح قول کوی دا بے خایہ دے.

(۹)۔ بل حضرت جی ستا اصل عقیدہ دادہ دادے تسکین الصدور

(۲۰۹/صفحہ) کنیں لیکي وائی: (زندہ اور مردہ فہم، اور اک، شعور اور سننے میں برابر اور یکساں ہیں، برابر اور یکساں ہیں) قران مجید کنیں دی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ﴾ ستا مشر وائی ژوندے او مرے برابر دی، قران کنیں رب العلمین وائی، ژوندے او مرے برابر نہ دی، اوس ئی خانلہ گرڇوہ چہ کم تاخ کنیں وراچوی.

(۱۰)۔ حضرت جی اوس دیتہ اوگورہ دا ستا کتاب تحقیق الہتین پہ

دیکنیں دے لیکي: (جس طرح زندہ قریب سے سنتا ہے دور سے نہیں، اسی طرح مردہ قریب سے سنتا ہے دور سے نہیں)۔ عند القبر۔ لفظ نشتہ صرف (قریب) لفظ دے، بیا پدیکنیں لاندے لیکي پہ (صفحہ نمبر ۴۸۱) کنیں لیکي، وائی چہ: (نہ قریب سے نہ بعید سے کسی وقت نہیں سنتا، ایسا عقیدہ رکھنا بھی گمراہی

ہے، داسے عقیدہ گمراہی دہ : (بدعت ہے معتزلہ والا عقیدہ ہے) دا دے
تحقیق الہتین وائی دا د معتزلہ و او دارنکی بدعقیدہ د خارجیانو او د
گمراہانو مسلک دے، نو یو طرف تہ خو وائی : چہ راجح مسلک دادے
او مشرانو چہ دے کم اقوال پیش کری، ستا او ستا د مشرانو یو بل سرہ
موافقت نشته، (دا لگ ساعت کیدہ).

(۱۱) - اوس تاسو ویل : چہ تاسو بہ فتوی پیش کوی چہ تاسو وائی
چہ دا شرکی عقیدہ دہ نو ہغہ درتہ خہ پیش کوم.

(دلائل د واحد اللہ وحدان صاحب)

(۱) - داخما سرہ تعلیم الاسلام دمفتی کفایت اللہ صیب، یہ
دیکن لیکی : (یہ اعتقاد رکھنا کہ فلاں پیغمبر یا ولی ہمارے تمام باتوں کو دور و نزدیک
سے سن لیتے ہیں) روستو لیکی : (یہ سب شرک ہے) پدے نزد کے کنیں - عند
القبر - ہم راخی حضرت جی.

(۲) - دارنگے خما سرہ دا غیر مقلدینو، (دے باندے لگ لاس
کیدہ)، (کچھ دیر غیر مقلدین کے ساتھ) دا یو کتاب دے، پدے باندے د
شیخ سلیم اللہ خان صیب تقریظ ہم دے، پدیکنیں یہ (صفحہ نمبر ۲۴۶)
کنیں لیکی وائی : (سماع موتی بریلویوں کا مشہور عقیدہ ہے) سماع الموتی د بریلیانو
مشہورہ عقیدہ دہ، تہ د راجح او د عدم راجح قول کوئے مشران دے بل
خہ وائی حضرت جی.

(۳) - دارنگے دا خما سرہ کتاب دے عقائد اسلام د مولنا عبد
الحق حقانی صیب، دے وائی (۱۳۳ صفحہ) کنیں : (جس طرح نزدیک و دور

کی بات سنتا ہے اللہ تعالیٰ اور کسی کو اسی طرح سمجھا مشرک ہو گیا) حضرت جی: دے وائی ڄوڪ دے داسے او منل دا مشرکان دی، دا زما سره حقانی عقائد اسلام دے.

(۴)- د مفتی محمود د فتاویٰ نہ دے حوالہ ورکړے وه (۳۴۹)

(صفحہ) ده وائی: (هر وقت هر بات کا دور سے اور قریب سے سننا اللہ تعالیٰ کا خاصہ ہے کسی اور کیلئے اسکا ماننا اسلامی عقیدہ نہیں) د بل د پارہ دا منل اسلامی عقیدہ نہ ده. دادے مفتی محمود صاحب دهغه فتویٰ خوتا مفتی محمود.

(۵)- تا زمونږ د کتابونو نه یو حوالہ پیش کره مفتی صیب په

هغه کښ دا وو چه دا مفضی الی الشریک دے (صفحہ نمبر/۱۲) دا جمال قاسم د شیخ قاسم صاحب پدیکنښ (صفحہ نمبر/۱۲) کښ لیکي: په دے دور کښ سماع الموقی منل دا سره شریک ته راکاځي داسره، عبارت داسه دے: (اس زمانے میں اس امکان استماع کا بھی چرچا کیا جائے) نو بیا پدیکنښ لیکي چه ذیکنښ دینی نفع متصور نه ده (البتہ قوت مضامین شریکے کا گمان غالب ہے) دا حوالہ به ورکړے جي.

(۶)- دارنگه حضرت جی دا ځما سره دے اهداد الهفتین د مفتی

شفیع رحمۃ اللہ علیہ، دا دے (۴۴۶ صفحہ) کښ لیکي: (مزار اولیاء کرام پر بدین نیت جانے والا کہ میرے اواز کو بغیر واسطہ امر الہی اولیاء سنتے ہے کافر ہے یا مؤمن؟ جواب: مؤمن ہے مگر اسکا عقیدہ اور خیال غلط اور بے دلیل ہے، اور اگر اس عقیدے پہ اصرار کریگا تو بدعتی کہلائے گا) دے وائی هغه ته به بدعتی وئیلے کپړی، تا جی معارف القرآن د مفتی شفیع صیب پیش کرے وو د دے په جواب کښ

مے درتہ حضرت جی دا اوئیل ، چہ دیتہ بدعتی وئیلے کپیری ، کوم مسلك چہ ستاسو د دے کتابونو نہ ثابت شو۔

(۷) - اوس دا حُما سرہ **اتهام البرهان** ستاسو د شیخ سرفراز صفدر صیب (ص ۹۴ صفحہ) کنیں لیکی : (جیسے قریب سے کسی کو پکارنا جائز ہے اسی طرح بعید سے بھی پکارنا جائز ہے ، اور جس طرح قریب سے کوئی سنتا ہے اسی طرح دور کی مکان اور بعید سے کوئی سنتا ہے تو یہ خالص شرک ہے) دا خالص شرک دے ، حضرت جی ، دا ورسرہ اوکوره۔

(۸) - دارنگے دا حُما سرہ **كتاب التعريفات** د علامہ جرجانی صیب دے ، (۹۴/صفحہ) کنیں لیکی : (الصالحية فرقة من المعتزلة وهم جوزوا قيام العلم والقدرة والسماع بالميت) د فرقه معتزلی دا مسلك دے چہ مہری تہ سماع ثابتہ ٹی۔

(۹) - دارنگے حُما سرہ **مجموعة الفتاوى** د عبد الحی صیب (۴۶/صفحہ) کنیں دا لیکی : (اور دور اور نزدیک سے پکارنے والے کی اواز سنتا ہے) یہ جواب کنیں لیکی وائی : (ایسے شخص کا عقیدہ فاسد ہے بلکہ اسکے کفر کا خوف ہے) ددہ سرہ چہ دے د کفر خوف دے۔

(۱۰) - دا رنگے دا حُما سرہ دے **کفریہ الفاظ** پہ دیکنیں پہ (صفحہ نمبر ۲۹) کنیں لیکی : (جس طرح اللہ تعالیٰ دور اور نزدیک سے سنتا ہے ، کسی نبی یا ولی وغیرہ کو بھی ایسا ہی سننے والا سمجھنا ، جبکہ قرآن کریم میں ہے (ان اللہ ہو السميع البصير) اللہ تعالیٰ چہ دے ہغہ سمیع دے او بصیر دے ۔ بیا لاندے لیکی (یہ نظریہ شرک ہے) دا نظریہ شرک دہ ۔ دا می درتہ ہم پیش کپلہ ۔

(دعویٰ د مولانا واحد اللہ وحدان، دیوبندی، حنفی، صاحب)

د دینہ بعد ۱۰۰ حضرت جی دا درتہ ویم : ۱۰۰ دعویٰ واورئ
حضراتو، ۱۰۰ دعویٰ دا واورئ کہ د (دور) او د (نزدیک) خبرہ کوی،
انشاء اللہ ۱۰۰ بہ ہفے باندے د اکابرینو یو فتویٰ پیش کوم ۱۰۰ د طرف نہ
دعویٰ دا شوہ، ۱۰۰ دعویٰ دادہ د ۱۰۰ نہ بہ دعویٰ، ہفہ تہ جوہری، بہ
حکم باندے تاسو مخکنیں لاری خو خیر ۱۰۰ درتہ ویم.

۱۰۰ دعویٰ دادہ (المیت لا یسمع عادة، المیت لا یسمع عادة)، دا
۱۰۰ ثابتوم د قیاس اقترا نی نہ، قیاس اقترا نی دیتہ وائی : ۱۰۰ جوہری د
صغریٰ او د کبریٰ نہ یا شرح تہذیب والا مرقعات والا ایساغوجی والا
تعریف کرے ۱۰۰ چہ نقیض یا نقیض د نتیجے یا بعینہ دا نتیجہ بہ قیاس کنیں
مذکور نہ وی، ۱۰۰ صغریٰ دہ (المیت فی القبر) کبریٰ دا شوہ (وکل ما
یکون فی القبر فهو لا یسمع عادة) نتیجہ دا شوہ (المیت لا یسمع عادة)
حضرت جی اوس، اوس گورہ جی، دے نہ بعد دا چہ دا ما تالہ د شکل
اول نہ دا قضیہ جوہرہ کرلہ چہ : ۱۰۰ جزء مکرر بہ مینخ د صغریٰ او کبریٰ
کنیں چہ ورتہ، حد اوسط ہم وئیلے شی، نو، (جزء مکرر) حد اوسط
چہ محمول وی بہ صغریٰ کنیں او موضوع وی بہ کبریٰ کنیں، او تاتہ بہ
پتہ وی چہ د شکل اول د پارہ شرط دے ایجاب د صغریٰ او کلیت د کبریٰ،
ایجاب د صغریٰ او کلیت د کبریٰ، پدیکنیں شپارس ضروب جوہری
شپارس ضروب چہ کلہ جوہر شول، دیکنیں ضروب منتجة خلور دی ۱۰۰
پکنیں اولنے دے.

(حکم د دعوی)

دعوی ما دا پیش کرہ چہ (المیت لا یسمع عادة) میت عادتاً نہ
 اوری او حُما د طرف نہ حضرت جی حکم دے پہ مشروطے عامے سرہ
 (کل میت لا یسمع بالضرورة ما دام میتا، کل میت لا یسمع بالضرورة ما
 دام میتا)۔

(دلائل پہ دعوی باندے)

پدے دعوی باندے حہ دلائل پیش کوم، حُما سرہ د تولونہ
 اولے (۱) ایت کریمہ دقران مجید نہ دُنُورَةُ قَنَاطَرٍ (ایت نمبر/۱۴) دے۔

(فریق اول مفتی ندیم، تین دوم)

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد :

(جواب د دلائلو د خصم نہ)

(۱) - مولوی صیب د تولو نہ اول خبرہ وکرہ، ویل : تاسو چہ کمے حوالے پیش کرے دیکن د (عند القبر) لفظ پکنیں نشته دے، حالانکہ مولوی صیب مونگ اولہ خبرہ اوکرہ چہ شیخ سرفراز خان صفدر رحمہ اللہ پہ دے موضوع باندے کتاب لیکلو، ہغہ بار بار وضاحت کوو، چہ مونگ د (عند القبر) خبرہ کوو، دا گورہ دا ---

(۱) **سہاء الموتی** کم کتاب چہ تا پیش کرو (صفحہ/۱۰۵) (جو حضرات سماع موتی کے قائل ہے وہ یہ نہیں کہتے کہ مردے دور دراز سے بھی سنتے ہے وہ صرف اسکے قائل ہے کہ قبر کے پاس اگر سلام و کلام کیا جائے، تو وہ سنتے ہے، دور دراز سے عدم سماع پر سب کا اتفاق ہے، کیونکہ دور سے سننے کا مسئلہ غیر اللہ کے بارے میں عقیدہ علم غیب اور حاضر ناظر پر متفرع ہے، اور انکا کفر ہونا واضح دلائل سے اپنی جگہ پر ثابت ہے، بحمد اللہ تعالیٰ ہم نے، ازالۃ الزیغ اور تفرید النواظر وغیرہ میں ان پھر مبسوط بحث کر دی ہے) دا خود موضوع نہ خارج بحث دے مولوی صیب قول کتاب لرے، نزدے، لرے، نزدے، لرے، دا خو مونگ وضاحت کرے ستا مشرانو د دے پہ جواب کنیں کتابونہ لیکلی چہ ہغہ شیخ وضاحت کریدے، تہ عند القبر، قبر تہ نزدے، د لرے نہ، ہغہ دواہو تہ تہ شرک وے، اکابر دواہو تہ شرک نہ وائی دا صفت د اللہ دے، چہ دلرے نزدے نہ، اوری، مونگ وایو یو ژوندے انسان ہم د لرے نہ نہ شی

اوریدے مرے خولا خہ کے ژوندے انسان ہم دلرے نہ نشی اوریدے ،
مولوی صیب خبرہ خلط ملط کوہ مہ .

(۲) - دویم نمبر مولوی صیب اووٹیل وائی ، دہ اووٹیل د چہ زہ بہ
ہزار روپی ورکوم ، کہ چا دقران دایت نہ ثابت کرہ پورہ لس زرہ چہ مری
نہ اوری ، مولوی صیب یولا کہ درلہ درکوم پہ دے خائے کنش ثابت کہ ،
قسم دے ، یولا کہ می جب کنش پرتی دی درتے درکوم خو قران وخایہ چہ
مری نہ اوری .

خما دا جیلنج وو او (انشاء اللہ تاقیامت تمام مماتیں کے سرور پر قرض رہے گا)
(انشاء اللہ) خومرہ چہ پہ قبرونو کنش دی ، خومرہ ، چہ ژوندی دی ، وس
بقدر غیرت در پکنش بسم اللہ وکرہ تا خو ویل چہ کم تاخ کی واجے
هغه الفاظ دے گندہ الفاظ دے استعمال کرل معافی درتہ کوم ، خو خہ
ویم کہ د مور حلالی پی د خکی حلالی ، کم یو در پکنش وی بسم اللہ
وکہ ایت پیش کہ ، لس زرہ نہ یولا کہ پہ خے درکوم .

(۳) - نمبر ، دریم ، دے وائی : سماع الموق د معتزلہ وو مسلک
دے (ماشاء اللہ) مولوی صیب او بیا د دے نہ خبرہ خہ راواخستہ وائی
تاسودا وائی چہ د سماع الموق قائلینو پہ منکرین باندے مونگ فتوی نہ
لگو ، حالانکہ شیخ رحمہ اللہ ہم پہ دفعہ خائے کنش دیتہ جواب ورکوی ،
دوی ، وائی : چہ د معتزلہ وو مسلک دے (سماع) اوریدل ، نو شیخ رحمہ
اللہ ورتہ جواب ورکو ، نا ، د معتزلہ وو مسلک دادے چہ هغوی د نہ
اوریدو او عدم سماع او عذاب قبر خلاف دی ، عذاب قبر ، ثواب قبر ، او
فہم د میت دا نہ منی ، الزام ئی ورتہ ورکری دے ، مولوی صیب جواب ئی
ورثہ کرے ، سترری کولا کہ ، دوهکہ مہ کوہ .

(۴)۔ خلورم نمبر دے ، د الله یار خان صیب کتاب ئی پیش کرو ،
 د یو بریلوی کتاب ئی راواخستو هغه ئی پیش کرو ، وائی : ستاسو یو مشر
 لیکلی ، مولوی صیب مفتی فرید صیب رحمہ الله ورته بریلے ، گمراه ، لیکلی
 دے هغه ته ، خمونبر اکابر ، ورته گمراه وائی ، ته یو بریلے راخلی ، خمونبر
 په سر باندے راتوکے .

(۵)۔ بیا مولوی صیب د اغے صیب نه پس وائی ، وائی ډاکی شیخ
 صیب تاویل ته کفرته وئیل ، مولوی صیب گوره د چا عبارتونه راخستل
 صغری ، کبری ، ملاوھل او په هغه نتیجه مرتب کول ، مولوی صیب د
 دحد درجے بیغرت توب دے او کم جہالت دے ، ډاکی شیخ صیب رحمہ
 الله ، په خپل اخیرنی دستار بندی کښ هم د دے خبرے وضاحت کړے
 وو څه په هغه کښ میلہ وم ، چه د دوره تفسیر ختم وو ، څه میلہ وم ،
 څما د عبارت مطلب څه دے ، ام المؤمنین د یو څیز نه رجوع کړیده ، هغه
 بیا یو څوک راخلی په هغه پسے خدا پکاره ده د هغه دا قسمه تاویلات د
 نصوصو په مقابلہ کښ دغه کفر دے ، ته هغه راخلی او ام المؤمنین ته
 ئی راجع کے ظالمه د خپل ځان نه ئی ستے .

(۶)۔ بل دے مخکښ وائی : چه شیخ صفدر صیب رحمہ الله وائی :
 چه دواړه په فهم کښ برابر دی ، او بیا ایت څه وائی ﴿وَمَا يَسْتَوِي
 الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ﴾ . نو هغه کښ دادی چه دواړه په فهم کښ نه دی
 برابر ، ایتونه کښ دا دی ، مړه دا وائی څه ؟ (خپل ، خپل ترن ترن) بیا د
 قران مجید زبردست تحریف دے اوکړو ، مولوی صیب که نه ئی د یو مفسر
 حواله ، مُسَلَّم مفسر حواله پیش که پدے باندے ، شپږم .

(۷)۔ (روم نمبر/۷) دے ، د مفتی کفایت اللہ صیب خومرہ حوالے

، ہسے خانہ پوری ٹی وکرہ پدیکنیں (نزدیک دور سے دور نزدیک سے دور نزدیک سے) ما ورتہ ویل : قرآن راوالہ ، ظالم سرہ ، قرآن فشتہ دے او ہغے عباراتو کنیں ہم تحریف کوی خو ما لاول اوایل : چہ دلرے نہ اوریدہ زما او ستا پہ مینخ کنیں ہغہ ما بہ النزاع نہ دہ ، مولوی صیب۔

(۸)۔ د ہغے نہ پس دے وائی سماع د بریلیانو مشہورہ عقیدہ دہ ،

حالانکہ دے صرف سماع الموقی نہ حسابوی ، دوی وائی د ہغے نہ حاجاتو نہ اغستل فلاں فلاں د تول تفصیل کوی ، کنہ تیم ودروئی خہ درتہ دا پورہ عبارت ویمہ ، دا : (کچھ دیر غیر مقلدین) ہغے کنیں دے تحریف وکرہ ، مولوی صیب خیانت نہ دے کار واخستو ، ہغہ صرف سماع الموقی تہ نہ وائی پخپلہ د سماع الموقی قائل دے ۔

(۹)۔ بل مولوی صیب مخکنیں خبرہ وکرہ نہم نمبر کنیں ، وائی

فلانکی لیکلی دی چہ بغیر د مشئت د اللہ نہ د اوریدلو عقیدہ کفر دے ، مولوی صیب بغیر د مشئت د اللہ نہ صرف د مری د پارہ نہ کہہ د ژوندی د پارہ قائل ٹی کافر ٹی ، د ژوندی د پارہ بغیر د مشئت د اللہ نہ د اوریدو عقیدہ لرل کفر دے مولوی صیب ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ قرآن (وائی) ارادہ ہم نہ شی کولے اورہ ول اوریدل خو لرے خبرہ شوہ ۔

تنقیحات د مفتی ندیم پہ دعوی د واحد اللہ وحدان صاحب باندے

(۱۰)۔ (لسم نمبر/۱۰) ، دے وائی (المیت لا یسمع عادة) میت عادة

نہ اوری مولوی صیب ستا پہ دعوی باندے تنقیحات تہ غوک کیدہ ۔

(۱) - (اول نمبر/۱) : تاسو سماع الموقی عند القبور اختلافی مسئلہ

گنری او کنہ یو؟

(۲) - (دویم نمبر/۲) ، کمہ دعویٰ چہ دے لیکلی ، پہ دے کنہ حکم نشته دے څوک چہ وائی عند القبر هغوی اوری د هغوی څه حکم دے څوک چہ وائی نه اوری د هغه څه حکم دے؟

(نمبر/۲) ، که ئی نه گنری تاسو اختلافی ، نو څوک چہ ئی اختلافی

گنری د هغوی څه حکم دے؟

(۳) - (دریم نمبر/۳) : او که گنری نو څوک ئی چہ اختلافی نه منی

نو د هغوی څه حکم دے .

(۴) - (خلورم نمبر/۴) ستاسو په نزد په مواضع منصوصة کنہ

سماع صرف د روح د پاره ثابت ده او که د روح او جسد دوارو د پاره ، ځما خبره مولوی صیب په واضح الفاظو سره واوره بیا لست هم درکم .

(۵) - (پنځم نمبر/۵) ستاسو په نزد سماع الموقی عند القبور شرکی

مسئلہ ده که نه ؟ ، پس دغه اومره او وایه ، عند القبر .

(۶) - (شپږم نمبر/۶) هسه دینخوا اخوامه کوه ، وایه ، وایه شرکی

ده یا نه ده په دوتوک الفاظ کنہ جواب وکړه ، بیا په قائلینو د سماع الموقی عند القبور باندے ستاسو څه فتویٰ ده ، کمراه ورته وائی که نه اهل الحق ورته وضاحت وکړه ؟ .

(۷) - (اووم نمبر/۷) دا سماع الموقی مسئلہ اجتہادی ده که غیر

اجتہادی ده وضاحت وکه ؟

(۸) - (اتم نمبر/۸) تاسو سماع الموقی نه مطلقا منکر ، ئی ، او که په

بعض مواضعو کنہ استثناء منی ؟ .

(۹)۔ (نہم نمبر/۹) پہ مواضع منصوبہ کتب تاسو دا منی نو دا

ما فوق الاسباب کنری کہ ماتحت الاسباب پہ مواضع منصوبہ کتب؟

(۱۰)۔ (لسم نمبر/۱۰) پہ میت کتب دا ورید و صلاحیت شتہ دے

مولوی صیب کہ نشتہ دے مولوی صیب دغہ او مرہ دو توك الفاظو کتب او وایہ۔

(۲)۔ (دویم نمبر/۲) : دغہ ستا دعویٰ نہ دہ د دعویٰ وضاحت

وکرہ۔

(۳)۔ (دریم نمبر/۳) : ما وئی و دا مسئلہ د عہد د صحابہ و نہ

اختلافی راروانہ دہ ، پہ ہغے باندے مولوی صیب ما معارف القرآن پیش

کو و تیم ختم شو ، خہ ہغے تہ خُم ، دا معارف القرآن دے ، د دے (جلد

نمبر ۶) دے (صفحہ نمبر ۲۰۶) دہ ، دے وائی : (یہ مسئلہ کہ مردے کوئی کلام سن

سکتے ہے ، یا نہیں؟ ان مسائل میں سے جن میں خود صحابہ کرام رضی اللہ عنہم کہ باہمی اختلاف رہا ہے

، عبد اللہ ابن عمر سماع موتی کو ثابت قرار دیتے ہے اور ام المؤمنین حضرت عائشہؓ اسکی نفی کرتی ہے

اسکے دوسرے صحابہ و تابعین میں بھی دو گروہ ہو گئی بعض اثبات کے قائل ہے بعض نفی کی)۔

(۳)۔ او پہ دغے باندے مولوی صیب دا خُما سرہ خیر الفتاویٰ د

دار العلوم د دیوبند دہ د اوس نہ واورہ مولوی صیب دے ہم پہ (صفحہ

۳۰۱) کتب وائی دا مسئلہ اختلافی دہ۔

(۴)۔ دغے مولوی صیب دا خُما سرہ کفایۃ المفتی دے (جلد

نمبر ۱-۲ صفحہ نمبر/۲۰۱) دہ دے وائی : (مسئلہ سماع الموتی قرون اول سے مختلف فیہ

چلا آتا ہے) صحابہ کرامو پہ مینخ کتب اختلاف دے او تراوسہ پوری

اختلاف دے۔

(۵)۔ دا فتاویٰ رشیدیہ دہ دے (صفحہ ۱۵۲) دے، دے وائی:

(سمع الموقی کا مسئلہ بھی صحابہ کے وقت سے مختلف فیہ ہے مع ہذا اسلام کرنے سے کوئی منع نہیں کریں۔
بحر حال یہ مسئلہ مختلف فیہ ہے اس میں بحث مناسب نہیں)۔

(۶)۔ دا مولوی صیب د شیخ غلام اللہ خان صیب رحمہ اللہ

تفسیر دے چہ تاسوئی خان تہ منسوب کوئی خو تاسو تہ نسبت صحیح نہ
دے، دے پہ خپل تفسیر کنیں لیکي، مولوی صیب (ص/۹۰۲): (سمع موقی
کا مسئلہ زمانہ صحابہ رضی اللہ عنہم سے مختلف فیہ چلا آرہا ہے، یہ مسئلہ اعتقادات ضروریہ میں سے
نہیں) دلہ واورہ مولوی صیب: (یہ مسئلہ اعتقادات ضروریہ میں سے نہیں) خوک وائی؟
شیخ غلام اللہ خان صیب۔

(جنگی نفی یا اثبات پر کفر اور اسلام کا مدار ہے) مولوی صیب دا وائی دا یو

علمی تحقیقی مسئلہ دہ، ستا د مشرانو ستاد تولو ستاسو ہغہ استاد خضر
حیات صیب چہ صبا، بیگا، شرک، کفر، شرک، کفر گردان بی ایزدہ
کرے، خصوصا پہ سماع الموقی باندے حتی چہ امام بخاری رحمہ باندے
ہم تکفیر کرے، دے وائی د امام بخاری الفاظ د قرآن نہ خلاف دی دغہ
رنکے مولوی صیب، (بس دا بس کی)۔

(۷)۔ مخکین مولوی صیب تقریباً پدے باندے حُما سرہ ۲۰ حوالی

شتہ دے، دا ستا سو یو بل عالم چہ پہ تاسو کنیں مولوی صیب ہغہ
ژوندے دے او پہ تاسو کنیں ہغہ معتدل دے ستاسو دغہ تکفیرانو نہ
ببزارہ دے ستاسو د اوکئی خطیب صیب (صفحہ نمبر/۱۸۰) کنیں مجموعہ
برزخی میں خوشی کی زندگی، دے پہ (صفحہ نمبر/۱۸۰) باندے لیکي وائی د
سمع موقی دا اختلافی مسئلہ د عہد د صحابہ وو نہ تر اوسہ پوری
اختلافی راروانہ دہ او: (سب نیک بندے اور اکابر اور اولیائے کوئی ان میں کافر گمراہ اور

معتزلی نہیں ہیں) دے وائی خوک چہ ورته گمراہ او معتزلی وائی دغہ د خر نہ بد تردے۔

(دلائل پہ دعوی باندے)

(۸) - دغسے مولوی صیب مخکنیں ما خیلہ دعوی پیش کرہ خہ بہ خیلہ دعوی باندے خُم دلائل پیش کوم ، مولوی صیب اول دعوی خیلہ کنفرم کہ پورہ لس تنقیحات پرے ما وکرل ، او مولوی صیب د هغے نہ شکل اول نہ ئی ثابتوم شکل ثانی شکل رابع ، مولوی شکل اول دے نبی جیب کنیں کیدوہ شکل ثانی دے کخ جب کنیں کیدہ شکل ثالث دے پہ مخکنیں جب کنیں کیدوہ ، قرآن راواخلہ د قرآن نص ، ما اولہ کنیں ہم اوئیل بحث پہ دیکنیں دے چہ د مری د اوریدلو مسئلہ شرکی دہ کنہ؟ مری اوری کہ نہ اوری؟ تہ ورته اورہ ولے شی یا نشی اورہ ولے هغہ خُمونر پہ مینخ کنیں ما بہ النزاع نہ دہ۔

(۹) - (دویم نمبر/۲) بغیر د مشئت د اللہ نہ ، اوری کہ نہ اوری؟ هغہ خُمونر پہ مینخ کنیں ما بہ النزاع نہ دہ ، نو مولوی صیب خانہ پوری بہ نہ کنے دلیل پہ یو داسے راورے د قرآن یا حدیث نہ چہ ، نہ اوری ، خہ بہ خیلو دلائلو باندے خُم :

(۱) - اول نمبر دلیل د قرآن نہ (۱) - ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰ قَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ﴾ (سورة اعراف پارہ ۸/ایت نمبر ۸۹) ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ دصالح علیہ السلام تذکرہ کوی ، وکرخیدو د خیل قوم نہ ﴿وَقَالَ يٰ قَوْمِ﴾ او وے ویل اے قومہ خما ﴿لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَآءِ رَبِّي﴾ ما رسولی دی تاسو تہ رسالت د

رب خیل ﴿وَتَصَحُّتُ لَكُمْ﴾ او نصیحت مے کرے دے تاسو ته ﴿وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ التَّصَحُّيْنَ﴾ لیکن تاسو محبت نہ کوی د نصیحت کونکو سرہ۔

(۲) - او مولوی صیب د دے ایت دلاندے دا حُما سرہ تفسیر دے

، خارجی نہ یم چہ د خان نہ تفسیرونہ کوم تفسیر ابن ابی حاتم الرازی (جلد نمبر/ ۴ صفحہ نمبر/ ۱۴۰) دے وائی (ان نبی اللہ صالحا) بے شکہ نبی د اللہ صالح ﷺ (اسمع قومہ) اورہ ولی ئی وو قوم خیل ته (کما واللہ اسمع محمد صلی اللہ علیہ وسلم) لکہ خنکہ چہ نبی ﷺ خیل قوم ته د بدرپہ موقع باندے اورہ ولی وو پس د مرگ نہ مولوی صیب۔

(۳) - (دا دویم نمبر/ ۲) حُما سرہ مولوی صیب زاد الہسیر دے، د

دے (صفحہ نمبر ۱۷۴) دہ، دے وائی: (وقال قتادة ذکرلنا ان صالحا اسمع قومہ کما اسمع نبیکم قومہ، یعنی بعد موتہ) رو ستود مرگ د دویئ نہ اورہ ول، خنکہ چہ محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دغہ مرو ته اورہ ولی وو۔

بل مولوی صیب دا حُما سرہ.....

(پدے وخت کنیں اذان شروع شو..... تائم ختم)

کلہ چہ دوبارہ شروع شو نو د یو کتاب حوالہ وائی، پدے مناظرہ کنیں کتا یانی شویدی، البتہ د دغہ برہ عبارت پورے د فریق اول مفتی ندیم تیم وو۔

(فریق دوم واحد اللہ وحدان صاحب، تین دوم)
 محمدہ ونصلي على رسوله الكريم امام بعد :

(دخضم دلائلو نه جوابات)

(۱)۔ حضرت جی د تولو نه اول تا او وئیل : چه په اخیری حواله
 باندے د تکرار دے وکړو ، مولوی صیب دا اوگوره دا هغه کتاب دے
 کوم نه چه تا پیش کره ، دغه صفحه دے اوکتله ، د دے نه ور پسے
 (صفحه/۱۸۴) کښ به دا اوگوری : (یہ اعتقاد رکھنا کہ ہر قریب و بعید سے ہر وقت مردہ
 سنا ہے ، تو یہ عقیدہ صحیح العقیدہ مسلمانوں کا نہیں) دا د مسلمانانو (وریکه صبر خدا به
 جہ وخیم جی) دا وکتو ددے جواب دا درغلے۔

(۲)۔ بل تا اویل چه دیکښ د اعتزال نسبت کول دا حماقت
 دے او خرتوب دے ، ستا دے مشرکړے ووکه نه ئی وو کړے؟ ، تا ورته
 تحریف وئیلے وو که نه وو وئیلے؟ ، ستا په نیز باندے ددے فتویٰ په نزد
 باندے دا خان ته بیا چه دے راجع کوی ..

(۳)۔ ښه : دریم راشه ، گوره جی تا د **جواهر القرآن** حواله دے پیش
 کره ، مفتی صیب دغه جواهر القرآن دا سجاد بخاری صاحب لیکلے دے
 پدے کتاب کښ درته وایم دا د هغوي په نکرانی کښ لیکلے شویدے ، دا
 اصل کتاب دے د شیخ غلام الله خان صاحب ، او دا د **مختصر جواهر**
القرآن په نوم باندے یادیری دیخوا اوگوره حضرت جی ، دیکښ (صفحه
 نمبر/۵۳۱ کښ) لیکي : چه (که سماع الموقی نہیں اور کوئی حدیث صحیح یا ایت سماع موقی پر
 دال نہیں بلکہ سماع لوگوں کیلئے منجر الی الشک ہے) دا سرے شرک ته راکاگی شرک ته۔

(۴) - دارنگے ڄھ به ذرتہ دا او وا یم ڄھ تا اوئل ڄھ ڄمونر
مسلك دے راجح ، دا حضرت وائي **تکشف** کڻن مولنا اشرف علی تھانوی
صیب ، دے وائي : (اگر اصلاح بدون انکار سماع نہ ہو، تو، انکار سماع واجب ہے تو انکار سماع
واجب ہے).

(۵) - دا به واورے مولانا صیب دینخوا اوگورہ ، حضرت جی ، تا
اوئیل ڄھ ڄما عقیدہ ده د قریب نه اوس ڄھ تا کم دلیل پیش کرو **لَقَدْ**
اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي دے کڻن د قریب لفظ شته مولانا ؟ (۱) - قریب
لفظ پکڻن نشته ، پته ولیکھ د (بعید) نه قائل ئی ، مری کم ڄائے کڻن
وو هغه به کم ڄائے کڻن کری او ٻولو ته به ئی رسولی که به نه ئی رسولی.
(۲) - دویمه خبره داده : ڄھ دلته کڻن دا تیزه ول دی مخاطبینو لره
په اتباع د خیل دغه په خیل اتباع باندے.

(۳) - بل دا ڄھ عمر **ﷺ** کټی ته وئیلے وو (والله انی لاعلم انک
لحجر ، والله انی لاعلم انک لحجر) قسم په الله ڄھ ته کټه ئی ، نوبیا به وائي
ڄھ کټی هم اوری حضرت جی.

(۴) - دارنگے نبی صلی الله علیه وسلم گوټی ته وئیلے وو (هل
انت الا اصبع دمیت)..... ته به وس وائي ڄھ گته هم اوری ، (الله پاک ڄھ
دے الله پاک).

(۵) - دارنگے د نوح **ﷺ** په واقعہ کڻن رازی الله پاک زمکے ته
وئیلی وو او به دے وڄے کره ، اسان ته وئیلی وو او به ودروه ، وس به وے
ڄھ زمکه هم اوری او اسان هم اوری ، دا عقیدہ دے د کم ڄائے نه
پیدا کره.

(۶) - بیا وائی عند القبر لفظ نشته ، سماع الموقی دے پیش کرہ ،
ما درتہ وئیل حُما د کتابونو نہ چہ دے کمے حوالے پیش کرے پہ ہغے
کنس د عند القبر لفظ نہ وو .

(۷) - دویمہ خبرہ دادہ چہ تا اووئیل اکابرین دوارو تہ شرک نہ وائی
، خُومرہ حوالے مے درکرے چہ شرک ئی ورتہ وئیلے دے کہ نہ دے
وئیلے؟ پہ ہغے کنس (دور) لفظ ہم راغے او (نزدیک) ہم راغے .

(۸) - کہ تہ وے چہ دیکنس عند القبر نشته ، دینخوا اکورہ دا زما
سرہ **حساسہ** دہ پہ دیکنس ابو عطاء السندی وائی (علی کل من تحت
التراب فهو بعيد) ، کم یو سرے چہ د خاورے نہ لاندے شو دا بعید
دے .

(۹) - دارنگے ذا حُما سرہ **معالم العرفان** دے دا د ہغہ مدرسے
استاد دے چہ کمہ کنس شیخ سرفراز صفدر استاد وو ، دہ لیکلی دی چہ د
دنیا والہ ذقبر نہ لرے دے ، حضرت جی ، ذا خبرہ ہم پدیکنس کنس ہغہ
ثابت کرلے شوہ .

(۱۰) - اوس دینہ مخکنس درتہ ویم ، تا ویل ، ما جی ویل ، چہ دا
سماع الموقی دا د ہریلیانو عیقده دہ ، تا پہ دیکنس چون چرا اوکرہ
پدیکنس چہ دے تا چہ کمہ حوالہ پیش کرہ حضرت جی ما چہ کم
الفاظ ویل وو (ویمہ درتہ) : (سماع الموقی بریلویں کا ایک مشہور عقیدہ ہے انکا اعتقاد ہے
کہ مردے مطلقاً ہر حال میں سنتے ہے) صبر اوکہ دا بہ بیا خان لہ وایہ ، ذا حُما سرہ
دے گورہ ورتہ ، دا زما سرہ **نسکین الاتقیاء** دے دا ستاسو دمشر دے
اوس گورہ ورتہ وائی : (جب قبر میں اعادہ روح ہے اور عذاب و ثواب ہے تو حیات بھی ہے
اور جب حیات ہے تو علم و سماع کا ہونا اصل ہے تو علم و سماع کا ہونا) پوہہ پرے نہ شوے (علم

وساع کا ہونا اصل) دے کنبں د قریب مربب لفظ نشته ، حضرت جی ، د مشرانو قول دیو شان ، ستا قول بل شان دے .

(۱۱) - دارنگے دا اوگورہ دا ستا مشر دے ستا دغہ بصائر والا

دے وائی چہ د مرو دا اوریدل د جوندر نہ اشد دی دیر زیات دی ، د دے خبرے جواب بہ ہم بیارا کرے .

(۱۲) - او شرکی فتوے ما تاتہ خودلی وی او د دے دوه وو خبرو

جواب درلہ ہم درکرلے شو.

(۱۳) - تا د علامہ خضر حیات بکھروئی صاحب بارہ کنبں خبرہ

اوکرہ خُسنبر استاد محترم هغوي ما ته دا لیکل راکری دی چہ مجلس مقننہ چہ کمہ فیصلہ کریدہ هغه باندے خُما اعتماد دے او هغه چہ کم لفظ وائی سماع عند القبرکہ هرخنکە شي ، هغه وائی : (عادة قائل) هغه مشرک دے.

(۱۴) - بیاتا دا اوئیل چہ ته ما ته ، چہ دے د قرآن مجید دیوایت

نہ اونبایہ ، خہ بہ درلہ دومرہ خہ درکم ، دومرہ خہ درکم ، اوس ورتہ گورہ حضرت جی .

(سورة فاطر) کنبں (ایت نمبر/۱۴) غوگ ورتہ کیدہ ، الله تبارک

وتعالی فرمائی : ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا

لَكُمْ﴾ حضرت جی غوگ ورتہ کیدہ ایاز باچا ته د دے ایت کریمہ نہ

استدلال کرے وو ، ایاز باچا ته تا د دے ایت نہ خہ کرے وو ، استدلال

دے کرے وو ، غوگ ورتہ کیدہ ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ﴾ کہ تاسو ورتہ اواز کوی

﴿لَا يَسْمَعُوا﴾ نو نہ اوری ﴿دُعَاءَكُمْ﴾ ستاسو بلنہ ، دا مطلق دے او

دیکنیں عند القبر ہم راغے او کہ لرے ، هغه پکنبں ہم راغے ﴿وَلَوْ

سَبِّحُوا غُوک ورتہ کیدہ ﴿وَلَوْ سَبِّحُوا﴾ کہ چرتہ واورى ﴿مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾ قبولتیا درلرہ نشی کولی اوس خہ د دینہ استدلال کوم لک صبر وکہ .

گورہ اول ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْتَجِزُوا دَعَاءَكُمْ﴾ یو دلیل ، دویم ﴿وَلَوْ سَبِّحُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾ دریم ﴿وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ﴾ او پہ دے باندے تا ایاز باجا تہ دے د کفر فتوی لکولی وہ کہ نہ وہ لکولی ؟ (باء ک تجر وبائی لایجر) اوس گورہ حضرت جی ، خما استدلال تہ گورہ ﴿لَوْ﴾ راخی د انتفاع ثانی (خبرے مہ کوی) (لَوْ) راخی د انتفاع ، ثانی بسبب انتفاع اول ثانی نفی دے د وجھے د اول د نفی نہ ثانی خہ دے استیجاب ، استیجاب چہ نفی شو اول پہ طریقہ اولی باندے نفی شو ، دا خما سرہ نحویر دے دا پہ غومیر کنیں دی ، کہ پہ دے باندے اعتراض اوکی چہ ابن حاجب خہ وئیلے دی 'چہ کلہ نفی د سبب اوشوہ انتفاع د مسبب نہ کیری نو هغه بیا دا وائی چہ کلہ انتفاع د مسبب اوشوہ ، انتفاع د مسبب سرہ نفی د انتفاع اود اسبابو مکمل راغلہ ، غوک کیدہ ، استیجاب بالاتفاق منع دے استیجاب بالاتفاق منع دے ، چہ استیجاب منع شو ، نو سماع پہ طریقہ اولی باندے منع شوہ ، جواب بہ پہ پښتو الفاظو کنیں نہ ئی ، کہ ئی کوے د کتابی حوالی نہ او د قاعدے پہ رو سرہ بہ خما جواب کے .

(دلائل پہ خیلہ دعوی باندے)

(۱۵) - اوس دا ہا تا تہ پیش کرل خما د صغری او د کبری د ہر یو د پارہ بہ خہ جدا دلیل پیش کوم د کبری د پارہ مے دلیل پیش کوو .

صغری دپارہ (سورۃ بقرہ ایت نمبر/۲۸) کنیں اللہ وائی ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَائًا فَاَخْيَاكُمْ ثُمَّ يُوَيَسِّرُ لَكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ

﴿تُزْجَعُونَ﴾ ﴿٢٨﴾ دا تفسیر عثمانی پروت دے کہ اعتراض دے وو بیا درتہ خایم . ﴿ثُمَّ يُخِينُكُمْ﴾ د لاندے لیکی ، د قیامت پہ ورخ دوبارہ جوند دے .

(۱۶)۔ دارنکے پنجم نمبر ایت دے حُما (سورة انشقاق ایت نمبر/ ۴) ﴿وَالْقَتْمَ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ﴾ ﴿٢﴾ بیان القرآن ﴿٦٢٨/صفحہ﴾ کنیں لیکی ، د قیامت پہ ورخ بہ مری چہ دے مری چہ دے د قیامت پہ ورخ (پیش کومہ درتہ) (۶۲۸/جلد دوم) (.....راکہ شاباس . بس خیمے درتہ صبر) (۶۲۸/ج ۲) کنیں دالیکی : (اور وہ زمین اپنے اندر کی چیزوں کو یعنی مردوں کو باہر اگل دے گی ، اور سب مردوں سے خالی ہو جائیگے) د قیامت پہ ورخ بہ مری د قبرونو نہ راپاخی ، نو چہ مری راپاخی ، حُما صغری داوہ (المیت فی القبر) دا ثابتہ شوہ . او کبری می ہم ثابتہ شوہ ، ہغہ مخکنینی حوالہ دا والہ ، یعنی گورہ (جب دنیا میں وقت مرنے کا اے گا یعنی قیامت کو زندہ کی جائے گی) یعنی د قیامت پہ ورخ بہ جوندی کیکی کہ چرتہ تہ نوع من الحیات باندے اعتراض اوکرے جواب بہ درکوم .

(جواب د خصم د اعتراضات نہ)

حضرت جی تا چہ کم اعتراضونہ کری وو تول دے اسے فضول بے خایہ وو پو خو الفاظ پکنیں صحیح وو ، یو لفظ پکنیں دا وو، تہ ورتہ شرکی وے؟ کہ نہ وے؟ ما درتہ مخکنیں پیش کرل ، زہ نہ وایم (زبان میری ہے بات اگی ہے) اکابرین عبارات مے پیش کرل دویم تا اوٹیل چہ میت کنیں صلاحیت د سماع شتہ کنہ ؟ دغہ یوہ دے پکنیں خیرہ مرکری وہ ،

ميت کي د سماع صلاحيت د سره شته دے نه ، ميت کښ د سماع صلاحيت نشته ، بمشئة الله خبره جدا ده .

(سوالات د مولانا واحد الله وحدان صاحب په مفتي نديم باندے)

اوس څه دربانده هم يو څو سوالونه کوم :

(۱) - دا سماع مصدر اخلي ؟ (۲) - که علم مصدر اخلي ؟ (۳) - که عالم شخص ئي اخلي ؟ (۴) - که اسم مصدر ئي اخلي ؟
(۵) - اوس دا سماع معلول دے که علت دے که معلول شي ټول علتونه به ورله څه ؟

(۶) - دا سماع د حصے نه اخلي که د فرد نه اخلي ؟ (۷) - که د شخص نه اخلي ؟

(۸) - که ده محل نه اخلي ؟

(۹) - که د موضوع نه اخلي ؟ (۱۰) - که د حال نه اخلي ؟ (۱۱) - او که د عرض نه اخلي ؟

(۱۲) - او دا په زمانه د انحطاط جلي سره وے ؟ (۱۳) - او که په انحطاط خفي سره ؟ د دے جواب به هم ماله راکی .

(۱۴) - بيا د عامو امواتو او د نبی صلی الله عليه وسلم په سماع کښ تقسيم کوی که نه ؟ قسمت خارجي ، ذهني ، فرضي وهي که تبعي ، کثري او که قطعي ، دے ټولو کښ به د يو تعين اوکی .

(۱۵) - دارنگه بيا دا ویم چه دا سماع په برزخ کښ آن سره مني

؟ (۱۶) - که ابد سره مني ؟ (۱۷) - که ابدی سره مني ؟ (۱۸) - که ازل سره

مني ؟ (۱۹) - که ازل سره مني ؟ (۲۰) - که دهر سره مني ؟ (۲۱) - که سرمد سره

منی؟ (۲۲) - کہ سرمدی، سرہ منی؟ (۲۳) - دارنگے ڄہ ویم د سماع حد
بالگنه یا بکنهه وکه، (۲۴) یا ئی رسم بالوجه او بوجهه اوکه ..

☆☆☆

(فریق اول، مفتی ندیم، تین سوم ۳)

وحدان صیب خہ یو درخواست کوم تیم نہ بغیر، یعنی د تاسو ملگری کہ لک منع کی، خیر دے ٹمونر۔ سنجیدگی د مجلس خرابیری، یعنی پہ یو بل لاس ورہ ورل دا قسمہ قصے یعنی مجلس خرابوی، او بیا چہ تول راجک، ماشاء اللہ قیسی پیسی، یعنی کم ٹمونر ملگری شروع کنس، دغہ دوه ملگری غیر سنجیدگی مظارہ کوی منع ٹی کہ، خک کہ ہغہ طرفہ نہ ٹی، بیا بہ ددے طرف نہ شروع شی نو دے مولوی صیب تہ بہ یا خوبہ تکلیف دا وی چہ مناظر تہ دے ناست او یا بہ بل خہ مسئلہ وی خویا دے کینہ وی خیر دے ٹمونر خہ اعتراض نشتہ دے چہ ہریو کینی خو منع ٹی کہ چہ داسے انداز بہ اختیار وی صحیح دہ، خک ستاسو ملگری نوی دی، اول مناظرہ کنس ناست دی، ٹمونر دے د پنخوستو نہ زیاتی مناظری والی دی، بیا دیر کھلاریان دی، بیا بہ خفہ ٹی پدی باندے، ما قصدا منع کری دی پہ زورہ باندے، نو اسی چہ بیا درتہ دوی ہم راپارشی خما د وسہ بہ نہ ٹی، بیا او دا انداز ہم دسے د ہیجراگانو غوندے دے منع ٹی کہ یعنی خوند نہ کوی علماء سرہ، د علماء د شان سرہ۔

نقل کفر کفر نباشد مولوی صیب، نقل کفر کفر نباشد

خہ: بسم اللہ الرحمن الرحیم (تایم اوس شروع کہ خہ)

(جوابات د مفتی ندیم صاحب خصم تہ)

(۱)۔ مولوی صیب داخل بیا ہغہ خیلہ رتہ د ہراو کرلہ، اول

نمبر وائی: (نزدیک و دور سے سننا) وائی تاسو کتاب پیش کوو، غوک کیدی، دا ونہ ویلہ، چہ دا لرے اور نزدکے نہ د اوریدلو عقیدہ لرل دا د صحیح

مسلمان عقیدہ نہ دے، نو مادر تہ اول اوویل : چہ دلرے نہ اوریدو صحیح نہ، شرکی عقیدہ دے، دے دسرہ بیاپہ اقسے راخی، صرف خانہ پوری کوی، بل خہ ورسرہ شتہ دے نہ، او تر آخرہ پورے پہ ستا انداز دا وی.

(۲) - دویم نمبر **جواهر القرآن** بارہ کنس خہ اوویل، دا خو سجاد بخاری لیکلے، پدے باندے شل کالہ جھکرا تیرہ شوہ، مونگ ورتہ وئیل دا د شیخ غلام اللہ خان صیب نہ دے، دوی ئی ورمنسوب کوی، مونگ وایو سجاد بخاری لیکلے، دے وائی بیا پہ زورہ نن ئی اویلہ الحمد للہ.

(۳) - (دریم نمبر/۳)، مولوی صیب او عجیبہ خبرہ دے مولوی صیب خبرو کنس تضاد دنیا گوری، وائی مونگ شرکی نہ دے وئیلے عند القبر تہ بیا د جواهر القرآن رد کوی، تیک شوہ.

(۴) - (دویم نمبر/۲) پہ آخرہ کنس بیا د ہغے رد وکرو، وائی یرہ تاسو ماتہ اوئیل چہ دا شرکی کنری اختلافی کنہ شرکی کنری نو تول سوالات گول مول کرہ یعنی د مولوی صیب خبرو کنس تضاد دا را اووتلو، اول ئی ویل شرک ورتہ مونگ نہ وایو عند القبر تہ، ما چہ ترے تپوس اوکرو لاہو پہ ہغے پسے لاہو چا چہ اختلافی ویلی وو ورتہ، د ہغوی خبرہ ئی رد کرہ دخیلو مشرانو، سجاد بخاری ہم د تاسو مشروو.

(۵) - (دریم نمبر/۳) مولوی صیب وائی **تکشف** لیکلی چہ انکار د سماع واجب، ما خو اول اویلہ چہ چونکہ تاسو ورتہ کفر شرک وائی، دے وجہ نہ صحابہ کرامو دفاع مونگ کوو، د جمہور امت دفاع کوو، تاسو کافر ورتہ وائی، خمونہر دیکنیں دلچسپی نشتہ دے، مری اوری کہ نہ اوری، دا شیخ رحمہ اللہ ہم پہ سماع الموتی کنس لیکلی دی، خمونہر

دلچسپی پہ دیکھیں دہ چہ تاسو د صحابہ وو تکفیر کوی د شیعہ ،
روافضو غوندے مونگہ ئی دفاع فرض کنرو۔

(۶)۔ (خلورم نمبر/۱) ، ماتہ وائی پدیکہیں کم خائے کنہیں
ووجہ د نزدے نہ اوری ﴿لَقَدْ اَبْلَغْتُمْ رِسَالَةَ رَبِّي﴾ پہ ہغے کنہیں نو
مولوی صیب دا والہ زاد المسیر دے وائی (انہ مخاطبہم بعد الہلاک) مخاطبہ
وسرہ کولہ ، خبرے ورسرہ کولے ، دویم نمبر دلثہ خبرہ وکرہ ، چہ دوی تہ
واورہ ول ، دریم نمبر ، تشبیہ وکرہ خنکہ چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وسلم قلب بدر والا تہ اورہ ولی وو خنکہ اورولی وے راغلے کوی خوا
تہ ، ہغوی تہ ئی او ویل یا فلان فلان فلان ، رسول اللہ خہ نومونہ اغستل
نزدے نہ وو مولوی صیب د لرے نہ نہ وو، سترری کولاؤ کہ پروند مہ
جوریرہ دومرہ۔

(۷)۔ بیا وائی : وائی عمر رضی اللہ عنہ کہتے تہ خطاب کولو ، تر
اوسہ پورے دوی تہ پتھری فرقہ وئیلہ ، نن ئی خبرہ خکارہ کرلہ ، د انسان
قیاس ئی پہ چا وکو؟ ، پہ زمکہ باندے ، پہ کانرے باندے (ماشاء اللہ
پتھری یزیدی دادی) ماشاء اللہ خمونر د دوی نہ تمہ ہم داوہ چہ قیاسونہ
بہ ئی راوری وی ہغہ بہ ہم د انسان قیاس پہ کانرو کوی (ماشاء اللہ) او
مولوی صیب ابن تیمہ دیتہ کافر وئیل دی ، حوالہ جات درتہ اوخیم پہ
متواتر احادیثو سرہ ہغہ دغہ متواتر احادیثو سرہ پہ اجماع سرہ موضوع نہ
مہ اوخہ خارج کنی ﴿کہ نہ وی﴾ بیا خما سرہ شتہ دے راوری می دی
خان سرہ ہغہ بہ بیا شروع کرم التہ بہ راوری پہ ہغے باندے بیا بہ وائی
چہ کافر دے راتہ اوئیلو د کفر خبری مہ کوہ دلثہ ۔

(۸)۔ بیا ماتہ مولوی صیب وائی ، وائی : تاسو وائی : د(دور) او
(نزدیک) داوڑہ پکین راغلی دی تاجہ کم حوالہ جات پیش کرل ،
حالانکہ ما اویلہ چہ د نزدیک والا خبرہ دہ ہغہ ئی پہ خپلہ دا خل
تصدیق اوکرو۔

(۹)۔ بیا وائی : د ډاگئی شیخ صیب وائی چہ د مړو اوریدل د ژوند
د ہغہ نہ زیات دی سخت دی ، لک صبر وکہ بخاری نہ درتہ پیش کوم
(ما انتم باسمع ما اقول) ستاسو نہ زیات خہ اوری ، د قران نہ ، حدیث نہ ،
بخاری نہ درتہ تا بتوم انشاء اللہ روستہ۔

(۱۰)۔ بیا مخکین مولوی صیب دلیل خہ پیش کوو ، وائی خہ درتہ
ویم چہ مړی نہ اوری ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ﴾ ماتہ وائی دا
مطلق دے عند القبر ہم پکین راغے ، او وائی : تا ایاز باچا تہ وئیل وو
چہ دا مطلق دے ، ما ورتہ ویل د ہغہ سرہ خما موضوع وہ د لرے نہ اواز
غیبانہ اواز باندے مے ورسرہ موضوع وہ ، او پہ غیبانہ اواز باندے مے
ورتہ دا پیش کول ، تہ پہ دیکین د (میت) لفظ وخایہ (عند القبر)
وخایہ (نہ اوریدل) ونبایہ ، بسم اللہ کہ دا ستا دلیل شویو لا کہ رانہ والا
کہ دا پکین نہ وی ، بیاتحریف مہ کوہ قران کین۔

(۱۱)۔ (دریم نمبر/۳) دے مخکین ماتہ وائی ، وائی مړی بہ د قبر نہ
راپاسی فلانکی ایت کین رازی ، فلانکی ، ہلکہ وائی مړی بہ د قبر نہ
راپاسیگی نو پدیکین دا شتہ دے چہ (نہ اوری) دا یو سړی تہ چا ویلہ
ہغہ ورتہ ویلہ وائی خہ فلانکے خما عقیدہ دادہ چہ رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وسلم پہ قبر کین ژوندے نہ دے دلیل خہ دے (قل هو اللہ احد)
تا بی خی ہغہ ، کربلا واقعہ اویلہ (قل هو اللہ احد) مولوی صیب دی ہم

دغہ سی راغلی دی ، حُما خو یقینا قسم دے دومرہ امید نہ وو ما وئیل خہ
 بہ ئی راوری وی دا خو ئی نابالغہ مناظرین راوستی دی ، واللہ پہ دعویٰ او
 دلیل کنس مطابقت باندے د سرہ نہ پوہیری...

(۱۲) - بل نمبر... دے وائی : خہ ورتہ شرکی نہ ویم ، ما ورتہ ویل
 شرکی ورتہ ، تہ وے؟ ، کہ نہ وے ، وائی : خہ نہ ویم ، قران ئی وی ، نو
 اوایہ چہ : خہ ئی ہم ویم کنہ؟ ، تہ قران نہ منی؟ اوایہ دعویٰ کنس نشمہ
 لیکلے ، بیا ثابتول کران دی .

(۱۳) - بیا ماتہ وائی میت کنس د اوریدو صلاحیت نشتہ دے ،
 (انشاء اللہ) ، پدے بہ حُما او ستا خبرہ وی ما ہم درنہ دا راویستہ .

(۱۴) - بیا ما تہ وائی سماع فلان منی ؟ کہ فلان فلان ؟ ، یو
 کردن ئی اوئیلو ہغہ ہم دکاغذ نہ او وئیلو ، ماشاء اللہ مولوی صیب نوب
 دے راوری دے خان سرہ ، دا فضول وخت ضائع کول دی ، مولوی صیب
 ، خہ ویم قبر تہ نزدے میت کنس د اوریدو صلاحیت شتہ دے راجح
 مسلك دادے ، سرہ د بل مسلك د احترام او انشاء اللہ پہ دلائلو سرہ بہ ئی
 درتہ ثابتوم پدے تولو کنس چہ تہ ورتہ کوم نوم تہ ورکے ستا خو خہ دہ
 بسم اللہ کہ شروع کہ .

(دلائل پہ خیلہ دعویٰ باندے)

- ما یو دلیل پیش کرے وو (۲) - دویم نمبر دے لاندے دویم
 نمبر ایت د قران مجید نہ خیم ، شعیب السلام خیل قوم تہ وائی ﴿سورۃ
 اعراف پارہ نمبر ۹﴾ ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ پدے تفصیل کوی قران مجید شتہ
 دے ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ وگر خیدو د ہغہ نہ ﴿وَقَالَ﴾ وے ویل ﴿يَقَوْمِ﴾

اے حُما ﴿لَقَدْ أَنْبَأْتُكُمْ رَسُولًا مِّنِّي﴾ ﴿وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾ ما درتہ د رب پیغام
رسولے دے نصیحت می درتہ کرے دے لیکن تاسو داسے قوم وی چہ
منلئی ہم نہ ، تاسو نہ منلو ، نونن خہ پداسے قوم د کافرانو باندے خنگہ
افسوس وکھ ، او پخپلہ بیا دے وائی : قال قتادة ، قتادة فرمائی . شعيب
العليني خیل قوم تہ اورہ ول (واسمع صالح قومه) او اورولو صالح العلي خیل قوم
خیل تہ (کما اسمع نبیکم قومه یوم بدر) لکھ خنگہ چہ ستاسو پیغمبر
خیل نبی تہ اورہ ول پہ ورخ د بدر (انه خاطبهم بعد الهلاك) مخاطبہ کولہ د
دوی سرہ خوا تہ راغلے وو خطاب ئی ورسرہ کور وروستہ د ہلاکت نہ ، د
اوریدو الفاظ مے ہم پیش کرل ، مولوی صیب وضاحت می اوکرو۔

(۳)۔ دریم نمبر دا حُما سرہ مولوی صیب تفسیر ابن حاتم الرازی

دے ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ دقہ ایت پہ (صفحہ ۱۷۴) باندے پیش کوی او وائی
قول د اللہ تعالیٰ (نبی اللہ شعيب صلی اللہ علیہ وسلم اسمع قومه وان نبی
اللہ صالح صلی اللہ علیہ وسلم اسمع قومه ، واللہ اسمع محمد صلی اللہ
علیہ وسلم) خنگہ چہ نبی العلي خیل قوم تہ اورہ ول قلیب بدر ہغہ راغے
د کوی خوا تہ دغسے شعيب علیہ السلام خیل قوم تہ اورہ ول ۔

(۴)۔ دغہ رنگے مولوی صیب الدر المنثور والامہ دغہ لیکی ، دے

وائی : ہم دقہ ایت نقل کوی او پہ سند سرہ حدیث نقل کوی د دے
لاندے (قال : ذکرلنا ان نبی اللہ شعيب اسمع قومه وان نبی اللہ صالح
اسمع قومه کما اسمع واللہ نبیکم محمد قومه) خنگہ چہ نبی العلي خیل
قوم تہ اورول دغسی شعيب علیہ الصلاة والسلام اورہ ول ۔

(۵)۔ دریم نمبر دلیل مولوی صیب حُما سرہ د قران مجید نہ ﴿إِنَّ

اللَّهُ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ﴾ بے شکہ اللہ تعالیٰ اورہ ئی چاتہ چہ اوغواری ﴿وَمَا

أَنْتَ بِمُسْنِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿۱﴾ او نہ ئی تہ ہغہ چا تہ اورونکے چہ پہ قبرونو کنب دی ، مولوی صیب ، اول نمبر د مولوی صیب سوال مخکنیں اوکو ، دلہ بہ ئی دوبارہ کوی خومی کوہ ، دا مری پہ مشنت د اللہ سرہ اوری کہ بغیر د مشنت د اللہ نہ اوری ؟ خہ ویم ژوندی بغیر د مشنت د اللہ نہ نہ نشی اوریدے ، نہ ئی مری اوریدے شی ، اللہ تعالیٰ ورتہ اورہ وی ، اوری ، چہ اللہ نہ غواری نہ ئی ژوندی اوریدلے شی ، نہ ئی مری اوریدلے شی .

(۶) - (پنجم نمبر) خلورم نمبر ، مولوی صیب ﴿إِنْ تُسْئِعِ الْآمَنُ يُؤْمِنُ﴾ تہ نہ اورہ وے مکر ہغہ چاتہ چہ ایمان لری پہ ایتونو خمونر ﴿فَهُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (سورۃ تحل ۱/یت ۳۱۲۰) بیا وائی ﴿إِنْ تُسْئِعِ الْآمَنُ يُؤْمِنُ بِأَيِّتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ﴾ ﴿۵۳﴾ تہ نہ اورہ وے مکر ہغہ چاتہ چہ ایمان لری پہ ایتونو خمونر پس ہغوی مسلمانان دی .

(۷) - مولوی صیب پنجم نمبر دلیل ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ﴾ سورۃ الزمر ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ﴾ او ہوکے بہ او والے شی پہ شپیل کنب ﴿فَصَعَقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ پس بے ہوشہ بہ شی ہغہ خوک چہ اسمانونو کنب دی او پہ زمکہ کنب دی ﴿إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ مکر ہغہ خوک چہ او غواری اللہ تعالیٰ ﴿ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى﴾ بیا بہ دوبارہ ہوکے او والے شی ، مولوی صیب د دوارو شپیلو پہ مینخ کنب بہ (۱/۱) چالیس سال وقفہ وی ، دوی چہ وآوری دا انسان پہ دوی باندے بہ مرگ راشی ، چالیس سال بعد دے مرو باندے چہ تہ وے جسد ہم خاورے شویدے ، بیا بہ دوی (واوری ہغہ شپیلی) راپورتہ بہ شی ، ہغہ مری بہ ئی وآوری راپورتہ بہ شی .

(۸)۔ قرآن پنجم نمبر ایت مولوی صیب ، خہ مخکنیں شہرم نمبر
 دلیل تہ خم ، دا خما سرہ بخاری شریف دے (جلد نمبر ۱ صفحہ نمبر ۲۵۸)
 مولوی صیب ، حدیث دے : عَنْ أَنَسٍ ، (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : الْعَبْدُ بِخَارِي شَرِيف (جلد نمبر ۱ صفحہ نمبر ۲۵۸)
 رحمانیے چھاپ ، روایت دے د انس رضي الله عنه نه هغه روایت کوي د
 نبی صلی الله عليه وسلم نه (الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ) بندہ چہ کلہ کیخودے
 شی پہ قبر خیل کنیں او (وَتُوَلِّيَ وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ).... او خلق ورنہ واپس
 شی (حَتَّىٰ إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ) حتی چہ دا مہرے د خپو کشارے د دے
 وو اوری ، پہ میت کنیں د خپو د کشاری د اوریدو صلاحیت شتہ دے
 کنشتہ دے؟ ، دا بخاری دے خما سرہ ، مولوی صیب تصریح خیم (إِنَّهُ
 لَيَسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ) دے د خپو کشارے اوری ، مولوی صیب تہ داسے
 وخایہ ، چہ (میت) لفظ پکنیں وی ، د عدم سماع خبرہ پکنیں او د شرک
 خبرہ پکنیں وی ، خنک چہ خہ خیم ، د میت لفظ شتے ، عند القبر د
 سماع خبرہ شتہ .. مولوی صیب کہ دغہ اوریدے واورہ خیر دے جنگ
 کنیں اسونہ نه خربیکگی ، تیارے اوس مه کوہ .

(۹)۔ او دا خما سرہ فتح الباری دہ ، مولوی صیب ، د دے (جلد
 نمبر ۳ صفحہ ۳۰۱) دے ام دقہ حدیث نقل کوی ، بیا لیکي: (وکل ذلك من
 صفات الاجسام) دا د جسم صفات دی دا د خپو کشارے اوریدل ، حافظ
 ابن حجر شارح بخاری وائی : روستہ بیا پہ ما باندے اعتراض اونکے
 خان نه ئي نه پیش کوم.

(۱۰)۔ دریم نمبر مولوی صیب داملا علی القاری رحمہ الله المرقعات
 (جلد نمبر ۱ صفحہ ۳۳۹) کنیں وائی ، دے وائی : (ای صوت د قہا وفيہ

دلالت علی حیاۃ المیت فی القبر ، لان الاحساس بدون الحیات ممتنع عادة) دے وائی دا پہ قبر کنیں پہ حیات باندے ہم دلالت کوی ، چہ دا میت د خپو کشارے اوری ؛ خپو د کشارو دغہ تق تق اوری .

(۱۱) - مولوی صیب دا حُما سرہ **مجموع الفتاویٰ** د ابن تیمہ رحمہ

اللہ (جلد نمبر ۴/صفحہ ۱۳۹) دے مخکنیں دے لیکي: (فقال واما السؤال السائل هل يتكلم المیت فی قبره؟) ایا مرے پہ قبر کنیں خبرے کوی؟

(فجوابه: انه يتكلم وقد يسمع ايضا من كلم) دغہ رنگے اوری

خبری د ہغہ چا چہ ہغہ ورسرہ خبری کوی ، ولی؟ ، (ما ثبت بالصحيح عن النبي صلى الله عليه وسلم ، قال إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ) د دغہ حدیث نہ استدلال کوی ، مولوی صیب خومرہ صریح صریح خیم دغسے صریح ، ابن تیمہ دے ، دا مولوی صیب رحمہ اللہ .

(۱۲) - دغہ رنگے مولوی صیب **کتاب السنن** دا حُما سرہ شپرم

نمبر (۶) دلیل دے (صفحہ نمبر ۵۰۳) دے ہم دغہ حدیث نقل کوی (عن انس ابن مالك قال ، قال نبی اللہ صلی اللہ علیہ وسلم : ان العبد اذا وضع فی قبره) بندہ چہ کلہ کیخوڑے شی پہ قبر خپل کنیں (وتولى عنه اصحابه) او خلق ورنہ واپس شی (انه لیسْمَعُ قَرْعَ نَعَالِهِمْ) ہغہ د خپو کشارے اوری ، د خپو کشارے (علین) یا (سجین) کنیں نہ اوری ، مولوی صیب قبر کنیں اوری ، مخکنیں بہ دلائل پیش کوم انشاء اللہ .

(فریق دوم مولانا واحد اللہ وجدان صاحب تیرن سوم)
نحمدہ ونصلی علی رسول الکریم اما بعد :

(جواب دخصم د دلائلوںہ)

(۱) - حضرت جی تا ته ما اول وئیلی فو چه تا ورته تحریف وئیلی
دے تحریف ، د هغه جواب رانغے ، دویم (ان تسمع) معنی دے حضرت
جی په ماضی سره اوکړه دا ماضی نه ده مضارع ده (ان) د شرط د پاره راځی
په استقبال کنښ اکر که په ماضی باندے داخل شی معنی استقبال ته ،
استقبال ته اړوي ، تا معنی په ماضی باندے اوکړه ، د دے خبرے جواب
به بیا اوکی .

(۲) - ﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ﴾ کومه حواله چه د راکړه (راکه دا تفسیر)
دا حُما سره تفسیر عثمانی دے پدیکښ دے لیکي: (دو مرتبه نفخ صور هوډ
پهله مرتبه میں سب کے ہوش اڑ جائیگے پھر زندہ تو مردے ہو جائیگے اور جو مر چکے تھے
ان کی ارواح پر بے ہوشی کی کیفیت طاری ہو جائیگے ، بعد دوسرا نفخ ہوگا، جس سے
مردوں کی ارواح ابدان کی طرف واپس ہو جائیگے) حضرت جی ، دینہ ثابتیری چه
دے نه به دوباره ژوند هغه به چه دے دوباره ژوند د دینہ ثابتیری او هغه
د قیامت په ورځ باندے دے او دا حُما په دلائلو کنښ یو دلیل دے چه
دوباره ژوند به وی او دوباره ژوند څنگه دے چه روح به جسد ته واپس
کیږی په هغه ورځ باندے او په هغه ورځ باندے به دوباره ژوند ملاویدگی
، حواله می درکړه .

(۳) - اوس تا چه ڪمے خبرے وڪري وائي (نزدیک) نه او (لرے) نه

، ماتا ته چه ڪوم شرڪي اقوال پيش ڪرل د علماؤ د عباراتونه په هغه ڪښن
نزدیک هم وو او قريب هم وو ، نزدیک پڪښن هم وو قريب پڪښن هم وو .

(۴) - بيا دے اوئيل : چه شيخ غلام الله خان صيب چه دے تاسو

اوئيل چه دا تفسير دا سے او داسے مونگ داسے نه دی ويلی که چا

وئيلي خان له به ئي ويلی ، ما درته دومره اوئيل د علامه خضر حیات

بکھروي صاحب شاگرد يم او د هغه په خله باندے مے دا تفسير مے

راورے دے ، او شيخ غلام الله خان صيب باره ڪښن هغه فرمائيل : وائي

په خوب ڪښن مے اوليدو ، په خوب ڪښن مے اوليدو او دا مے ورته اوويل ،

چه تاسو خو په بيانونو ڪښن د شرک فتوے لکيدلى دی ، دے بيانونو ڪښن

د شرک فتوى لکيدلى دی ، او پدے تفسير ڪښن نشته ، هغه اووے چه حُما

مختصر جواهر القرآن اوگوره ، صحيح شو جی ، بيا دے وائي (عند القبر) ته

، تا شرکي ويلی دی ڪنه دی ويلی ؟ ، ما درته اويل : (زبان میری ہے بات اگي) ما

صرف دومره الفاظ ويلی ما داسے نه وے ، خو حُمونږ خبره ده د عادة سماع

، عادة سماع چه خوک قائل ئي مونږ هغه ته مشرک وايو ، دا زمونږ د مجلس

مققنه فيصله ده ، ديخوا اوگوره (سماع موتي کا عقيدہ قرآن کریم کے خلاف ہے ، قرآن

کریم میں سماع موتي ثابت نہیں ، جو لوگ (بمشيئة الله خرقا للعادة عند القبر) سماع کے

قائل ہو وہ کافر نہیں اور جو لوگ سماع موتي ہر وقت دور و نزدیک سے قائل ہیں ، وہ ہمارے نزدیک

دائرہ اسلام سے خارج ہے) دا صرف دومره خبره ده .

(۵) - بيا تا چه اويل ، جي : ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ لَيَقُومَنَّ لَقَدْ

أَبْلَغْتُكُمْ﴾ مادرته اويل حضرت جی چه په قرآن ڪښن دا نه وو چه (عند

القبر) په قرآن ڪښن دا نه وو عند القبر ، د تفسير نه دے پيش ڪرل ، د

تفسير نه دے پيش کړل او په تفسير که هم (عند القبر) لفظ نه وود
 خانه دے جور کړو، بل دا درته ویم په هغه باندے تا قتادة پيش کړو، د
 هغه وضاحت درته هم کوم بيا د ﴿إِنَّ اللَّهَ يُنْصِتُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعِ
 مَن فِي الْقُبُورِ﴾ په ديکښ دے اويل چه ژوندے چه دے بے د مشئت د
 الله نه اوري، بے د مشئت د الله نه، نه اوري، نو مړي به څنگه واورى،
 حضرت جى ژوندى کښ الله تعالى د سماع صلاحيت اښودلے دے او په
 ژوندى کښ د سماع صلاحيت شته دے نه؟ اوس درته څه ثابتومه انشاء
 الله، بل (ان تسمع الا من يؤمن) د هغه وضاحت مے درته اوکو انشاء الله
 څه په استدلال کښ ددے جواب کوم.

(٦)- بل د (خفق النعال) روايت چه دے پيش کړو، پديکښ
 (قريب) لفظ نشته، دعوى کښ دے قريب دے او دليل چه دے، قريب
 لفظ پکښ نشته، خرق النعال کښ د قريب لفظ نشته، اوس ئي څه
 وضاحت کوم، او جوابونه واوره، جى، دا ځما سره **الکوکب الدرر** ده، دا
 د شيخ گنگوڅي رحمه الله عليه، پديکښ دا ليکي، پديکښ دا ليکي،
 (جلد/..../صفحه/...) : چه دا کنايه ده د سرعة اتيان د ملائکونه، دا
 کنايه ده د سرعة اتيان د ملائکونه، ستا په حوالو کښ د يو ديوښدى ملا
 حواله نه وه، مادرته د يو ديوښدى ملا حواله پيش کړه، دا يو ديوښدى
 عالم دے، هغه دا وائي: چه دا کنايه ده د سرعة اتيان د ملائکونه، دا
 رنگے دا ځما سره **رد المحتار** شامى ده (جلد نمبر/٣) دے (١٤٣/صفحه)
 کښ ليکي: وائي: دا چه دے، جواب د دے دا دے چه (وان صح سند)
 که چرته سند ئي صحيح شى، (ان) ئي راوړے (لکنه معلول من جهة
 المعنى) دا معلول دے د جهة د معنى نه او هغه څه دے چه هغه مخالف

دے د. قرآن مجید نہ ، پہ ما باندے چرتہ (تاپہ) ونہ لکے گورہ د انکار
حدیث کہ ودے لگولہ نو پدے علامہ ابن عابدین شامی صیب باندے بہ
دی لگولی ، تاسو سرہ تاپی پہ جیبونو کنیں پرتی دی ، بیا دے د بہتری والہ
خبرہ وکرہ ، نو خہ دا ویم چہ تاسو دے قبرونو کنیں دا مہری داسے ژوندی
کنہی؟ لکھ خنکہ چہ دا نور خلق ژوندی دی؟ نو بہتریان او دا سے
الزامونہ لگول دا خوش تاسو مشن دے چہ یونس پرے بی بی عائشہ (رضی اللہ
تعالی عنہا) تہ محرفہ وائی ، ما تہ بہ پہ طریقہ اولی باندے وائی ، خیر دے
خہ مسئلہ نشتہ .

(دلائل پہ دعوی خیلہ باندے)

(۱)۔ ما چہ دلیل پیش کرے وو (ان تدعوهم لا یسمع دعاءکم)
ما د دوه دریوو قواعدو نہ خیل دلیل خاں لہ صحیح کر خولے وو ، یو مے
درتہ د **نحوہ** حوالہ در کرے وہ ، دویم مے د ابن حاجب حوالہ در کرے وہ ،
خما د دعوی جواب خما د دلیل خما دعوی باندے چہ کم دلیل وو د
ہغے جواب ہغہ تا پہ قاعدہ باندے نہ دے کرے ، اسے د پستو الفاظ
دی اوئل .

(۲)۔ اوس خما سرہ شہرم نمبر (۶) دلیل دے ، د سورة نمل (ایت

نمبر/۸۰) اللہ تبارک وتعالی فرمائی : ﴿إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الْقَبْرَ

الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ۝۸۰﴾ ﴿وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَنْ ضَلَاتِهِمْ ۚ إِنَّ

تَسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا﴾ اوس گورہ حضرت جی ، ﴿إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ﴾

دلہ استعارہ دہ ، ذکر د مرو ، مراد ترے کافر ، او پہ عبارة النص سرہ د

کافرو نہ نفی اوشوہ ، نو پہ اشارۃ النص سرہ د مرو نہ نفی د سماع اوشوہ ،

تشبیہا ، تشبیہا، لکہ خنکہ چہ مری نہ اوری ، داسے دا ژوندی کافر نہ اوری ، او پہ دے باندے ، اوس خہ حوالے درکوم دا خما سرہ تسہیل دے (صفحہ ۱۲۰) ما دا اوئیل چہ پہ مری کنیں صلاحیت د ہنماع نشته ، دے ایت کریمہ نہ دے علامہ صیب دلیل نیولے دے ، او استدلال کنیں درتہ پیش کوم ، دے وائی (شبه من لا يسمع ولا يعقل بالموتى في انهم لا يسمعون) دا تشبیہ دہ پہ عدم سماع کنیں .

(۳)۔ دارنگے خما سرہ دا بیان القرآن دے دا دیوبندی عالم دے اسے وائی مونک دیوبندیان یو ، تاسو دیوبندیان نہ ئی ، دیوبندی ملا نہ درتہ پیش کوم ، مولانا اشرف علی تھانوی صیب (۶۹/صفحہ) کنیں لیکی ، وائی : (مگر تشبیہ جب یہ درست ہو سکے گی کہ جب مردے نہ سنتے ہو) تشبیہ بہ ہلہ صحیح ئی چہ کلہ د اومنی چہ مری نہ اوری .

(۴)۔ دارنگے خما سرہ دادے صفوة التفسیر (جلد ۲/صفحہ ۳۰۹) پدیکنیں ہم دے لیکی ، وائی : (شَبَّهَ مَنْ لَا يَسْمَعُ وَلَا يَعْقِلُ بِالْمَوْتِ فِي أَنَّهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) دا تشبیہ دہ پہ عدم سماع کنیں ، دا تشبیہ دہ پہ عدم سماع کنیں .

(۵)۔ دارنگے خما سرہ دا تفسیر سہر قندی (جلد ۱/صفحہ ۷۰) (سورۃ نمل) دے پہ دیکنیں ہم دا لیکی ، دا مثال اللہ بیان کریدے کافرو د پارہ لکہ خنکہ چہ مرو تہ نہ شی اورہ ولے (فكما أنك لا تسمع الموتى فكذلك لا تفقه كفار مكة) بل پکنیں ورے ایت دے (خبرہ ختمہ دہ) .

(۶)۔ اوس دے خوا اوگورہ حضرت جی کہ چرتہ تہ او وے : چہ د دینہ ، نہ ثابتیری چہ مری نہ اوری ، دا خما سرہ فتاوی دار العلوم

دیوبند (ماشاء اللہ) (۱/۲۹۲/صفحہ) کنیں لیکی: ﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾
(وغیرہ نصوص سے عدم سماع موتی ظاہر ہے) دے نہ وائی عدم سماع موتی ظاہر دہ۔
(۷) - داخما سرہ **ماعة مسائل** د شاہ اسحاق صیب دے پدیکنیں
(صفحہ/۷۳) ہم دا لیکی: (شبه الکفار بالموتی لعدم الافادة بعدم سماعهم
وهو فرع عدم سماع الموتی)۔

دافرع د عدم سماع موتی دہ، دا مائة مسائل د شاہ اسحاق صیب:
(۸) - دارنگے دا خما سرہ **فتاویٰ عثمانی**، دا د مفتی تقی عثمانی
صیب چہ تاسوئی مفتی اعظم پاکستان منے، مونگہ مفتی اعظم کل جہان
منو، دے پہ (صفحہ نمبر/۶۲/جلد/۱) کنیں لیکی (اصل یہ ہے کہ مردوں میں
موت کے بعد سننے کے طاقت نہیں) حوالہ پیش شو، تا اوویل: مہر کنیں د
اوریدو طاقت بشتہ، او تا چہ کم قلیب بدر پیش کو، د ہغے جوابونہ د
خفق النعال دے پیش کو، د ہغے جواب درتہ ملاؤ شو، وائی اصل دادہ
(میت میں موت کے بعد سننے کے طاقت نہیں، جیسا کہ قرآن کریم میں تصریح ہے، جیسا کہ قرآن
کریم میں تصریح ہے) پہ قرآن کریم کنیں تصریح دہ۔

(۹) - دارنگے دا خماسرہ بیا (فتاویٰ دار العلوم دیوبند (۱/۶۶۷/
صفحہ/جلد/۵) کنیں دا لیکی (اور یہ مسئلہ جان لیں کہ قرآن شریف میں سماع موتی کا انکار
کیا گیا ہے) دا اومنی: چہ قرآن شریف کنیں د سماع موتی انکار دے،
(دا..... لگ کیدہ)۔

(۱۰) - گورہ حضرت جی، خما سرہ، خما پہ دعویٰ کنیں یو صغری
وہ، یوہ کبریٰ وہ، د صغریٰ د پارہ چہ دے دلیل بہ خہ روستو پیش کوم، د
کبریٰ د پارہ مے اول پیش کرو، کبریٰ د پارہ دلیل خہ پیش کوم، سورۃ
مؤمنون، بیان القرآن را کہ (صفحہ/۵۳۵/جلد/۲) اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿ثُمَّ

إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١١﴾ ﴿١٢﴾ تأسود

دے نہ بعد بہ میتان ئی د قیامت پہ ورخ بہ دوبارہ ژوندی کبری، او دا معنی کړیده بیان القرآن کنښ مولانا اشرف علی تھانوی صیب.

(۱۱) - دارنگے خُما سره اتم (۸) نمبر دلیل سورة عبس (ایت/

۲۱) کنښ الله فرمائی ﴿ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ﴾ ﴿۲۱﴾ کله چه داشه مړ شی دا

میت نو بیا ئی قبر ته کوز کړی، نو تفسیر عثمانی والا دا لیکلی چه په قبر

کنښ مړه ئی دا ئی لیکلی گوره جی (۱۲۴۹/جلد ۲) راکه تفسیر عثمانی، دا ئی

لیکلی گوره جی: (یعنی جس نے ایک مرتبہ جلایا اور مارا، اسکو یہ اختیار ہے کہ جب چاہے دوبارہ

زندہ کر کے قبر سے نکالے) بیا وائی، وائی چه کم ذات چه دے اول خُله مړ

کړے دے نو هغه ته دا اختیار دے چه دوبارہ ئی جوندے کړي، دوبارہ

ئې خه کنښ ژوندي کي او دوبارہ ژوند دا د قیامت په ورخ (يوم القيامة

تبعثون) نو خُما صغری کنښ دا وو (المیت فی القبر) کبری کنښ دا وو و

(کل ما یكون فی القبر فهو لا یسمع عادة) دواړه دعوے خُما ثابت شوه:

(۱۲) - اوس خه د هغه نه بعد خه تاته دا ویم، چه ما تا نه تپوس کړے

وو: چه سماع مصدر اخلے، که اسم مصدر اخلے، که علم مصدر ئی

اخلے، د دے جواب رانه غے، بیا ما وئیلی وو: سماع د حصے نه اخلے که

د شخص نه ئی اخلے که د فرد نه ئی اخلے که د محل نه اخلے که د

موضوع نه ئی اخلے که د حال نه اخلی که د عارض نه ئی اخلے، د دے

جواب نه دے راغله، بیا مے دا ویلی وو: (دا سماع) (.....وقت

ختم شو)

(فریق اول مفتی ندیم، ترن چہارم)

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى:

(جواب خصم تہ)

(۱)- مولوی صیب د تولو نہ اول خبرہ وکړلہ ، وائي علامہ عثمانی رحمہ اللہ لیکي ، اولہ کي ہم اوپلہ اخرہ کښن ہم اوپلہ چه په هغه به اول ژوندی کوی الله تعالی دوباره به ئي ژوندی وی دی نه ثابتہ شوه چه مړی نه اوری ، ماشاء الله ، وآمدے کم خائے اوډب د کم خائے کوی اوس اول کښن ما مثال ورکوؤ .

(۲)- دویم نمبر : وائي وے خما په حوالو کښن د (نزدے) او (لرے) دواړو خبره وه ، نو مونږ خو اوپلہ کنه چه څوک د دے قائل دے چه لرے نزدے دواړو نه اوری هغه که د مړی د پاره ئي که د ژوندی د پاره ئي مولوی صیب دا شرکی خبره ده ، البته د نزدے نه ، نه د ژوندی د پاره شرک دے نه د مړی د پاره شرک دے . ټیک شوه مولوی صیب د دے بار بار مونږ وضاحت اوکو ، تکرار مه کوه .

(۳)- نمبر: مولوی صیب څه اوپل اوسه پورے وئیلہ ، مولوی صیب خوبونه پیش کوی وائي فلان کښن فلان ، وس د مولوی صیب غت دلیل څه وو په جواهر القرآن ، وائي علامہ خضر حیات صیب وائي: چه ما خوب وکتو په خوب کښن (ماشاء الله) نن هغه خوبونو ، نجور، کله نالۍ نه خلک رابچ کوی ، او کله دا قصی کوی (ماشاء الله) .

(۴)- مولوی صیب ما ته وائي: (عادة سماع) ، کوره مولوی صیب په یو نکتہ ځان پوهه که ، که خرق عادت شي ، خرق عادة ، ایا دلرے نه

نشی اوریدے؟ د عند القبر عند القبر د عادت خرق پتہ نہ لگی، پہ دومرہ تضاد شکار دے چہ قسم دے چہ پوہیگی کہ نہ پوہیگی، دا عند القبر مولوی صیب د عادت خبرہ دہ ما چہ کم روایت، دلائل پیش کومہ ہفے کنیں د عادت خبرہ کوم، او د خرق عادت، یعنی بطور د کرامات پہ طور معجزے باندے آیا ہفہ لرے نشی اوریدے، مولی صیب ستا سہ عقیدہ دہ، تہ د کفر خبرے کے۔

نو مولی صیب پہ خیلہ ہم نہ پوہیگی پہ دے شیز باندے
(۵)۔ پنخُم نمبرہ: دے وائی ژوندو کنیں د اوریدو صلاحیت دے
اوری د دے وجی د مشئت د اللہ تہ پکنیں ضرور نشتہ دے ﴿اَنَا اللّٰهُ وَاَنْ
اِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ د کفر کلمہ ئی اویلہ ﴿وَمَا تَشَاءُونَ اِلَّا اَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ﴾...
تاسو ارادہ ہم نشی کولے دہ اوریدل خو لرے خبرہ دہ، یعنی بغیر د مشئت
د اللہ نہ جوندے دے د دیوو پہ نزد باندے اوریدے شی، د پنج پیریانو
نن اولہ عقیدہ دنیا تہ ہنکارہ شوہ، دنیا بہ گوری پہ تا پہ لعنت لیکی ستا د
دے خبرے د وجہی نہ۔

(۶)۔ مخکنیں خبرہ مولوی صیب بلہ کوی (وانہ لیسمع قرع) وائی
ذیکنیں نزدیک الفاظ نشتہ دے، مولوی صیب د الفاظ دوبارہ ویدیو خان
تہ د سرہ نہ کہ، کلمہ چہ میت دفن کی او پہ خیلہ ئی اویلہ وائی کوکب الدری
کنیں لیکی چہ سرعتہ اتیان ترے مراد دے، یعنی دوی ترے لا واپس شوی
نہ وی، پدے وخت کنیں ہفے راورسی د خپو کشارے اوری نو دا نزدیک
شو؟ کہ لرے شو؟ پتہ نہ لگی عقل ہم شتہ دے کہ نشتہ دے؟ پہ کم
طرفہ روان ئی، نابالغہ راغلی ئی۔

(۷) - (اتم نمبر/ ۸) : دے وائی ، وائی .. کنایہ دسرعة ایتیان نہ د
ہغے ما خبرہ وہ ﴿وکرہ﴾

(۸) - (نہم نمبر/ ۹) : د قران نہ خلاف دے (ماشاء اللہ) د پنج
پیریانو نن اولہ عقیدہ ، قرآن نہ خلاف دے (ماشاء اللہ) دنیا دغہ منکرین
حدیث نن گوری ..

(۹) - بیا لسم نمبر کنیں وائی : وئی د بہتری الزام ، الزام مے ونہ
لکو، دی نہ مخکنیں تا خیلہ تشبیہ ورکرے وہ ، مولوی صیب خلق بہ ئی
گوری ، دا فضول خبری دی وخت ضائع کے .

(۱۰) - نمبر ، دے وائی ، دے ایتونہ نہ ، وائی : ما د درے ایتونہ
ثابت کرلہ ۳ درے قواعدو یعنی د ایتونہ نہ نہ د قواعدو نہ ، ایتونو کنیں
وزتہ ما ویل د میت لفظ وخایہ د قبر لفظ وخایہ ، د نہ اوریدو خبرہ وخایہ
، د شرک ، دا خلور خبرے وخایہ ، بسم اللہ کہ ، چہ پہ ایت کنیں دغہ نشتہ
دے ، مولوی صیب ، دا ہنسے خانہ پوری کے ، تولہ دنیا بہ گوری ، دے
ویدوپہ ذریعہ سرہ (انشاء اللہ).

(۱۱) - بیا دے ﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ نہ استدلال وکو ، مولوی
صیب دہغے جواباتو تہ غوک شہ ، چونکہ دغہ ایتونہ دری قسمہ ایتونہ
د قران مجید چہ د کم دا پیش کری د استدلال نہ جوابات تہ غوک شہ
دوبارہ بہ ئی نہ دغہ کبے .

(۱) - اول نمبر دعوی او دلیل کنیں مطابقت نشتہ دے ، ما تہ
وائی : وے عند القبر وخایہ ﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ کنیں عند القبر شتہ
دے؟ بسم اللہ کہ دعوی دلیل کنیں دے مطابقت وخایہ .

(۲)۔ دویم نمبر، دلتہ کنیں نفی د اسماع دہ او دعویٰ کنیں دے
 نفی د سماع دہ، ہم دقہ **معارف القرآن** مفتی شفیع صیب رحمہ اللہ لیکي:
 (ان تینوں ایٹوں میں یہ بات قابل نظر ہے کہ ان میں سے کسی نے بھی یہ نہیں فرمایا کہ مردے کن
 نہیں سکتے، بلکہ تینوں ایٹوں میں نفی اسکی کی گئی ہے ہیں کہ آپ نہیں سنا سکتے (تہ نشی اورہ ولے)
 تینوں ایٹوں میں اس تعبیر و عنوان کو اختیار کرنے سے اس طرف واضح اشارہ نکلتا ہے کہ مردوں میں
 سننے کی صلاحیت تو ہو سکتی ہیں مگر ہم باختیار خود انکو نہیں سنا سکتے) ہ، دا اورے مولوی صیب
 غوگونہ دے کلاو کہہ۔

(۳)۔ دویم نمبر مولوی صیب ہم پہ دق باندے دا حٹا سرہ دویم
 نمبر **معارف القرآن** د مولنا ادیس کاندھلوی وائی، دے ہم وائی: (آپ ان
 لوگوں کو سنائے جو قبروں میں مردہ پڑھے نبی کا کام یہ ہے کہ اللہ کا پیغام کافروں کے کان تک
 پہنچا دے باقی کافروں کی مردہ دلوں کو زندہ کر کے نبی کی قدرت میں نہیں)

(۴)۔ دریم نمبر، **فیض الباری** (جلد ۳/ صفحہ ۴۲) کنیں مولانا
 انور شاہ کشمیری رحمہ اللہ لیکي۔ حوالہ روستہ پیش کومہ خہ....

(۵)۔ دویم نمبر او پہ مولوی د ایت ہم کہ تہ لک اوکوری ایت
 خنکہ دے (ان تسمع) ایت خنک دے ﴿إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمَعُ
 الصُّمَّ الدُّعَاءَ﴾ مولوی صیب دا جزاء مقدم دہ ﴿إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ﴾ شرط
 مؤخر دے۔ ﴿إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ﴾ کله چہ دوی شاکي، تانہ روان شی، نو تہ
 پدے وخبکنں دوی تہ نشی اورہ ولے (یعنی باقی پہ ہر وخت کنیں ورتہ اورہ
 ولے شی) کہ دوی کله اورہ ول غواری) خو ﴿إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ﴾ چہ کله
 دوی اوریدل نہ غواری، ستانہ شاکي، تانہ روان شی، کہ مولوی اوس ﴿إِذَا
 وَلَّوْا مُدْبِرِينَ﴾ سرہ بہ خہ کے؟ مولوی صیب مرے ئی ہم منی او اذا ولو

مدبرین او سماع الموقی نہ دے مری مراد واخستل اوس دے کر خیدل ہم
اومنل مرہ مرہ (ماشاء اللہ) خہ مناظر ٹی راوستے .

(۶) - (پنجم نمبر/۵) : د ایت پہ .. د فیض الباری حوالہ می پیش
کرلہ شاہ صیب رحمہ اللہ پہ خپلہ وائی د دے ایت پہ بارہ کتب (وما انت)
دے وائی : (فقيل بالفرق بين السماع والاسماع ، والمنفى هو الثاني دون
الاول ، و المطلوب هو الاول دون الثاني) دے وائی دلته د اسماع نفی دہ د
سماع نفی نشته دے ، مولانا کشمیری صیب رحمہ اللہ ... لاندے بیا خہ
وائی : (قلت عدم السماع والسمع الاستماع كلها بمعنى عدم العمل لان
السماع يكون للعمل) سماع داد عمل د پارہ ٹی ، پہ (فاذا لم يعمل به
فكانه لم يسمع) چہ عمل نہ کے گویا چہ نہ دے اوریدلے (تقول قلت له
مرارا) مادرتہ بار بار نہ دی چہ دا کار مہ کوہ (ولكنه لا يسمع قلت) تہ
خما خبرہ نہ اوری (ای لا يعمل به) يقال فی الفارسی، (یعنی عمل نمی کند)
تہ عمل نہ کوئے خما پہ خبرہ (وقال الشيخ : ان من في القبور لا يعملون)
دے وائی (ولم يبق تاويلا بل الاحسن ان يقال ما انت) منی ٹی نہ د اوریدو
خبرہ نشته دے کشمیری صیب رحمہ اللہ د مرو مثال ہم ورتہ ورکوی تہ
بیا ہم نہ پوهیگی مولوی صیب ، بل نمبر یو منب.

(۷) - شہرم نمبر دا ایت پہ خپلہ صریح دے پہ دے چہ پہ مرو
کتب داوریدو صلاحیت شتہ دے ، مفتی شفیع رحمہ اللہ می محکبش پیش
کرو.

(۸) - اتم نمبر ، دلته چہ پہ مرو کتب د اوریدو طاقت نشته دے
بیا اللہ ورلہ نفی کوی دا خو تحصیل د حاصل شو ، (مولوی صیب) دویم
نمبر شیخ عبد الحق محدث دهلوی ، لیکی ، حقانی صیب (اس ایت میں تو عدم

سماں کا اشارہ تک نہیں ہے) د عدم سماع موقی اشارہ ہم پکنیں نشستہ دے (عدم سماع کا اشارہ تک نہیں) نشستہ دے. (۹) - دا مولوی صیب حُما سرہ تفسیر عثمانی، کم بچہ دا یو خُل دوہ راوختو خو پہ غیر محل کنیں، دے وائی پہ (صفحہ ۵۴۵) کنیں وائی (بحر حال ایت میں اسماء کے نفی سے مطلقاً سماع کے نفی نہیں ہوتی) مولوی صیب کہ دے نہ ئی کتلی وی گورہ. (۱۱) - دا حُما سرہ مولوی صیب، د مولانا شاکر علی صاحب انوار للبیان دے، دیوبندی دے، د دے (صفحہ ۲۱۲) دہ، دے دوہ حُثائے لیک، وائی: (اس پورے مضمون میں یہ بات بالکل واضح ہے، کہ یہاں سننے اور سنانے نہیں بلکہ مراد اس سے وہ سماع اور سننے جو نفع بخش ہو)۔ او بیا لاندی وائی۔ (یعنی اپ ان لوگوں کو نہیں سنا سکتے جو کہ قبروں میں ہیں ان تینوں ایٹوں میں یہ بات قابل نظر ہے کہ ان میں سے کسی ایت میں یہ نہیں فرمائی بلکہ تینوں ایٹوں میں نفی اسکی کی گئی ہے کہ اپ نہیں سنا سکتے تینوں ایٹوں میں اسی تعبیر و عنوان کو اختیار کرنے سے اس طرف واضح اشارہ نکلتا ہے کہ مردوں میں سننے کی صلاحیت تو ہو سکتی ہے) مری کنیں د اوریدو صلاحیت شتہ مگر تہ ورثہ پہ خپل اختیار نشئی اورولے، یو منٹ.

(۱۲) - دویم نمبر مولوی صیب وائی دیکنیں نفی نشستہ دہ، دے وائی مولوی صیب حُہ روستو دغہ پیش کومہ ہغہ استعارہ بحث محکنیں پیش کومہ مولوی صیب وائی دے کنیں استعارہ د تشبیہ دہ. مولوی صیب یاد وساتہ مشبہ مشبہ بہ کنیں وجہ د تشبیہ یو وی، بیا وائی کافران ئی قیاس کربدی پہ مرو باندے، او دلتہ وائی ابو جہل اوریدہ خو مرو نہ اوریدہ، وجہ د تشبیہ یو نہ دہ وجہ د تشبیہ یو کہ مولوی صیب یا وایہ ابو جہل د نبی صلی اللہ علیہ وسلم دا دعوت نہ وو اوریدلے، بیا بہ نن مونک د تولو پنج پیریانو دعوی اوپیرنو چہ د دوی پہ نزد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فریضہ د رسالت نہ دہ ادا شوے، یا خو اوایہ ابو جہل اوریدہ

خو فائدہ ور تہ نہ رسولہ حُککہ چہ ابو جہل منلہ نہ ، دغسے دے ہم د نفی
والا سماع نشی کولے سماع انتفاع مراد دہ ، مولوی صیب۔

(۱۳) - او دویم نمبر استعارہ پہ تاویل کنیں خہ حوالے پیش کوم
مولوی صیب مائہ راکہ . اول نمبر . دا یاد وساتہ **دلائل الاعجاز** (صفحہ
نمبر/۲۳۰) دے مولوی صیب وائی (ہاغہ پروت دے سپین کلر کنیں) دا
مولوی صیب وائی **﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾** دینہ دا معلومہ شوہ چہ مری نہ
اوری ، ہلتہ پہ ایت کنیں دا نشتہ دے چہ مری نہ اوری تہ وزتہ نہ شی
اورولے ، ہغہ ما اول وضاحت کپیدے خو مولوی صیب دا د استعارہ پہ
بارہ کنیں بحث واورہ **دلائل الاعجاز** دے مولوی صیب (صفحہ نمبر/۲۷۶)
دے وائی (وَأَنْ مَوْضُوعَهَا عَلَى أَنَّكَ تَثْبُتُ بِهَا مَعْنَى لَا يَعْرِفُ السَّامِعُ ذَلِكَ
الْمَعْنَى مِنَ اللَّفْظِ) دے وائی استعارہ دیتہ وئیلے کپیری چہ د الفاظو نہ بہ د
ہغے معنی سمجھ تہ نہ رازی ، د الفاظو نہ بہ پے سرے نہ پوہیری ، او تہ
جی وے چہ د الفاظو چہ مری نہ اوری ، نو دا خو تہ د الفاظو نہ گنری
دیتہ استعارہ نہ وئیلے کپیری ، استعارہ لکھ ولولہ (ولکنہ یعرف من معنی
اللفظ) د معنی د لفظ نہ بہ معلومیری د الفاظو نہ بہ نہ معلومیری او دا
چہ اوری خو فائدہ ور تہ نہ رسی ہم دقہ د معنی نہ معلومیری۔

(۱۴) - دویم نمبر مولوی صیب د استعارہ پہ باب کنیں **تلفیص**

المفتاح (صفحہ نمبر/۱۱۹) مولوی صیب دے ہم لیکی (ووجهہ ما یشرکان
کان فیہ تحقیقا او تخیلا)..... دے وائی وجہ د شبہ وجہ د شبہ دا بہ پہ
دوارو کنیں یو وی دغسے بہ نہ ئی چہ ہغہ اوری او دا نہ اوری ، دا بہ نہ
وی مولوی صیب یا التہ ہم اوریدل موریدل ہم اومنی یعنی دوارو کنیں نہ
اوریدل اومنہ ، ستا پہ تشبیہ مولوی صیب تشبیہ لاول اوینر نہ ۔

(۱۵)۔ بیا (دریم نمبر/۳) **مختصر المعانی** ہم دقہ لیکی (و وجہا ما یشرکان فیہ تحقیقا او تخیلا) ہغہ پہ مشبہ مشبہ کنبں دواہ یوشیئ وی او مولوی صیب دا تول ہم وائی د دے نہ سماع نافع مراد دہ ، صرف حوالے یو بخو واورہ کنری دی خو خہ تولو تہ تفصیلا نہ خہ۔

(۱۶)۔ مولوی صیب دا خما سرہ اول نمبر **ابن کثیر** دے (جلد ۳ ص ۵۹۸) دے وائی (انک لا تسمع ای لا تسمع شیئا ینفع) تہ ور تہ دسی نشی اورہ ولے چہ نفع ور تہ ورورسی۔

(۱۷)۔ دا دویم نمبر مولوی صیب خما سرہ دے **خازن** دے (جلد ۳ ص ۳۵۲) دے وائی یعنی (موقی القلوب ہم الکفار) د دینہ مری نہ دی مراد ، ہغہ خوک مراد دی؟ ژوندی کافران ، چہ زرونہ ئی مرہ دی نوہغوی خو اوری خو فائدہ ور تہ نہ رسی۔

(۱۸)۔ دریم نمبر دا **تفسیر مظہری** (صفحہ ۱۳۱) ﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ (ای علی الکفار شبہم بالموتی لعدم الانتفاع) مولوی صیب د عدم انتفاع د وجہ نہ تشبہہ ور کر لے شویدہ۔

(۱۹)۔ دا مولوی صیب **فتح الباری** دہ ، خما سرہ ، د دے (صفحہ نمبر/۳۰۰) دہ ، دے وائی (قالو معناها لا تسمع سماع ینفع) داسے سماع داسے اورہ ول ور تہ نشی کولے چہ ہغوی تہ فائدہ ورکی ، خکہ ہغوی د دار العمل نہ دار الجزاء تہ تلی ، نو کہ مری التہ وو ہم منی (اومنی) اوس ور تہ خہ فائدہ ورکوی؟۔

مخکنیں بہ خہ دلائل پیش کومہ (انشاء اللہ)۔

(فریق دویم واحد الله وحدان صاحب، ترن چهارم).

نحمدہ ونصل علی ونسلم علی رسولہ الکریم: اما بعد:

(جوابات د خضم د دلائلو نه)

(۱)- حضرت جی څما خبر ۛ ته غوک کيگدئ، تاسو اول اوږل چه نفی د اسماع ده د سماع نه ده، یو، دویم بیا تاسو اوږل چه د سماع نافع نفی ده، اول دے اوږل اسماع نفی ده او روستو دے او منل چه د سماع نفی ده خو په طریقی د نفعی سره، ستا د اول او د دویم کلام د یو بل سره مطابقت نشته، صحیح شو جی.

(۲)- دویم خبره داده چه تا اوږل چه شیخ عبد الحق صیب وئیلے دی، چه تا وږل چه شیخ عبد الحق صیب فرمائل دی: چه په دے ایت کریمه کنږ اشاره هم نشته، حضرت جی، دے په دے کنږ لیکي چه د برزخ عذاب او ثواب دا په روح باندے طاری کیري، غوک کیده دا په روح باندے طاری کیري او ستا سوفتوی ده په داسے خلکو باندے چه څوک د روح د پاره عذاب مني، دا معتزلی دے، د عذاب قبر نه منکر دے، ستا په نیز دا حضرت د عذاب قبر نه منکر دے چه د عذاب قبر نه منکر شو، بیا ئي حوالی مه پیش کوه، صحیح شو جی.

(۳)- اوس بل «مفتي ندیم، کتاب نه عبارت وایه په یاده به نه وی تنازعه، غوک کیده بس غوک ورته کیده، نابالغه ته ئي، څه بالغ یم: تیک به شی. صدر اشاعت کا بیان یعنی فریق دوم..... تنازعه تنازعه ... هاغه غوک کیده» غوک کیده جی، وائی: عذاب ثواب، غوک کیده «عذاب و ثواب عالم برزخ میں روح کو ہوتا ہے، جب تم کو شخصی نظر نہیں

اتا تو اسکے عذاب و ثواب کیونکہ نظر آئے گے، جس قسم کا شخص اسکے لے ایسی اسکے قبر ویسے فرش ہے) پہ اکر کنیں بیا لیکي، چه عذاب چه دے هغه (برزخ میں روح کو توبہ ہے) عذاب پہ برزخ کنیں روح ته وی، دا حوالے پکنیں دوه درے حے دی، دا پکنیں ځان له اوگوره بیا، (دا کتاب راوه لیکئی جی)

(۴) - دویمه خبره داده چه حضرت جی ته ما ته نابالغه وے حے ویم ته په علم کنیں نابالغه ئی (ماشاء الله) (قلت عدم السماع) دے او وئیلو که نه؟ دا (قلت) دا (ت) ضمیر فاعل چه دے، دے (عدم) لره دا رفعه چا ورکره؟ نابالغه حے ویم که ته ئی؟ په علم کنیں نابالغه ئی د خدائے بنده. (اذا ولو مدبرین) غوک کیده (اذا ولو مدبرین اذا ولو مدبرین) په دیکنیں تا اوایل چه مری گرځی نه.

مفتی ندیم ﴿دا تیم لک و دروه﴾ دے (قُلْتُ عدم) باندے بحث کوړو، مفتی وحدان وایه، قلت عدم صحیح نه دے، ستا، مولوی وحدا الله وحدان، د عدم د پاره وجهه اوایه، مفتی ندیم، (قُلْتُ) هغه ئی (قول) شو مخکنیں اخوا چه دے هغه ورلره (مقوله) جوړپړي، دلته (عدم) سماع) مولوی صیب (مبتداء) واقع کپړی او مبتداء چه وی مولوی صیب هغه مرفوع وی، خه، حے درته ویم غوک کیده (قُلْتُ)، (ت) فاعل شو، (سوال) د مفعول به تعین اوکه؟ (قُلْتُ) فعل فاعل ماته اوگوره تعریف دادے چه فعل د فاعل په هغه واقع شي، مفتی ندیم مولوی صیب (قول) د پاره مقوله ئی مفعول به نه وی ماته اوگوره د مفعول به تعریف دادے چه فعل د فاعل په هغه واقع شی.

اوس غوک کیده، ماته معلوم دی د خیره، ته ئی یاد که، دو درے الفاظ دے نور هم غلط اوویل (يَسْمَعُ) اوس غوک کیده، اوس د

دے نہ بعد دا خبرہ کوم چہ (لم یسمع) ددے (ع) او د جزم پہ مینخ کنیں
 بہ ماتہ وضاحت اوکے ، صحیح شو ، (لَمْ) جزم ورکوی او جزم چہ ورکوی
 د مضارع خلور دغہ دی ، خلور ، پہ ہغے کنیں اولنے قسم ، دادے چہ
 رفع بہ ئی چہ دے پہ پیش سرہ ئی ، نصب بی پہ فتح سرہ ئی او جزم چہ
 دے ہغہ پہ سکون سرہ ئی ، دلّہ تا جزم صحیح اونہ وے ، بل د ہغے نہ
 بعد دا خبرہ چہ تا اوّل چہ مری کنیں طاقت نشتہ ، تا او وے چہ مری
 کنیں طاقت نشتہ ... دا دے پہ خہ ثابت کرہ پہ حوالو ، حضرت جی
 مادر تہ اول دایت کریمہ نہ ثابت کرل ، دہغے نہ بعد مے د تائید د پارہ
 حوالے درکری۔

(۵) - دریم دا چہ بیا تا اوّل : چہ وجہ شبہ چہ دے ہغہ یوہ وی نو
 خہ تاتہ دا ویم چہ وجہ شبہ کہ چرتہ نفع واخلی نو خہ دریاندے دا
 سوالونہ کوم غوک کیدہ ، تہ وے چہ ، دا ژوندی کافر چہ دی ، دا اوری
 خو نفع نشی اخستلے؟ ، دغسی دا مری اوری او نفع نشی اخستلے ، پہ
 دے باندے یو د خیرو القرون نہ حوالہ راکہ۔

(۶) - دویم حضرت جی خما در باندے سوال دے چہ دا (نفع ،
 من جانب الی جانب المیت) وائی؟ یا ﴿من جانب المیت الی جانب
 الی﴾ وائی؟ کہ ﴿من جانب المیت﴾ وائی؟ ، ستا حمد اللہ جان داکئی د
 دے قائل دے ، فتویٰ ورباندے بیاخان لہ لگوہ ، او کہ ﴿من جانب الی
 الی جانب المیت﴾ وائی؟ ، د ایصال ثواب نہ ، منکر ئی ، او دلّہ خما سرہ
 ستاسو دا د مشر دا کتاب پروت دے ، د ایصال ثواب نہ منکرین (معتزلہ)
 دی ، حوالی پہ درکوم ، کہ تہ داسے نفع وائی ، بیا دا نفع پہ دے نورو کنیں
 ہم چلے؟ ، (تہ بہ داسے وے چہ ہرند سرے چہ دے ہغہ اوری ، خو

نفع چه دے نشي حاصلولے ، روند سرے چه دے اوري خو نفع نه شي حاصلولے داسے به وائي کنه ؟ يا به وائي چه روند سرے هغه اوري خو نفع نشي حاصلولے ؟ ، او يا به وائي غوگ کيده روند سرے چه دے هغه ايڼي خو نفع نشي حاصلولے ؟ ، روند سرے چه دے غوگ کيده هغه ايڼي او نفع نشي حاصلولے ؟ دا به هم بيا وائي روند سرے ايڼي او دا درته معلوم ده ، بل دا چه نفع دے . واخسته نوبيا به د کافرو په باره کښ دا وے چه کافر نفع نشي اخسته ، حالانکه حضرت عمر رضی الله عنه نفع د نبی صلی الله عليه وسلم د دعوت نه اخستلے ؟ که نه وه ؟ که نه وه اخستلے ؟ دارنگے ثمامه اخستلی ؟ که نه وه اخستلی ؟ هغه لاول کافر وو د نبی صلی الله عليه وسلم خبرے ئي واوریدی نفع ئي واخسته ، دارنگے نور هم ډير داسے خلق تيروتلی (تير شويدي) چه خبره ئي واوریدی نفع ئي اخستلی ده ، نو نفع کافر هغه مسلمانان شويدي او اخستدلی ، ستا دا خبره هم غلطه ده .

اوس حضرت جی ، د هغه نه بعد ستا بل يو سوال دا وو ، چه ما چه «ولو سمعوا ما استجاب لكم» تا وئل د قاعده نه ، د قاعدے نه نه حضرت جی ما درته د ويل د قاعدے تور په قاعدے باندے اوکے ، خوتا کښ طاقت نشته چه د قاعدے تور په قاعدے باندے اوکے ، او دا . مسلمة قاعده ده ، مسلمة په هغه کښ هيڅ قسم نقص او عيب نشته که چرته دا نه مني **شرح العقائد** به دے ويلے دا برهان التمانع دے ، بيا په نورو ډيرو ځايونو کښر، معنی غلطی په ډيرو ځايونو کښ معنی غلطی کي ، ماشپړ او ه اته ايتونه مي پيش کړي وو .

(دلائل دواحد الله وحدان صاحب په خپله دعوی باندے)

خہ نہم نمبر ایت پیش کوم پہ خیلے دعوی باندے ہفہ دے
 سورة فاطر خود دے نہ مخکین درتہ یو دیوے خبرے جواب کوم چہ تا
 اویل چہ د سماع نافع نفی دہ یو دا اویل دویم دا اویل چہ د «اسماع» نفی
 دہ دہ خہ د سماع نفی دہ، دا حُما سرہ فتاوی دار العلوم دیوبند دے (۲۹۲/
 صفحہ/جلد ۵) کنب لیکی: (فان عدم الاسماع یستلزم عدم السماع)
 (ماشاء اللہ) د اسماع نفی اوشوہ دا چی دے لازمه فی عدم سماع لرہ.

صحیح شو جی، دارنگی دینخوا اوگورہ دا حُما سرہ فتاویٰ مہودیبہ
 دہ . (۳۲۲/صفحہ) کنب لیکی (اول اسماع دویم اسماع سوم سماع اسماع کی نفی
 صراحتاً کلام اللہ شریف میں مذکور ہے) د دے نفی شتہ دے پہ کلام اللہ کنب،
 بل دا چہ د کتب فضائل پہ اشکالات اور انکے جوابات ۱۱۴ صفحہ کنب
 دا حضرت لیکی: (اصل تو یہی ہے کہ اموات کا مستقل سننا ثابت نہیں) مونک نفی کو رو د
 سماع عادی او سماع عادی نفی د دے نہ کیکی ﴿إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا
 تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ﴾ (یہ ایت قرانی اس بارے میں نص ہے)، دا ایت قرانی د دے
 بارہ کنب نص دے، بل تا د استعاری خبرہ کولہ، دا حُما سرہ تالیفات
 اشیدیہ دہ . (۶۷۶/صفحہ) دہ . پہ دیکنب لیکی: (پھر اس ایت میں استعارہ ہے
 کہ کفار کو اموات اور صم سے تشبیہ دیا ہے اور مستعار منہ معنی وجہ شبہ کے حقیقتاً ہوتی ہے۔ بیا
 وائی: چنانچہ ظاہر ہے کہ میت اور اصم میں صلاح سماعت نہیں، لہذا معنی عدم اجابت کی جو مجاز مشبہ
 بہ میں لینا کیے درست ہوگا۔ البتہ مشبہ میں یہی مراد ہے لہذا حسب قاعدہ مرجح جانب عدم سماع
 ہے) تا اویل چہ تا اول دا وئیلی وو چہ سماع منل دا راجح دی مفتی رشید
 احمد گنگوی صیب وائی شیخ رشید احمد گنگوہی صیب وائی عدم سماع
 دا جانب راجح دے، بل، بل تا چہ اویل چہ دا دغہ دی منکرین حدیث

ٹی یا خہ ، دا تپی دیرے د پخوا نہ ستاد مشرانو عادت دے لگئی خور
حضرت جی دا د پدی باندے لکولے دے پدے ابن عابدین شامی صیب
باندے ، چہ پہ ما باندے لگے ما تاسو دیر مخکین وئیلے وو، خما نہ چہ
کمرے جوالی غواری خما کم مسلک وو (انشاء اللہ) خہ بہ درتہ د دیوبند
او د حنفی د فقہے د یو عالم نہ بے درتہ پیش کوم او هغه مے درتہ پیش
کرل۔

اوس خہ ستا نہ یو خو تپوسونہ کوم ، تا ویل چہ وجہ د (شبہ معنا
وی) ، د دے معنی نہ مراد تعبیر مرادف ، تا ویل معنا بہ ٹی ، لفظا بہ نہ
وی، داسے الفاظ دے اویل ، ماتہ اوکوره (تعبیر مرادف بمرادف) وے او
کہ نہ د دینہ معنی مراد اخلی؟ د دے دوازو وضاحت بہ اوکی کہ معنی مراد
وائی ، نو ستا دا سماع نافع منل د'تولو ایت کریمہ هغه مقصد غلطہ وی
(راکہ دا بخاری شریف) دا خما سرہ بخاری شریف دے ، دا کم ایت نہ
چہ ما استدلال کرے وو، د هغے نہ بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا ہم
استدلال کریدے ، دا فرمائی : (حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ
اللَّهُ تَعَالَى {إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى} ، ددے دلیل نہ چہ دے د دے ایت
کریمہ نہ استدلال بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا نیولے دے ، او خہ بہ دومرہ
اویمہ ستا دا مشر چہ دے پہ دیککین کتاب کنس وی اوکوره جی دیخوا بہ
دے کتاب ستا دا مشر وائی د بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا رائی ضعیفہ
دہ (وَأَمَّا رَأْيَا فَرَأَى النِّسَاءَ) او خہ درتہ دا ویم حضرت جی خہ درتہ اوس
دا وایم چہ بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا هغه بی بی دہ د نبی صلی اللہ علیہ

وسلم چہ د هغه په غيگ په نبی صلی الله عليه وسلم وحی په ورباندے راتله. نبی صلی الله عليه وسلم وی دا حُما بییانو کښ ما ته ډیر خوځه بی دی ده او ستا سو مشران ورته داسی خبری کی، تکفیریان تاسوی مونگ ته تکفیریان مه وائی.

اوس د دے نه بعد دا یو خبره کوم تا چه کوم «خفق النعال» روایت پیش کړے وو حضرت جی په هغه کښ قتاده شته کنشته (مولوی صیب ته لک سید ته شه جی)، هغه کښ قتاده شته کنشته؟، هه ورباندے جرحه نه کومه هه هیڅ نه ویمه دا (۲۱۲/صفحه) ده سماع الموتی، په دیکښ دے ویل: ستا مشر دے، وائی: قتاده قدری دے او تا د (رفع الیدین) مناظره کښ ریاض الله ملا ته دے وئیل وو په دے روایت کښ دا فلانکے راوی قدری دے او بیا دے وئیل: قدریه محوس د دے امت دی، بیا د وئیل: اول ئی مسلمان ثابت که روستو به ترینه دلیل پیش کے، روستو به ترینه دلیل پیش کوی، د دے خبری جواب به راکے.

(فريق اول مفتي محمد نديم صاحب، ترن پنجم)

وحدان صيب مونگ ته توجه وكړئ.

پس مينځ كښنك راتگ بند كړي تاسو كيني.

بسم الله الرحمن الرحيم.

(۱) - مولوی صیب د ټولو نه اول دا خبره په دے ترن کښن وکړله وائي تاسو ويل چه اول نمبر تضاد ئي ځمونږ دا راوستو تاسو يو اويل چه په ديکښن نفی د (اسماع) ده ، د (سماع) نه ده ، دويم نمبر تا اويل چه په ديکښن نفی د سماع ده ، خو سماع (نافع) ورنه مراد دے ، نو مولوی صیب ما هغه خپل دوه اقوال ندي پيش کړي دی باب کښن بعضو د دے استدلال نه جواب کښن پيش کړی چه دلتي نفی د اسماع نفی د سماع نه ده ، دويمونه ي د هغی جواب پيش کو چه هغوی جواب کړے که سماع ورنه مراد شی بالفرض والتقدير جواباتو کښن هميشه هم دغسی کيکي ، ته حنفی ئي تا دوره حديث پوری کتابونه ويلي دا په د جواب نمبر ۱ فلان فلان بالفرض والتقدير په هغے کښن لاندے هم دغسی راځی جوابات کوی خونن پته نه لکی په عقل دی ولی پردي راغلی .

د دے نه دا نه لازميری چه څه دا منم او د هغی نه دا مطلب اخله دويم نمبر مولوی صیب بار بار ځی ثواب او عذاب ته مولوی صیب عذاب او ثواب ته مه څه چه دا مناظره ختمه شی په دی ځی باندے به ليکل وکو راځه چه ثواب او عذاب روح د پاره دی که دواړو د پاره وی ، صرف د روح د پاره عذاب ثابتونکی ، او د جسد د پاره منکر دے به درته په اتفاق د مسلمانانو کافر ثابتوم پنج پیریا بیا مسلمان به رانه پاڅی ، خو موضوع نه

مه خه . ما لا ول کنس ويلي ووجه د موضوع نه خروج هغه به شکست وی مولوی صیب بار بار د موضوع نه خروج کنس مه خه د هغی نه.

(دریم نمبر/ ۳) ما ته وائي وائي تا او وے چه «قلت عدم» او دا مفعول به نه جوړپیری دا نحویان راغلی ماشاء الله ... مولوی صیب قلت دا قول دے ، عدم سماع پورا اخوا هغه ورته د مولوی صیب مقوله جوړپیری هغه ځان له د مبتداء کیدو د وجهی نه مرفوع دے ، لک مولوی صیب بیا په «اولی» کنس کینه کنه وی راشه مونگ سره داخله واخله دا به درته وایو چه خبر مرفوع مولوی صیب ، خبر ے غتی غتی کنس مولوی صیب او د دے نه هم نه ئی خبر چه خبر څنگه مرفوع وی که منصوب وی.

(۲) - ماته وائي : وائي تا (لم یسمعوا) دے وئیلے دے ، حالانکه ما (لم یسمعوا) وئیلے دے (لم یسمع) مے نه دے وئیلے (ریکارډنگ واپس که چرته کور ته لار ے) ، بیا به واورى (انشاء الله) ژوند به ئی ، بیا ماته وائي هغه د جمع صیغے بی ماته وی په البته مولوی شبه شبه شبه څه شی ئی ، په خپل شبه شبه الفاظ کنس فرق نشی کولے او خبر ے ماته وے مولوی صیب.

(۳) - مولوی صیب بیا وائي چه په رڼند فلان او فلان مولوی صیب ما د هغے د پاره دری کتابونو ثبوت وو د استعارے د دغه قاعدو کتابونه ثبوت کړه . د چا فتوی می نه ده پیش کړی مولوی صیب . لهما په هغی باندے ستا د کیدے خبری هغه په تا باندے مردود دی مولوی صیب واپس.

(شپږم نمبر/ ۶) : ماته «وَلَوْ سِئُوْا مَا سَتَجَابِلُكُمْ» وائي دا قاعده ده ما اول اوئي چه دیکن د میت لفظ وځایه ، د قبر لفظ وځایه ، مولوی

صیب ہفہ د جونڈو مرو تولو د پارہ چہ مافوق الاسباب مرادو ورنہ غواری
 نہ ئی جونڈی درتہ قبلولے ﴿مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾ نیشی درلہ قبولی نہ ئی
 ژوندے نہ ئی مری درلہ قبولے شی خمونہ دا عقیدہ دہ مولوی پہ زور
 پکین میت مہ ورمندہ .

(اتم نمبر/ ۸) : دے ، د استعارہ پہ فتویٰ رشیدیہ رواخستہ ، نو
 دومرہ عجیبہ خبرہ دقہ فتاویٰ رشیدیہ اوچتہ کہ ، دیکین مولوی صیب د
 عام میت قبر تہ راتلل د دعاء درخواست کول ہفہ دے ثابتوی۔ استشفاء
 عند القبر النبی ثابتوی خو مولوی صیب ہفہ ورلہ ﴿أَفْتَتُمُّونَ بِبَعْضِ
 الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ﴾ د یهودو کار دی شروعو کین او دا دی مولوی
 صیب کہ نہ وی چہ درتہ پیش کمہ .

(دریم نمبر/ ۳) مولوی صیب مادر تہ اویلہ چہ مسئلہ اختلافی
 راروانہ دہ بعض حضرات قائل دی بعض منکر دی لہذا د چا کتاب د لاس
 مہ ورکوہ اول می درتہ اویلی دی ، بیا ماتہ وی تاسو دا تاپہ لکوی ، منکرین
 حدیث فلا فلا ، مولوی صیب منکرین حدیث ما نہ ویلہ تا پہ خپلہ عمل
 سرہ خان نن ثابت کوؤ ، او یوبل تہ خپلہ وائی یو ہفی منکرین حدیث ،
 ہغوی دا منکرین ، دا خونن دنیا وکاتہ .

(لسم نمبر/ ۱۰) : لسم ماتہ وائی تا وے چہ معنا بہ وی لفظا بہ نہ
 وی ، حالانکہ لعنة الله على الكذابين... مادا نہ دی ویلی ، ما دا ویل
 استعارہ ہفہ تہ ویلیے کیہری چہ د الفاظو نہ بہ نہ معلومیہری مولوی صیب
 د معنی نہ بہ معنی معلومیہری دغہ الفاظ ماندی ویلی ، دلفظ دمعنی نہ بہ
 معلومیہری .

(بیولسم/ ۱۱) : دے لارؤ ام المؤمنین عائشة رضی اللہ عنہا تہ .

خہ دھغے جوابات مخکنیں کوم خو صرف پہ هغه مخکنیں دغه کنیں حما
نه اخرنی حواله پاتی شوی وه . داپیش کوم بیا مخکنیں حم .

دا معارف القرآن (صفحه ۲۰۶) لس تفاسیر مے پیش کړي وونه
دا لسم نمبر دے ، دغه ایت د لاندے وائی:

(اس پورے مضمون میں یہ بات بالکل واضح ہے کہ اس جگہ سننے سنانے سے مراد محض
کانوں میں اواز پہنچنا نہیں بلکہ مراد اس سے وہ سماع اور سننا ہے جو نفع بخش ہو ، جو سماع نافع نہ ہو اسکو
قرآن نے مقصد کے اعتبار سے عدم سماع سے تعبیر کیا ہے ، جیسا کہ آخر ایت میں ارشاد کہ آپ تو
صرف ان لوگوں کو سنا سکتے ہیں جو ایمان لائیں ، اگر اسمیں سنانے سے مراد محض ان کے کانوں تک
اوز پہنچانا ہوتا تو قرآن کا یہ ارشاد خلاف مشاہدہ اور خلاف واقع ہو جاتا (مفتی شفیع صیب
وی) کیونکہ کافروں کی کانوں تک اواز پہنچانے اور ان کے سننے جواب دینے کے شہادتیں بے شمار ہے
کوئی بھی اسکا انکار نہیں کر سکتا ، اس سے واضح ہوا ، کہ سننانے سے مراد سماع نافع ہے انکو مردہ لاش
سے تشبیہ دیکر جو یہ فرمایا گیا ہے کہ آپ مردوں کو نہیں سنا سکتے ، اس کے معنی بھی یہی ہوئے کہ جیسے
مردے اگر کوئی بات حق کے سن بھی لیں اور اس وقت وہ حق کو قبول کرنا بھی چاہیں تو یہ انکے لئے
نافع نہیں کیونکہ وہ دنیا کے دارالعمل سے گزر چکے ہے ، جہاں ایمان و عمل نافع ہو سکتا تھا ، مرنے کے
بعد برزخ یا محشر میں تو سب کافر منکر ایمان اور عمل صالح کی تمنا کریں گے ، مگر وقت ... ایمان و عمل
قبول ہونے کا وقت نہیں اسلئے اس ایت سے یہ بات ثابت نہیں ہوتی کہ مردے کوئی کلام کسی کا سن
ہی نہیں سکتے ، اس لئے سماع اموات کے مسئلے سے درحقیق یہ ایت ساکت ہے) دا مے د مھر
بطور اخرنے اویلو۔

بیا مولوی صیب راغے وائی ام المؤمنین خہ وائی ، وائی : ام المؤمنین
عائشہ رضی اللہ عنہا ، وائی ، ام المؤمنین وائی هغه هم وائی چہ ذی ایت نه
سماع نه ده مراد وے خہ اویل چہ (انهم لیسمعون نه دے انهم لیعلمون)
، نو الکھ تاسو هم پوهه شوے اول به سماع رازی بیا په پوهه رازی کنه ام

المؤمنین خود سماع سرہ علم ہم د میت د پارہ ثابتہ وی تہ ورثہ صفر
وے نو ام المؤمنین، او دا والہ مولوی صیب د خان نہ ویم **فتح الباری**
(صفحہ ۳۸۶) (العلم لا يمنع من السماع) علم دا د سماع منافی نہ دے
دویم نمبر مولوی صیب او محکمن لیک، وائی (اذا جاز ان يكون في تلك
الحالة عالین) هر کله چه دا جائز شو چه دوی به دغه حالت کنن عالین
دی پیژندوکی دی (جاز ان يكونوا سامعین) جائز دی دا چه وایوری . دا
حافظ ابن حجر وائی . د گیدے نه ستا په شان نه یمه لکيا مولوی
صیب . چي د خبر اعراب درله نه درزی . دا ابن تیمہ رحمہ اللہ **مجموع**
الفتاوی (جلد نمبر ۴/صفحہ ۱۵۷) کنن وائی وی : (وَالنَّصُّ الصَّحِيحُ عَنْ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُقَدَّمٌ عَلَى تَأْوِيلٍ مَنْ تَأَوَّلَ مِنْ أَصْحَابِهِ وَغَيْرِهِ)
وائی نص صحیح د نبی ﷺ دا مقدم دے به تاویل د هغه چه باندے چه
هغوی تاویل کریدے د صحابه وغیرہ نه (وَلَيْسَ فِي الْقُرْآنِ مَا يَنْفِي ذَلِكَ
فَإِنَّ قَوْلَهُ) په قران مجید کنن داسے ایت نشته دے چه سماع الموتی نفی کی
دے وائی (إِنَّمَا أَرَادَ بِهِ السَّمَاعُ الْمُعْتَادَ) دے وائی پدے سرہ سماع معتاد نفی
شویدہ الَّذِي يَنْفَعُ صَاحِبَهُ. چه هغه نفع ورکی صاحب د هغی ته (فَإِنَّ هَذَا)
بیا ورثہ تفصیلی جواب کوی ، بیا محکمن وائی: (بَلْ قَدْ انْتَفَى عَنْهُمْ السَّمَاعُ
الْمُعْتَادُ الَّذِي يَنْتَفِعُونَ بِهِ وَأَمَّا سَمَاعٌ آخَرُ فَلَا يُنْفَى عَنْهُمْ) بیا محکمن وائی
(وَقَدْ ثَبَتَ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرِهِمَا) په صحیحینو وغیرہ کتابونو کنن ثابت
دی (أَنَّ الْمَيِّتَ يَسْمَعُ حَقَّقَ نِعَالِهِمْ) (ما شاء الله) أَنَّ الْمَيِّتَ أَنَّ الْمَيِّتَ يَسْمَعُ
حَقَّقَ نِعَالِهِمْ) د خپو کشارے اوری .

مولوی صیب تیم شروع ، مولوی صیب ، حنبلی رحمہ ہم به

(صفحہ ۱۲۴) باندے وائی : (فان الميت اذا جاز ان يعلم جاز ان يسمع) هر

کله چه دا د ام المؤمنین نه ثابت شو چه دا بوهیږی نو جائز شوه دا خبره چه دے دے واورى ځکه (العلم لا يمنع من السماع) مخکنیں ورباندے ما پیش کړو، مولوی دویم نمبر، دا دے ځما سره **روح المعانی** دعلامه الوسی (صفحه نمبر/۴۸۹) کښ دے وائی: (وتعقب ذلك السهيلي فقال: عائشة رضي الله تعالى عنها لم تحضر قول النبي صلى الله تعالى عليه وسلم فغيرها ممن حضر) بیا وائی ام المؤمنین د نبی صلی الله علیه وسلم د دے قول په وخ کښ حاضر نه وه او غیر د دے نه چه هغه صحابه کرام دی هغوی حاضر وو، (أحفظ لِلْفِظَةِ عليه الصلاة والسلام) د نبی صلی الله علیه وسلم د الفاظو یادونکی وو (وقد قالوا له) هغه پوره روایت نقل کوی. بیا مخکنیں وی (اذا جاز ان يكون في تلك الحالة علمين) هر کله چه دا معلومه شوه په هغه حال کښ دوی پیچندونکی وو نو (جاز ان يكون سامعين) دا می د پنځو نه پیش کړه، مولوی صیب مخکنیں دلائلو ته ځم.

ما مولوی، بیا مخکنیں مولوی صیب بله خبره دا وکړله، وائی شیخ صفدر صیب وائی چه د ام المؤمنین دا رأى ضعیفه هغه ته ضعیفه وی، نو شیخ صفدر نو رجوع ثابته کړیده، باقاعده عنوان ئی قائم کړیده، دویم نمبر د هغه د ام المؤمنین رأى ته دغسے مطلقا نه دی ویلی مولوی صیب د هغه نه مخکنیں لیکلی دی چه چه اخوا طرف ته صحابه کرام دی، صریح روایات دی، نو نصوص یو طرف ته موجود دی، ام المؤمنین ته تر دے وخته پورے دا روایت نه وو رارسیدلے. فتح الباری راکه د رجوع والا. تزدی وخته پوری ورته نه وو رارسیدلے، د دے وجهه نه ام المؤمنین رضی الله عنها دا رأى قائم کړیوه، چه بیا روستو د دینه رجوع کړیده او هغه رجوع

هم مولوی ثابته ولے شم، دا فتح الباری دا ځما سره ، ځان نه نه ویم (صفحه/ ۲۸۶) دے وائی : (عن عائشة د عائشة رضی الله عنها نه روایت دے د ابی طلحه په شانتی وفيه ما أنتم بأسمع لما أقول منهم وأخرجه أحمد بإسناد حسن) ، په حسن سند سره ئی نقل کړي (فان كان محفوظا فكأنها رجعت عن الإنكار) ام المؤمنین د خپل رجوع نه انکار کړے ، (لما ثبت عندها من رواية هؤلاء الصحابة لكونها لم تشهد القصة) چونکه ام المؤمنین نه وه حاضر، نو چه کله ورته خبره راوه رسیدې . ددے وجهی نه د بخاری روایت چه الله دے هغه د مجهول په صیغے سره دے . د دے وجهی نه په حافظ فتح الباری کتب په سند سره وی . چه کله ورته راورسیدلوا ام المؤمنین رجوع وکړه . د دی وجهی نه شیخ رحمه الله هغه قول هغه رأی ته ضعیف ویلې ده .

(۳) - : دے وائی قتادة ویلی دی ، وائی : قتادة ، چه دے ستا په روایت کتب موجود دے ، نو اول نمبر خو بخاری ، مسلم په وریاتو باندے په صحت باندے اجماع ده مولوی صیب ، دویم نمبر اهل بدعت راویان ، مولوی صیب قدری کیدل فلان ، فلان ، د اصولو مطابق جرجه نه ده . دویم نمبر . ما چه الله کړیوه چونکه غیر مقلد بے اصوله فرقه ده ، هغه نه د امام ابو حنیفه د مذهب اصول منی ، هغه تقلید ته شرك وائی ، نه د مجتهدینو کوی نه د محدثینو کوی ، هغوی ته ما الزاما الله پیش کړیو . لهذا ته که غیر مقلد ئی خورتیک ده ، بیا ماله هغه الزام جواب واپس راکړه . که غیر مقلد ئی اصول منی بیا دغسے الزامات ماته مه راکوه .

مخکښ ما دلائل پیش کول مولوی صیب ، خو بیا ویمه مولوی صیب تر اوسه په خپله دعوی باندے یو دلیل چه د (میت) لفظ ئی ، د

نفی د سماع ذکر وی، او دا پکین وی، چہ دا شرک دے، او د عند القبر لفظ، ئی، انشاء اللہ قیامت راتلے شی مولوی صیب دغسے یوایت نشی پیش کیدے، یوایت یا یو حدیث مولوی صیب یو پیش کہ یو، پس فلان، فلان وی، فلان، وائی، ما خو ورته لاول اوئل چہ دا اختلافی مسئلہ دہ.

ما محکین مولوی صیب دلائل می پیش کریوؤ. اتم نمبر دلیل دے حُما سرہ ابن حبان (جلد ۶/صفحہ ۱۶۱)، دے ہم (وائی) (عن انس عن ابی ہریرۃ عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم قال ان المیت اذا وضع فی قبرہ)، (میت) چہ کلہ پہ قبر کنیں کیخودے (انہ لیسع) د میت ہم لفظ شتہ دے (لیسع) بے شکہ ہغہ اوری، د اوریدو لفظ ہم شتہ، (خفق نعالم، حین یولون عنہ) کلہ چہ د قبر نہ دوی شاکی روان شی، د قبر نزدیکی (عند القبر) ہم پکین راغلے غوگونو پردے دے کلاو کہ درے وارہ الفاظ پکین شتہ دے.

مولوی صیب، دا حُما سرہ دلیل (نمبر ۹) **مسلم شریف** (جلد ۲/صفحہ ۳۸۶) روایت دے د انس رضی اللہ عنہ: قال: قال رسول اللہ صلی علیہ وسلم: (ان المیت) د میت لفظ ہم پکین دے (اذا وضع فی قبرہ) محکین بہ د دینہ بیا حُما (انشاء اللہ).

(فریق دوم مفتی واحد اللہ وحدان صاحب، ترن پنجم)

نحمدہ ونصل ونسلم علی رسولہ الکریم اما بعد:

حضرت جی تا چہ اولئیں حوالہ پیش کرہ پہ ہغے کنبں دا رو چہ
پدیکنں د سماع نفی اوکرلے شوہ او د علم نفی اونکرلے شوہ، د بی بی
عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا پہ روایت کنبں، یعنی الفاظ دی داوڑ، چہ ہغے
د علم اثبات کرے وو، بیا دا اوی علم او سماع یو شیء دے، دا حُما سرہ
فتاویٰ دار العلوم دیوبند (۳۱۱/صفحہ/جلد/۵) کنبں لیکي: چہ (کیونکہ سماع
موتی دوسری چیز ہے، اور علم ادراک امر اخر ہے) سماع جدا شی دے علم ادراک دا
جدا شی دے۔ حضرت جی، خا بیا تا ویل چہ د دے نہ ثابتیری ما خو
درلہ دیری حوالی درکری۔ د دے نہ می دا درکرہ چہ: (اور یہ مسئلہ جان لیں کہ
قرآن شریف میں سماع موتی کا انکار کیا گیا ہے) دینہ می درتہ دا اخودل، دا فتاویٰ
عثمانی وہ، پدیکنیں مفتی تقی عثمانی صیب فرمائی وو چہ: (اصل یہ ہے کہ
مردوں میں موت کے بعد نے کی طاقت نہیں جیسا کہ قرآن کریم میں تصریح ہے) حوالہ می
درکرے وہ، او د دے فتاویٰ محمودیہ نہ مے ہم حوالہ درکرے وہ۔

بیا تا د رجوع قول وکو چہ رجوع ثابت دہ، حہ ویم دا دے حُما
سرہ کتاب فتاویٰ محمودیہ، د فتاویٰ محمودیہ د شیخ محمود حسن صاحب
دے پدیکنیں (۳۱۲/صفحہ) کنبں لیکي: (حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا کا
مسک بھی یہی ہے، اور اسکون امام اعظم نے اختیار فرمایا ہے) دے وائی د بی بی عائشی
مسک دغہ دے د فتح الباری نہ حوالہ مہ راکوہ، حضرت جی دارنگے پہ
الکوکب الدری کنبں ہم داشتہ (و استدلال المنکرون ومنہم عائشہ وابن

عباس) پدیکنب دادی پدیکنب دادی چه بی بی عائشه رضی اللہ عنہا نہ د سماع نہ منکرہ دہ، د رجوع قول پکنب نشته دے .

(واستدل المنکرون منهم عائشة وابن عباس) ، وے به کوری جی (۳۱۹/صفحہ) غوک کیدہ جی ، (واستدل المنکرون ومنهم عائشة وابن عباس ومنهم الامام لقوله تعالى انك لاتسمع الموتى ، انك لاتسمع الموتى) او کورہ بیا وائی (فانه لما شبه الكفار بالاموات في عدم السماع) دا تشبیہ په عدم سماع کنب دہ ، صحیح شو جی .

اوس تا چه کوم روایت پیش کرو ، (دا پریدہ) اوس حضرت تا چه د قتادہ بارہ کنب کمہ خبرہ وکرہ ، څہ درتہ دا ویم ، چه (باءك تجروباي لا یجر) ، حضرت جی ، چه د غیر مقلدینو خلاف لار شی قدری توب جرحہ دہ ، او چه د اشاعت والہ خلاف راشی ، قدری توب جرحہ نہ دہ ، ډیرہ څہ طریقہ درتہ معلومہ (الجماعہ پاؤں یار کا زلف دراز میں ، وہ خود اپنے دام میں صیاد گیا) پخپل دام کنب پخپلہ چه دے پخپلہ تور بنکارہ کیری .

بل پدغہ روایت کنب ﴿عبدالاعلی﴾ ہم دے ، غوک ، حضرت جی ، د دغی (عبدالاعلی) په بارہ کنب دے لیکي دا تهذيب التهذيب دے ځما سرہ (۶۵/صفحہ) پدیکنب دے لیکي (وقال ابن سعد : لم یکن بالقوی) او بیا وائی (وقال احمد : کان یر القدر) ، امام احمد وائی دا قدری دے ، امام احمد وائی دا قدری دے ، او ستا هغه تاپہ ورباندے ولگولہ ، د نبی صلی اللہ علیہ وسلم حدیث دے وئیلے وو چه قدریہ مجوس د دے امت دی ، چه قدریہ مجوس د دے امت شو ، تا ویلی وو اول ئی مسلمان ثابت کہ بیا ځان له دلیل وگرځوه څہ ویم اول ئی ځان له مسلمان ثابت کہ بیا هله دلیل ځان له وگرځوه .

خومره روایت چہ دی پیش کرل، دا خما سرہ **میزان الاعتدال** دے
 پدیکنیں ہم دغہ لیکی (وقال: محمد ابن سعد لم یکن بالقوی، وقال
 احمد کان یری القدر) دا حوالہ د دے نہ ہم ہغہ پیش کرلے شوہ۔

(جواب دخصم د دلائیلونہ)

اوس د ہغے نہ بعد خما ہغہ زری خبرے د ہغی جواب درکوم
 ﴿صبر اوکھ﴾ تا اویل چہ (نفع) او یا (اسماع) د ہغے جوابونہ درتہ
 اوکرلے شو، بہ نفع باندے چہ ما کم اعتراضات اوکرل ستانہ ہیر دی،
 بل د اسماع ما جواب د **فتاوی دار العلوم دیوبند** نہ درکو، چہ نفی د
 اسماع سرہ نفی د سماع رازی، د **فتاوی محمودیہ** نہ می ہم جواب درکو،
 بیا دے ویل چہ عذاب او ثواب چالرہ دے، صرف روح مثل تا ویل خہ
 بہ دا کافر ثابتوم، کہ پہ دے راسرہ کیناستے انشاء اللہ دا درتہ خہ ثابتوم
 چہ صحابہ کرام دی کافر کرپیدی، بل دا چہ د عدم سماع پدیکنیں چہ
 تا کومہ خبرہ اوکرہ، حضرت جی، دا مقولہ دہ، او د مقولی وضاحت بہ
 اوکی، چہ ہغہ پہ کم عبارت سرہ وئیلے گیرے، دویمہ خبرہ دادہ، چہ
 ﴿وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكَ﴾ پدیکنیں دے اوے چہ جوندی او مری
 دوارہ دی، نو جوندی او مری دوارہ دی تا پکنیں پچپلہ عموم راویست نو
 مری پکنیں شتہ کنہ، مری پکنیں شتہ کنشتہ، بل د ہغے نہ بعد تا
 اویل چہ **فتاوی رشیدیہ** اوکورہ ما تہ اوکورہ حضرت جی د موضوع نہ دے
 خروج اوکو خما او ستا بحث پہ استشفاء کنیں نہ دے، خمونر پہ سماع
 کنیں دے، او ما کتاب تالیفات رشیدیہ پیش کرے وو، دا عبارت د فتاوی
 رشیدیہ اوے خما دا خبرہ پہ تالیفات رشیدیہ کنیں وو دا تالیفات رشیدیہ
 وہ۔

دا هغه نه بعد بيا دا خبره وى چه ته وى دا مسئله اختلافى رازوانه ، نو ما درته اويل ، تا چه ورته تحريف وئيله دے ، تاچه ورته تحريه وئيله دے ، اوس ئى اختلافى ، يا دے ، تحريف خه شو.

اوس د هغه نه بعد استعاره كښ تا اويل مادرته د هغه پدے استعاره كښ دننه ي درنه ي سوال اوکو ، چه معنى مراد وائى كه تعبير مرادف بمرادف وے ، د هغه جواب ونشو ، بيا دا چه تا اويل قران كښ يوايت نشته ما يوايت كريمه د (بيس/۲۰) پورے خوالے مى درله دركړے ، په هغه كښ د لسو نه زيات علماء ديوبند وو او نور پكښ علماء احنافوو، نورهموو، تولو اويل چه د دي ثابتيرى چه مړى نه اورى بل د هغه نه بعد (ان الميت يسمع خفق نعالهم) ددے جوابونه درته ما كړيدى په اوله كښ ، بل د رجوع د بى بى عائشة رضى الله عنه نه قول كے په هغه كښ (يونس ابن بكير) دے ، او دا چه دے ، متكلم فيه راوى دے ، دا متكلم فيه راوى دى پديكښ دا هم ليكلي: (وقال ابو داؤد: ليس بحجت عندى امام ابو داؤد) وئ دے حُما په نزد باندے حجت دے بيا وائى (وقال النسائى: ليس بالقوى) امام نسائى وائى دے قوى نه دے ، لاندے عجلي ليكي ضعيف الحديث (دا ضعيف الحديث) دے.

دا يو خو حوالے مى درله دركړى ، دا به حُنا له اوگورى ، ما (اته/۸) ايتونه مى پيش كړى وو، نهم نمبر ايت پيش كوم ، (اول دا دغه راکه زر زر راکه) دا حُما سره بخارى بله صفحه ده يو عبارت د چه دے هغه ما تا ته مخكښ پيش كو د بى بى عائشے ، دا دويم نمبر عبارت دے په (۱۸۳/ صفحه) كښ تا اويل چه بى بى عائشې ته نه وړارسيدلے وو ورته: (قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هغه وائى نبى صلى الله عليه

وسلم چه وئیل دی نبی صلی اللہ علیہ وسلم چه ویل دی ، دا ورته رارسیدلیووتہ وے نہ دی رارسیدلی ، (إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (ان) (خیل ترن کنیں اوایہ) (وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى {إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى} ، د دے نہ مخکنیں روایت تا ویلے دے حے حے لہ اویم .

(دلائل پہ خیلہ دعوی باندے)

ماتہ اوکوره ، اوس حے نهم نمبر ایت او دوه روایتونہ مے پیش کرل (سورة فاطر ایت نمبر/ ۲۲) کنیں اللہ تعالی فرمائی (وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ ﴿۲۲﴾) اللہ تعالی فرمائی: ژوندی او مری برابر ندی ، تا مخکنیں اویل چه : شیخ سرفراز صفدر لیکلی چه لیکلی چه (فهم) مخکنیں دے ویل وو چه شیخ سرفراز لیکلی دی چه په فهم کنیں برابر دی ، فهم نہ وو (راکه تسکین الصدور): (زنده اور مردہ فهم ادراک شعور اور شننے میں برابر اور یکساں ہے) په هغه کنیں سننا وو سننا اللہ تعالی وی ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ﴾ ژوندے او مړے برابر نہ دی ، ژوندی هغه چه دے اوری او مړے نہ اوری ، او مخکنیں می درته ثابت کرل چه مړے نہ اوری او ژوندے اوری ، بیا په هغه کنیں تا د اسماع او د سماع خبره اوکړه د هغی جواب هم وشو .

بل ته چه کم دلائل وے هغه خرق عادت دی ، او دعوی وروستو د عادت کریوه دعوی دے د عادت کریوه اوس تا دا اویل چه ژوندی چه دی په هغه کنیں د مشئت قول تا سو نه کوی حضرت جی په دی باندے ستا سره د ایاز باچا په کا سب کنیں مسئله شویوه او په هغه

کنیں دے ثابت کریو وچہ تاسو بندہ تہ کا سب وائی ، اللہ تعالیٰ تہ ہم کاسب وائی ، ددے نہ عقیدے نہ دے التہ رجوع کریوہ اوس بیا مہ دھراوہ ، صحیح شو جی .

ما چہ دا کم ایت کریمہ اوے اللہ تعالیٰ وائی : ژوندی او مری برابر نہ دی (ان الله يسمع من يشاء وما انت بمسمع من في القبور) حوالہ راکہ ، دا حُما سرہ **تسهیل** دے پدیکنیں پہ (۱۹۷/صفحہ) کنیں لیکی گورہ (فشبههم بالموتی فی عدم احساسهم ، وقیل : (المعنی أن أهل القبور وهم الموتی حقيقة لا یسمعون) دا موتی چہ دی دا (حقیقۃ لا یسمعون) دا نہ اوری ، حوالہ می درلہ درکرہ ، چہ ثابتیری چہ مری نہ اوری ، بل دا حُما سرہ **تفسیر سمرقندی** دے پد کنیں ہم دا لیکی : چہ پہ (فکما لا یسمع الموتی النداء فکذلک فلا یجیب ولا یسمع) ... دارنکے دوئی ہم نہ اوری .

دارنکے دا حُما سرہ **کشف الرحمن** دے (۲۰۳/صفحہ) کنیں لیکی ، وائی دلتہ دا اووے چہ (تو نہیں سناتے والا قبر و میں پڑو کو) پہ قبر کنیں چہ خوک پراتہ دی ہغے تہ نشی اورہ ولی ، اوس گورہ ستاد خبرو جواب (حدیث میں آیا کہ میں مردوں سے اسلام علیکم) دا دے لا ویلے نہ دے خو وی بہ (وہ سنتے ہے اور بہت جگہ مردوں کو خطاب کیا، بہت جگہوں مردوں کو خطاب کیا، وائی اسکی حقیقت یہ ہے، کہ مروے کی روح سنتے ہے اور قبر میں پڑا ہوا پڑو نہیں سنتے) دا ئی اولیکل او اوس حہ تاتہ یو حوالہ درکوم دینخوا او گورہ جی، دا دے **المسک المنصور** د مولانا سرفراز صفدر صاحب ، پہ دیکنیں دے لیکی : پہ (صفحہ ۲۷) کنیں ، وائی دا احمد رضا عقیدہ دہ چہ خوک وائی : چہ د مری روح اوری ، نو ستا سو پہ نزد باندے **کشف الرحمن** والا مصنف ہغہ بریلی دے .

دارنگے بیان القرآن کیں ہم شتہ ، تفسیر عثمانی کیں ہم شتہ .
 دا سے قسم حوالے هغه درته هه بنودلے شم ، هما د کبرای د پاره دا دلیل
 شو.

د صغرای د پاره دلیل (سورة انفطار ایت نمبر ۴) کیں الله تعالی
 وائی ﴿وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ﴾ ﴿۲۲﴾ کله چه به دوی د قبرونو نه راپورته کولے
 شی . سورة انفطار ... عثمانی ۱۲۵۳ (وخت ختم شو)

(فریق اول مفتی محمد ندیم صاحب، ترن ششم)

بسم اللہ الرحمن الرحیم ، مولوی صیب پنجم ترن دے ، تر اوسہ پورے مولوی صیب خیلے دعویٰ تہ نہ دے راغلے او تر اخرہ بہ نہ راخی (انشاء اللہ).

(۱) - کمہ چہ دعویٰ داوہ چہ عند القبر د اوریدو عقیدہ د میت د پارہ دا شرک دہ ، تر اوسہ پورے پدے یو دلیل نہ ، صراحتا نہ کنایہ ، نہ اشارۃ پیش کریدے او نہ بے پیش کرلے شی (انشاء اللہ)

(۲) - دویم (نمبر ۲) ماتہ وائی : تا اویل چہ (علم) او (سماع) حالانکہ دا ما اویل کہ پہ دے باندے ما پنخہ خوالی پیش کری ، پنخہ خوالے ما نہ د وئیلی الزام مہ راکوہ .

(۳) - دویم (نمبر ۲) فتاویٰ جات ، خکتہ ، برہ ، ما لاول اویل چہ دا مسئلہ اختلافی دہ لہذا فتاویٰ جاتو لہ لاس مہ ورورہ ہغہ ما لاول وضاحت کریدے .

(۴) - دریم (نمبر ۳) نمبر (دلتی رنرا مہ بندہ وہ) دریم نمبر دے وائی : محمودیہ کنیں دی ، چہ د بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا مسلک ہم دغہ دے ، مولوی صیب محمودیہ والا تہ بہ دغہ روایت مخے تہ نہ ٹی راغلے د ہغے پہ بنیاد باندے ہغہ ہم دقہ قول کرے دے کم چہ عام شویڈے .

(۵) - دویم پہ دے باب کنیں ما پہ صحیح سند سرہ د مسند احمد د فتح الباری پہ حوالی سرہ روایت پیش کو پہ صحیح سند سرہ ، پہ روایت جرحہ کولے شی ویکہ کنہ وی اردو کتابونہ مہ رالہ د ہغے پہ کتابونو کنیں .

(۶)۔ دریم (نمبر/۳) : دے ما تہ وائی د وھابیانو پہ مقابلہ کنیں جرحہ او ٹمونر پہ مقابلہ کنیں جرحہ نہ ، ما اویلہ چہ ہغہ اصول نہ منی الزام مے ورتہ ورکرے وو، کہ تہ وھابی ئی چہ پہ ہغہ الزام باندے خبرہ وکو۔

(۷)۔ دریم نمبر : دے وائی ستا پہ روایت کنیں (قتادہ) دے او (عبد الاعلیٰ) دے ، مولوی صیب سند ویمہ دا مسند ابن حبان نہ دا واورہ : (أخبرنا الحسن بن سفيان قال : حدثنا عبد الواحد بن غياث قال : حدثنا معتمر بن سليمان قال : سمعت محمد بن عمرو يحدث عن أبي سلمة : عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : (إن الميت إذا وضع في قبره إنه يسمع خفق نعالهم حين) مولوی صیب نہ پدیکنیں (عبد الاعلیٰ) شتہ دے نہ پہ کنیں قتادہ شتہ دے ، دریم راوی چہ کم یادے ہغہ ہم پکنیں نشتہ دے ، دا بلہ ہم واورہ مولوی دا بلہ ہم واورہ مولوی صیب مسند احمد ص ۳۶۰ : (حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ لَيَسْمَعُ خَفَقَ نِعَالِهِمْ إِذَا وَلَّوْا) وخایہ پکنیں عبد الاعلیٰ پکنیں وخایہ ، یا (قتادہ) پکنیں وخایہ ، مولوی صیب پہ مسلم کنیں ہم وخایہ مولوی صیب ، ... پہ مسلم کنیں ہم نشتہ دے د مسلم روایت مے پیش کوو۔

(دلائل حُما مخکنیں تہ)

(یو منت صبر وکہ دغے جوابات کوم) بیا مولوی صیب خبرہ وکرہ تالیفات رشیدیہ ، نو مولوی صیب ، دومرہ بی علمہ خلق نن راغلی ، قسم دے ، بار بار ، چہ ورتہ ما ہغہ لفظ استعمال کرو، مولوی

صیب پرے خفہ شو، وائی تالیفات رشیدیہ ماتہ وائی تہ فتاوی رشیدیہ، د
 اللہ بندہ تالیفات خہ تہ ویلے کیری پدیکن رشیدیہ دا تول راجع
 کیری دا اوگورہ، اے ستر پرے کولاؤ کہ، فتاوی رشیدیہ مکمل او د
 ہفے دا پکن دہ، مولوی صیب، او تا رشیدیہ کولاؤ کہ، او تالیفات پہ
 تولو باندے اطلاق کیری، پتہ نہ لگی، تاسو خنگہ خلق ... خما مازغہ
 خراب شو، ستا غوندے جاہل سرہ خہ کیناستمہ، مرہ.

مخکن مولوی صیب بیا بلہ خبرہ کوی، وائی د ایاز علی شاہ سرہ
 تہ کیناستی، وائی، ایاز علی شاہ سرہ دے د کاسب نہ رجوع وکرہ (ان اللہ
 وانا الیہ راجعون) ... کم از کم پہ حق کنں خوبہ دے خما ملکرتیا
 کرے وے کنہ دہ یو بریلی ملکرتیا توفیق درتہ میلایوکی د سنی او د
 مواحد ترده نہ ملاویکی، اللہ مولوی صیب یو موضوع خما دا وہ د
 ہغوی سرہ د تبلیغیانو دا عقیدہ چہ اللہ تہ د کسب نسبت کوی، ما ورتہ
 ویل دا الزام دے وے خایہ تبلیغیانو د فعل نسبت کیری دے کسب ئی نہ
 دے کرے، ہفہ مناظرہ بیا دوبارہ واورہ.

(دویم نمبر/۲): غیر اللہ تہ غیبانہ نداء باندے خما خبرہ وہ کم

ایتونہ چہ تہ وائی دا ما ہفہ تہ، اللہ لوستلو پہ حوالو سرہ، نو مولوی صیب
 دجل نہ کار ما اخلہ.

بل د ابن عمر روایت دے پیش کرو، ما ورتہ تہ اوایل اوایہ وائی
 تا وئیلے دے کنہ ہم دقہ روایت کنں د مجھول پہ صیغے سرہ ذکر شویدے
 خو مخکن وئی ام المؤمنین روایات راخلی او ام المؤمنین تہ د روایت د
 قلیب روایت د چا ذکر کو ہفہ نہ راخلی، دغسی جاہلو سرہ خہ کے مرہ.

بیا محکبین مولوی صیب دلیل وائی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَخْيَاءُ وَلَا
الْأَمْوَآتُ﴾ وائی مری او ژوندی برابر نہ دی ، دینہ معلومہ شوہ چہ مری
نہ اوری ماشاء اللہ ، او بیا سہ وائی: ﴿وَمَا أَنْتَ بِمُسْتَعِ مِّنَ الْقُبُورِ﴾ د
دے جوابات محکبین ما لس جوابات تفصیلی وکړل د استدلال نہ ، دوبارہ
ئی مہ دھراوہ اول نہ ما اویلہ .

محکبین وائی ، وائی (مردے کی روح سنی ، جہ نہیں) نو ہلکہ دا روح بہ
اعلیٰ علین کنیں ، ئی ، ؟ یا پہ سچین کنیں ؟ ، نو د (لرے) نہ د اوریدو خو
دے قائل شو کنہ ؟ د قبر خواتہ ولا دے وائی (السلام علیکم) ستا نہ ،
غٹ مشرک ، ستا د فتوے مطابق نشتہ دے ، نن انشاء اللہ د دے مناظرے
نہ پس بہ ستا حقیقت پدے خلکو باندے خکاری ، قسم دے د خپلے
عقیدے . درتہ پتہ نشتہ دے چہ دا خہ وائی .

بل مولوی صیب ما دلائل پیش کول دلیل (نمبر/۹) **مسلم شریف**
، ہم دغہ روایت پیش کوی : (إِن الْمَيِّتَ إِذَا وَضِعَ فِي قَبْرِهِ إِنَّهُ لَيَسْمَعُ خَفَقَ
نَعَالِهِمْ إِذَا انْصَرَفُوا).

مولوی صیب دا خما سرہ دلیل نہم ، (دس/۱۰) دے مولوی صیب
د قبر لفظ شتہ دے د میت لفظ شتہ دے . د سماع لفظ شتہ دے ، تہ ہم
دغسی وخایہ چہ د قبر لفظ وی عند القبر د میت لفظ پکین وی ، اوہغہ
ئی نہ اوری ، او ، اوریدل ئی چہ دے ہغہ شرک دے ، دا خلور خبرے
یوکنیں وخاپہ کنہ تہ خو اسی خانہ پوری تہ راغلے ئی وخ دے ﴿بیا
خبری﴾

دا خما سرہ مولوی صیب **ابو داؤد** (جلد نمبر/۲) دلیل نمبر (دس/
۱۰ صفحہ ۳۰۶) (عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) روایت دے د انس رضی اللہ تعالیٰ

عنه نه ، هغه فرمائی (إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ) رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اوکد حدیث نقل کوی : (إِنَّ (المیت) الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عنه اصحابه) میت چہ کلہ قبر کنس کیخودے شی خوک چہ ئی خن کي ، هغه ورنہ واپس کیبری د خپو کشارے په دے وخ کنس اوری ، بار بار مولوی صیب دلیلونه پیش کوم .

مسند عبد الرزاق (جلد/ ۳ صفحہ/ ۵۶۷/ دلیل نمبر/ ۱۱) هم دے د .. (قال أبو هريرة فإنه يسمع قرع نعالهم) په دے وخت کنس دے د خپو کشارے اوری.

(دولسم نمبر/ ۱۲) روایت نسائی شریف (ج ۱/ ص ۲۸۸) ، هم دے نقل کوی مولوی صیب (عن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : إن العبد إذا وضع في قبره وتولى عنه أصحابه أنه ليسمع قرع نعالهم).

مولوی صیب دلیل نمبر (دیارلسم/ ۱۳) **مجموع الفتاوى** (جلد نمبر/ ۴/ صفحہ نمبر ۱۵۷) د دے نه مخکنیں مولوی صیب دهغه په ضمن کنس ما پیش کرو، خو چلو هغه دلیل هم نه حسابومه .

مسند بزار (جلد/ ۹/ ص ۱۰۴) : (عن ابی هريرة رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الميت ليسمع خفق نعالهم اذا ولو عنه يعني مدبرين) کلہ چہ دوی په قبر کنس دفن کنس او خی ورنه د خپو کشارے اوری د اوریدو صلاحیت ، څه احادیث مسلسل پیش کومه ، خو مولوی صیب ته توفیق نه ملاویری چہ راواخلي .

ما مخکنیں د ابن تیمیہ حواله پیش کوله (جلد/ ۴) **مجموع الفتاوى** (ص/ ۱۵۷) دے وائی هم اقه حدیث : (وَقَدْ ثَبَتَ فِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرِهِمَا أَنَّ الْمَيِّتَ يَسْمَعُ خَفَقَ نِعَالِهِمْ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ فَهَذَا مُوَافِقٌ لِهَذَا؟) دے وائی دا د

سماع الموقى، اوريدو عند القبر موافق دے (فَكَيْفَ يَدْفَعُ ذَلِكَ) د دے نه به خلاصى ځنكه كوى ته، به څټ ځنكه خلاصى خپل د دے حديث نه، دا ابن تيمه وائي څه ئي نه ويمه، شيخ الاسلام ئي وائي.

مخكښ مولوى صيب (دليل نمبر/ ۱۶ بخارى شريف/ ج ۱/ ص

۲۶۴) روايت دے، مولوى صيب روايت دے د ابن عمر نه: (أَخْبَرَهُ قَالَ إِطْلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ الْقَلْبِ) نبى صلى الله عليه وسلم راغے قليب بدر ته كوئى ته راغے، ودريدو (قَالَ) وے ويل (وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا) وے، اے مړو، هغه مړو ته وائي، اے فلانكي فلانكيه، تاسو بيا مونده هغه وعده چه ستاسو سره رب كړيو؟ (فَقِيلَ لَهُ تَدْعُو أَمْوَاتًا؟) د الله رسوله د مړو سره خبرے كے؟ (فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا يُجِيبُونَ) دا ستاسو نه څه اوري ليكن دوى جواب نشى وركولے.

وختي مولوى صيب څه اويل؟ وائي: دا په معجزه باندے حمل دے، نو چه په معجزے باندے حمل شو، مولوى صيب نو دا مړى اوريدل كولے شى؟، نو بيا معجزه جواب ولى نشى وركولے؟ پته نه لكى مولوى صيب دا كتابونه دے هم كتلى دي كنه؟ چرته ستركى خو كلاؤ كړى كنه؟ (دخلوينيت ورځو شيخ القران هم دقه سے وى).

دامولوى صيب كتاب السنن دليل (نمبر/ ۱۷/ ص ۵۱۳) دا د امام نسائى رحمه الله، دے هم دغه احاديث نقل كوى، دے وائي نبى ﷺ ورسره خبرى وكړي (قال عمر) نو عمر رضي الله عنه ورته اويل تاسو خبره كوي (اجسادا) دے جسدو سره چه (لا ارواح فيها) چه روحونه پكښ نشته دے؟ مولوى صيب بار بار هغه مه پيش كوه، د روحونو د اجسادو سره

تعلق دے (قال ما أنتم بأسمع لما أقول منهم) دوی ستا سو نہ خہ اوری، او مخکین دے دغہ روایت بیا پیش کوی۔

دلیل (نمبر اتلسم/۱۸) (قال ما أنتم بأسمع لما أقول منهم ولكنهم لا يستطيعون أن يجيبوا) دوی د جواب طاقت نہ لری، دسی جواب روح المعانی روستہ پیش کومہ انشاء اللہ چہ ہغہ ژوندی پرے پوہہ شی، ہغوی ئی واوری، دویم نمبر، مولوی صیب کہ پہ معجزے حمل کے نو جواب ولے نشی ورکولے؟

مولوی صیب (دلیل/۱۸) دا حُما سرہ مجموع الفتاویٰ دہ، د دے (جلد نمبر/۴/صفحہ/۱۳۶) ہم دقہ احادیث د لاندے وائی: (وَهَذَا دَلِيلٌ عَلَى وُجُودِهِمْ وَسَمَاعِهِمْ) دا دلیل دے پہ وجود د دیو او پہ سماع د دیو باندے پہ اوریدو دوی باندے۔

مولوی صیب دا حُما دلیل نمبر (نور لسم/۱۹) طبرانی ج ۴ ص ۳۵۰.... پیر زبردست روایت دے، مولوی صیب وائے ورہ (هل وجدتم ما وعد ربكم حقا؟) کہ پہ نظر درتہ نہ رازی پہ غوگو خوبہ اوریدے شی کنہ ﴿وختی چہ د سنگہ ویلے مولوی صیب﴾ (فقالوا: يا رسول الله وهل يسمعون؟) اے د اللہ رسولہ دوی اوری؟ (قال: يسمعون كما تسمعون)، دوی وائی: وی مری ژوندی دی، ہغہ وائی، وائی چہ یو شان تہ، د اللہ بندہ دا احادیث دی، دوی دسی اوری خنگ چہ تاسو اوری، او دوی وائی شرک دے، د پنج پیریانو توحید تول ہم دیتہ راغلے دے، پیغمبر باندے د شرک فتویٰ۔

دلیل (نمبر نور لسم/۱۹): ابن ابی شیبہ جلد (۴/ص ۴۶۳)؛ (عن ابی هريرة رضي الله تعالى عنه قال انه يسمع خفق نعال اذا ولو مدبرين)۔

مولوی صیب دغہ رنگے دلیل (شلم/۲۰) ، حُما سرہ ابن حبان (جلد نمبر ۷ صفحہ ۵۶۲) پہ دغے کنیں دویم روایت دے ، فقال (ما أنتم بأسمع لما أقول منهم إلا أنهم لا يستطيعون أن يجيبوني) .

مولوی صیب دلیل (یویشتم/۲۱) ، سند احمد (ج ۵/ ص ۵۳۵) نمبر مولوی صیب (۱۰۹) کنیں ہم دغہ حدیث کنیں دے او (۵۳۵) کنیں ہم انشاء الله پیش کومہ پہ (۱۰۹ ص) کنیں دے ، (فقال يا فلان يا فلان هل وجدتم ما وعدكم ربكم حقاً) نبی ﷺ ہغہ ، کوهی تہ راغی ورتہ ودریدو دری ورخو د مردارانو شوی وی خبر ورسرہ وکزی (قال : أما والله إنهم الآن ليسمعون كلامي) قسم پہ الله د الله پیغمبر وائی قسم پہ خوری چہ دوی حُما پہ خبرے قسم پہ الله چہ دوی حُما خبرے اوری ، دا د الله پیغمبر وائی ، اے د الله بندگانو د حدیثو نہ مہ منکرین کیری .

دلیل (نمبر دویشتم/ ۲۲) دویشتم ، سند ابن حبان (صفحہ/ ۵۶۲) ، دے نقل کوی (ألا هل وجدتم ما وعد ربكم حقاً؟ فقال المسلمون : يا رسول الله تنادي قوما قد جيفوا ؟) .. تاسو دسی چاتہ اوروں چہ ہغہ پرسیدلی دی ، (فقال : ما أنتم بأسمع لما أقول منهم إلا أنهم لا يستطيعون أن يجيبوني) ، بیا ئی کہ معجزے باندے حمل کے مولوی صیب نو پہ معجزہ باندے حُکہ مہ حمل کوہ چہ د جواب ورکولو طاقت بیا ولی نہ لری ، ما مخکنیں اولہ .

دلیل (نمبر تییس/ ۲۳) سند بزار (صفحہ/ ۴۶۳) دلته ہم وائی (قالوا : يا رسول الله) اے د الله رسولہ تاسو خبری کوے د مرو سرہ؟ (قال : ما أنتم بأسمع لما أقول منهم إلا أنهم لا يستطيعون أن يجيبوا) دیو حُما خبری اوری خو د جواب طاقت نہ لری ، حُنگہ جواب مخکنیں می

اویلہ چہ ہغہ ژوندی ہغہ واوری تاسوئی واوری د الله پیغام... او بیا ورته وائی جواب طاقت نہ لری.

مولوی صیب دلیل (نمبر چوبیس/۲۴): مسند احمد (جلد ۳/صفحه

نمبر/۱۳۲) روایت د ابن عمر نه (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ عَلَى قَلِيبٍ بَذَرَ) گوره مولوی صیب واوړه گوری د بدر کوئی ته راغی ، ودریدو (عند) نزدیو مولوی صیب د (لرے) نه ، نه وو وا د وریده (فَقَالَ هَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمْ رَبُّكُمْ حَقًّا ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمْ لَيَسْمَعُونَ مَا أَقُولُ) دوی اوری څه چہ ورته څه ویم . مخکنس به دلائل پیش کوم.

(فریق دوم، مولانا واحد اللہ وحدان صاحب، ترن ششم)
نحمدہ ونصل علی رسول الکریم اما بعد:

(جوابات د خصم د دلائلونه)

(۱) - دے ما ته وائی ته دعویٰ ته نه ئی راغلی ما تاته (عاده) خپله دعویٰ پیش کړی وه ما په هغی دلائل پیش کړي خو ته ئی پیجنی نه .
(۲) - دویمه خبره داده چه ما دا اوایل ﴿وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ﴾ د دے نه دے ایاز باچا ته دے (لرے) او (نزدے) دواړو نه استدلال کړی وو، چه د دواړو نه استدلال اوشو. نزدی پکښی تا خپله داخل کو تا په کښی خپله داخل کو، تا دواړه دے پکښی خپله داخل کړل، چه کله دے پکښی دواړه خپله داخل کړل څه پکښی پاتی نه دی .

(۳) - بل خبره، تا، ویل چه اختلافی ده، ما تا ته اوئیل تا چه تحریف تاپه لگولی ده هغی سره به څه کي؟

(۴) - بل ما ویلی وو، ستا دے مشر ویلی وو دا چه څوک سماع نه منی گمراه دے، بدعتی دے معتزلی دے، د سماع الموقی نه مے حواله درکړی وه، هغه ویل چه بدعتی دے معتزلی دے، معتزلی دے د هغی جواب وکه .

(۵) - بیا د هغی نه بعد دے اویل: چه چه مفتی محمود صیب ته به وئ د بی بی عائشة د رجوع قول نه ئی رارسیدلے، د خدائے بنیادمو ځان ته دیوبندیان وائی نن درته مفتی محمود تا مفتی محمود حسن صیب چه دے هغه درته هم مفتی محمود حسن صیب (سبقت لسانی، ستا سو څلور پنځه

الفاظ دی فیض الحسن صیب تہ ۛہ ویم (مفتی محمود الحسن صاحب تہ وے چہ ہغہ نہ دے پوہہ شوی ۛہ پوہیرم .

(۶) - دویم ما د کوکب الدرۃ نہ حوالہ درکرہ .

(۷) - ۳ دریم ، ما دہ فتاوی دار العلوم دیوبند نہ ہم حوالہ درکرے

وہ ، چہ ذا درے مشران بلکہ ڀیر زیات دی خو دا مے مش نمونے خروار درکرل چہ ہغوی وائی چہ بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا ہغہ انکار کوی د سماع الموتی نہ .

(۸) - بلہ خبرہ دا چہ تا اویل تالیفات رشیدیہ او فتاوی رشیدیہ ما

درتہ صرف دومرہ اویل چہ کیدیشی چہ یا خودے دا کتاب نہ دے لیدلے روستو د دے پے ۛان پوہہ کو، چہ تا تالیفات دے او دننہ پہ کنس فتاوی رشیدیہ شتہ ، ۛککہ چہ تاتہ دا پتہ نہ لکیدہ چہ دا تالیفات رشیدیہ دے کہ فتاوی رشیدیہ دہ ، صحیح شو ، جی .

(۹) - بیا دے اویل چہ ستا غوندے جاہل سرہ ناست یم ، ۛہ ویم

ۛہ د دسے کس سرہ ناست یم چہ مخکنس پسے لارشم بیا بہ خفہ ئی چہ ستا ہغہ توتل احوال ۛہ وس راوراندے کم چہ ۛہ جاہل یم کہ تہ جاہل ئی؟ .

(۱۰) - بل ذا دے وائی چہ کاسب کنس د بریلی ملکرتیا وکرہ ، ۛہ

ویم د بریلی ملکرتیا مے نہ دہ کړي ستا حقیقت می بنکارہ کړو ، صحیح دہ جی .

(۱۲) - بل دے وائی چہ روح اوری د (لرے) نہ ورلرہ تہ قائل شوی

، حضرت جی چہ تا ورباندے ٲاہہ د شرك اولگولہ ما حوالہ درکرہ د کشف الرحمن احمد سعید صیب دهلوی ، تا ہغہ مشرک ثابت کړو، او دارنگے دا

خما سره بل یو تفسیر دے **تفسیر عثمانی**، دا د شبیر احمد عثمانی صاحب دے، دے هم پدیکښ دا لیکي، چه په حدیث کښ چه کم راغلي دی، د دینه مراد دی د روح سماع، دا مے درته یو ځل مخکښ په خپل عبارت کښ د سورة فاطر ایت تحت ویلے وو، غوگ کیده، ﴿بہت سے جگہ مردوں کو خطاب کیا، اکی حقیقت یہ ہے کہ مردوں کی روح سنتے ہے اور قبر میں پڑا ہے دږ، وہ نہیں سنتا﴾ او بیا مے پرے حواله پیش کره، لکه څنگه چه ته تکفیری ئي، فتوی دے ورباندے ولکوله، فتوی دے ورباندے ولکوله، ستا دے مشر هم ویل وړو، چه دا شبیر احمد عثمانی صیب دیوبندے عالم دا د احمد رضا موقف والا دے، صحیح شوجي.

اوس تا چه دا کم روایت پیش کو، د هغه جوابونه ته گوره قلیب بدر.

(۱۳) - دا خما سره **رد المحتار** دے گوره جي (صفحه ۱۴۳) (د خندا دیکښ څه ضرورت دے دا اکوره هو راشه، دا (خا) ده (خا) جی، د غوگونو صفاتی پکار ده دا (خا) دا خا جی) څه گوره ورته جی، (صفحه ۱۴۳) ته گوره، گوره جی دے وائي (واما الکلام فلان المقصود) دانه دے (فقد أجاب عنه المشايخ) هر چه کوم هغه روایت چه تا پیش کو، د دے نه جواب کریدے، زمونږه مشائخو، مشائخ د دخول دی؟ احناف، صحیح شو، څه وائي؟ (۱) - (بأنه غير ثابت يعني من جهة المعنى بانه غير ثابت يعني من جهة المعنى) دا د جهة د معنی نه ثابت نه دے، ولی؟ (وذلك لأن عائشة ردتہ بقوله تعالى { وما أنت بمسمع من في القبور } (فاطر/ 22) { إنك لا تسمع الموتى }) دا روایت چه دے بی بی عائشی رضی الله عنہا د کرے دے پدے دوه وو ایتونو باندے، تا ویل د بي بی عائشة رضی الله

عنہا نہ رجوع ثابتہ دہ ، - دے وائي رجوع ثابتہ نہ دہ حضرت جی ، دویم
 دا درتہ ویم ، (۲) - دویم جواب دادے (و إنما قالہ علی وجہ الموعظة
 للأحياء) (۳) - دویم جواب دادے (بأنہ مخصوص) (۴) - خلورم (بأولئك
 تضعيفا للحسرة عليهم) بل دا ، دا راکہ فتح القدير ، فتح القدير ، راکي
 هلکہ (۵) - دا حُما سرہ دے دليل المشركين ، د شاه اسحق
 صاحب شاگرد دے ، دے پديکنيں ليکي پہ (صفحه/ ۸۷) کنبيں (اڪاجواب
 یہ ہے کہ یہ حضور صلی اللہ علیہ وسلم کی خصوصيات میں سے ہے) دا د نبي صلی اللہ علیہ
 وسلم د خصوصياتو نہ دے ، دارنگے پديکنيں ہم دغسے خبرہ ليکي .

﴿دا پريگده..﴾. دا حُما سرہ فتح القدير . (۱۸۱/ صفحه) کنبيں ليکي
 ، (واجيب بانه غير ثابت يعنى من جهة المعنى) بيا ليکي (وذلك بسبب ان
 عائشة رضى الله عنها ردتہ بقوله تعالى ، وما انت بمسع من فى القبور) دا
 روايت بى بى عائشى رضى الله تعالى عنها رد کريدے ، دا حنفی عالم دے ، د
 دويں د کتابونو نہ مے پيش کرل ، چہ دا رد شويديے ، بل دا چہ تا اولہ
 کنبيں اوپل چہ دا معجزہ دہ ، نو د دے د پارہ دا ویم چہ دے وائي چہ
 معجزہ چہ دہ د هغے نہ ... (خہ) اول درتہ دا ویم صحيح شو جي ، اول دا
 ویم ، گورہ جی ، ديکنيں دے ليکي: وائي دا (بان ذلك كان معجزة له) تا هم
 لاول اوپل ، او دہ ہم لاول اوپل ، او دا (فتح القدير) اوس راکہ چہ دا
 درتہ اویم (فتح القدير) راکہ خہ درتہ اوس ویم دا فتح القدير دے (او بہ
 وائي ، بلکل تاسو مطالبہ وکړئ د صدر اشاعت بيان) دا راکہ ديخوا
 راکہ د معجزی د پارہ ما سرہ حُما سرہ له حوالے دي ديکنيں شته.

(۶) - خہ گورہ جی دا حُما سرہ (فاتحہ کا صحيح طريقہ) دہ (۹۶/ صفحه)

کنبيں ليکي، وائي: دا چہ دے دا معجزہ وہ ، دا مولنا قاضی اسمعيل صاحب ،

صحيح شو ۽ ٽپوس بيا ڄاڻ لہ وکري جي ، لک معلومات به وکري ، تاسو ڄاڻ ته مناظر اسلام وائي ۽ صحيح شو جي دا معجزه او گوره جي اياز باچا ته ، تا اياز باچا ته دا ويل وو: ڇه په معجزه کڻن (دوام نه) وي ، اياز باچا ته دے ويل وو په معجزه کڻن دوام نه او پديکڻن هم دے خبري شته دا ستاسو ڪتاب دے ، ڇه په معجزے کڻن دوام نه ئي ، ڇه په معجزے کڻن دوام نه ئي ، دا دغے پورے خاص ، روستو بيا ڄاڻ لہ عام دليل نشے ڪرڇولے .

(دلائل دمولانا واحد الله وحدان صيب په خپله دعوى باندے)
بيا راکه ماله دا بخاري شريف ځما سره گوره جي ما ڇه کوم دغه پيش ڪريو، درے روايت مے پيش ڪري وو.

دا ځما سره خلورم نمبر صحيح اسلام دے او ما نه ايتونه پيش ڪريو ، د دے نه بعد ڇه دے دا روايت پيش کوم پدے کڻن هم دغه ليکي . بي بي عائشة رضي الله تعالى عنها فرمائي : (انهم ليسمعون ما أقول) دا ڇه ڪله ابن عمر اوائي ، دے وائي (وقد وهل إنما قال إنهم ليعلمون أن ما كنت أقول لهم حق ثم قرأت {إنك لا تسمع الموتى} (الآية) وما أنت بسمع من في القبور) بل ... راکه .

﴿بل پسى راله ماله﴾

(۷) - دا ځما سره بخاري شريف دے (۵۶۷ صفحه) کڻن اولنہ

دليل داسي دے (حَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ) حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ ذَكَرَ عِنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بَيَا پَه اِخْرَه کڻن ليکي (إِنَّهُمْ لَيَسْمَعُونَ مَا أَقُولُ إِنَّمَا قَالَ إِنَّهُمْ الْأَن لَيَعْلَمُونَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ ثُمَّ قَرَأْتُ { إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى } وَمَا أَنْتَ بِسَمِيعٍ مِّنْ فِي الْقُبُورِ {

بیا پدے ور سے حدیث کنیں ہم دقسی وائی (ثُمَّ قَرَأَتْ { إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى }) دا سپر روایات شو.

اوس ایتونہ چہ دے ما نہہ ایتونہ چہ دے ، بلکہ یولس ایتونہ مے پینش کبری وؤ، خو پہ لسم کنیں تفصیل شونے وو، پہ یولسم کنیں نہ وو شونے (سورة جائیة ایت/ ۲۶) کنیں اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿قَالَ اللَّهُ يُخَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُبَيِّنُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ تفسیر عثمانی کنیں ترجمہ اوکوره ، هغه کنیں دا ویلی دی چہ دا دوبارہ ژوند د قیامت پہ ورخ باندے دے .
خما صغری کنیں دا وہ خما پہ صغری کنیں دا وو ﴿المیت فی القبر﴾ صغری ہم ثابتہ او کبری می دا وہ (وکل ما یکون فی القبر فهو لا یسمع عادة) پہ هغه مے حوالے درکری دی پہ هغه باندے ماسره چہ کم دے حوالے د سورة روم (ایت/ ۵۲) ﴿فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ دا دولسم نمبر ایت شو.

(دیارلسم نمبر/ ۱۳) ایت هغه دصغری دبارہ ﴿فِيهَا تَخَيُّونَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ دیکنیں چہ دے تول مفسرون خصوصا تفسیر معارف القرآن د شیخ ادريس کاندھولی هغوی هم لیکی دا وائی بیان القرآن ماسره هم پروت دے ، خہ درته خپل اسی استدلال هم کوم ﴿فِيهَا تَخَيُّونَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ ﴿وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ پدے دننه قبر کنیں چہ دے سرے مہ پروت وی چہ مہ وی چہ دا خما صغری وہ ، او کبری داوچہ هغه بیاوری نہ ، او کبری ما ثابتہ کپیدہ.

دارنگے خما خوارلسم دلیل ، سورة اعراف (ایت/ ۵۷) کنیں دی ﴿فَأَنزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى﴾ دغسے به مونگہ راژوندی کوو، راوباسو به مری . . لکه خنکه چہ باران سره

حکمہ راژوندی شی، دغسے بہ د قیامت پہ ورخ باندے دا مری مونگ
راژوندی کوو، راوبہ ئی باسو، نو د دینہ ہم دا ثابتہ شوہ حُما د صغری د
پارہ دلیل اوگر خیدو دا۔

بل حُما سرہ پنخلسم نمبر دلیل چہ دے ہغہ د سورۃ احقاف ایت
(نمبر/۵) اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا
يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفُلُونَ﴾ (سورۃ احقاف
باندے حوالی راکھی، زر راکہ مرہ، بس صحیح شو، تنبیہ، دا خپلو
ملکرو تہ وائی)

پدے باندے حُما سرہ دا **تفسیر سہرقلدی** دے پدیکنیں کنیں
لیکی (من لا يستجيب له إلى يوم القيامة يعني لا يجيبه وان دعاه) جواب نہ
ورکوی (وان دعاه) چہ کلہ اوری نہ نو جواب بہ خہ ورکی، دارنگے حُما
سرہ گورہ جی، دا **معالم العرفان** دے دیخوا اوکورہ جی، پدیکنیں دے لیکی
، وائی: (جورج او عقل و شعور سے ویسے ہی خالی ہے، لہذا انکی کسی کی پکار کو سننے کا سوال ہی پ
یدائش ہوتا) د اوریدلو بلکل سوال نہ پیدا کیری، اوریدل پکنیں راغلل،
اوس تہ عند القبر وے حُما دعوی وہ (عادة)، اوپہ عادیہ باندے ما دلائل
پیش کرل، ستا پہ دلائلو کنیں ہم یو لفظ عند القبر نشتہ، کہ (قلیب
بدر) وے ہغے کنیں عند القبر پکنیں نشتہ، دویم ہغہ مواضعه منصوبہ
مخصوصہ دی، پہ ہغے کنیں حُمونر کار نشتہ عند القبر لفظ پکنیں نشتہ،
حُمونر خبرہ پہ (عادة) کنیں دہ۔

(فریق اول مفتی محمد ندیم صاحب، ترن ہفتم)

(بسم الله الرحمن الرحيم)

(دخضمد دلائلونه جواب)

(۱) - مولوی صیب، مسلسل غیر متعلق خبرے کوی، او مسلسل غلط بیانی کوی خو ځمونږ نه خپل دلائلو تائم پاتی کیری، دے وجهے نه چه هره خبره چه هغه بار بار تکرار کوی، کوره فاتحه کا صحیح طریقہ، دے پیش کره وائی، قاضی محمد سعید اسماعیل صیب لیکي، دروغ ئی اویلہ حالانکه د قاضی اسماعیل صیب کتاب ختم شو په (صفحه نمبر/ ۸۱) باندے د دینه اخوا ضمیمه ده، از جناب مولوی محمد الیاس خان صیب حیدر آبادی، یو مجھول سرے په هغه په چا ولگوله، قاضی سعید اسماعیل صیب، دا ئی دروغ اویل، اول نمبر.

(۲) - نمبر، دویم/ ۲۰) دے وائی، وئی ما دلائل پیش کری، وائی، ځنگه؟ چه تا ایاز باچا ته دلائل ویل، د دے بار بار ما وضاحت وکو، خو مولوی صیب مناظره دیته نه وئیلے کیری، خبرے جواب شوے، بار بار ئی، دهر اوے.

(۲) - نمبر، دے وائی، وے، تا او ویل: چه څوک وائی چه روح اوری هغه کافر دے، فتوی د کفر دی اولگوله، تا په عثمانی فلان فلان، حالانکه مولوی صیب هغه ستا غونده کنښ معتزلی نه دے، چه هغه د جسد سره د روح د تعلق نه انکار کوی، مولوی صیب هغه صرف ته ئی ټی د روح د جسد سره تعلق نه منی، انشاء الله په هغے به درته څه عبارات راواخلمه، هم د دقه اکبرو اتفاق عبارات به درته وخیم، خو ما

درتہ ویل چہ تہ بار بار ستا سرہ دلائل نشتہ دے ، چہ مری نہ اوری ، د
دے وجہی نہ غیر متعلق موضوع تہ خئی ، چہ ہغے سرہ د سرہ تعلق نشتہ
دے .

(۳) - دریم نمبر: دے ما تہ وائی ، وئی (من جہۃ المعنی) ثابت
ندے ، او بیا وائی: کتاب نوم ، نہ ورخی ، مفتی طیب الرحمن ورتہ دوتہ خل
اوئل: چہ نوم صحیح کرہ (رد المختار) ... د کتاب دے نوم ہم ندے کتلے
، او کتاب دننہ کولاوے ، پتہ مہ درتہ د سرہ نشتہ دا مختار دے مختار ندے
، مولوی صیب .

بیا بار بار وائی: مولوی صیب: چہ معجزہ کنیں دوام نہ وی ، یودا
معجزہ (علی وجہ المعجزۃ ، او فلان فلان) اول نمبر خو ما ویل چہ اختلاف
راروان دے ، نو پدیکنیں دچا اقوال ، تا تہ فائدہ نہ درکوی ، صریح قرآن
ہغہ اوخایہ ، یا حدیث نص وخایہ ، او دویم نمبر چہ دا شرک دے دے
پہ دے تول حوالو کنیں چہ خومرہ ثابتہ ئی ہغوی د عدم سماع قائل دی
اختلاف دے دغہ افراد خو ہغوی ہم ورتہ شرک نہ وائی ، مولوی صیب ،
خنکہ چہ تہ تکفیری ئی ، بیا ما د معجزے جواب ہلتہ وکو ، مولوی
صیب ، چہ (ولکن لا یجیبون) بہ پہ خہ باندے حمل کے؟ ، خو مولوی
صیب معدہ دیرہ زورہ دہ ، پس دارک ئی ہضم کوی ، بیا وائی: د ام
المؤمنین قول ہغہ بار بار پیش کوی ، حالانکہ ما د دینہ لس جوابات
مخکنیں ذکر کرل ، پہ ہغے مے کتابونہ ، عقلا ، نقلا جوابات د ہغے ما
وکرہ ، خو مولوی صیب اقہ خبرہ بار بار راخلی .

بیا ماتہ ، مخکنیں ما تہ ، وائی ، ما چہ ورتہ ویل پورہ عبارت خیل
اواہ ، اوس ئی پچہلہ اووے (ذکر ذلک لعائشۃ) دا عائشۃ رضی اللہ عنہا

ذکر کرے شو، چا ذکر کرلہ مجھول صیغے سرہ، ددے وجھے نہ ام المؤمنین اوفرمائیل نبی صلی اللہ علیہ وسلم (لا یسمعون) دے، وائی (لا یعلمون) ئی ویلی دی، (انہم لیسمعون) ئی نہ دے وئیے، نہ (یعلمون) خو ما پہ ہغے باندے جوابات اوکرہ، چہ (العلم لا یمنع من السماع) پنخہ حوالے مے پیش کری، خو ہغہ دے ہم معدے ہضم کرہ، مولوی صیب۔

مخکنیں بیا مولوی صیب خہ وائی ﴿قُلِ اللّٰهُ يُخَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُبَيِّنُكُمْ﴾ اللہ بہ تاسو جوندی کی بیا ہم۔ د دے نہ معلومہ شوہ مری نہ اوری (ماشاء اللہ) خہ خو حیران یمہ، او بیا عجیبہ خبرہ دادہ ﴿فِيهَا تَكُونُونَ﴾ او فلا فلا او تاسو پدیکیں مری نو دے نہ اوری، ما حدیث پیش کو (ان المیت یسمع ان المیت یسمع) ما پیش کرو، دے وائی ایت دے لہذا نہ اوری، د اللہ پیغمبر فرمائی: میت اوری، پنج پیرے وائی میت نہ اوری، زہ دہ اللہ د پیغمبر او منم کہ د خلویبنت ورخو د شیخ القرآن او منم، فیصلہ تاسو باندے پرپر دم۔

بیا مخکنیں وائی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ مولوی صیب دیکیں لفظ د میت او بنایہ یا عند القبر و بنایہ، د نہ اوریدو د شرک و بنایہ، مولوی صیب پہ دی خائے بہ خہ اویم چہ ستا دلیل دے، خو کدغہ نہ وی، نو دعویٰ سرہ ئی، د دلیل مطابقت نشتہ دے، ثواب بہ درتہ ملاویری مولوی صیب خانہ پوری کوہ خو پہ تاہم بہ بی دکیگی خو دعویٰ دے پری نہ ثابتیری، ما مولوی صیب مخکنیں چو بیس (۲۴) دلائل ذکر کری وو۔ ۲۴ دلیل دے ۲۳ ما ذکر کری وو۔

خلیر شتم نمبر دلیل (چوبیس/۲۴) **مسلم شریف** جلد دوم (۲/۱)

صفحہ ۳۸۷) پدیکنب دوا روایتہ د عمر فاروق رضی اللہ عنہ دے ، ہغہ فرمائی اے د اللہ د رسول اللہ تاسو خہ رنگہ خبرے کوئے د دیو سرہ؟ (قال ما أنتم بأسمع لما أقول منهم) دوی ستاسو نہ خہ اوری (غیر أنہم لا يستطيعون أن يردوا علي شيئا) چہ ماتہ جواب راکی ، نو کہ معجزہ وے بیا خو جواب ولی نشو ورکولے؟

دلیل نمبر مخکنس (پچیس/۲۵) او ہم پہ دے سند دغہ نقل کوی ، امام مسلم رحمہ اللہ ، رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اوفرمائیل ، دوی : (ما أنتم بأسمع لما أقول منهم) نبی صلی اللہ علیہ وسلم اوفرمائیل : دوی ستاسو نہ خہ اوری (ولكنهم لا يقدرון أن يجيبوا) لیکن د جواب ورکولو طاقت نہ لری ، دسی جواب چہ پہ ہغے باندے ژوندے پوہہ شی .

مولوی دلیل نمبر (چبیس/۲۶) **مسند احمد** (جلد ۳/صفحہ ۳۲)

(عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ عَلَى قَلْبِ بَدْرٍ) نبی صلی اللہ علیہ وسلم عليه السلام بدر کوہی تہ راغے ہلتہ اودریدو ہغہ مردارانو تہ وائی درے ورخے ورباندے تیری شویدی (هَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمْ رَبُّكُمْ حَقًّا ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمْ لَيَسْمَعُونَ) (انہم) بے شکہ (لیسمعون) خاٹھا اوری (مَا أَقُولُ) ہغہ خہ چہ خہ ورتہ ویمہ دوی اوری ، مولوی صیب وائی (عادۃ ، غیر عادۃ) مولوی صیب دا (عادۃ) قید تہ پدیکنب وخایہ ، خبرہ ، خلاصہ ، د اللہ د پیغمبر د احادیثونہ انکار ، دا خبرہ خکارہ دہ ، بس دا پہ دے باندے حمل دے ، آو پنج پیریانو رونرو ، خہ تاسو تہ ویم د اللہ بندگانو لگ پہ دے دلائلو سوچ اوکی ، د دے کیمرے پہ سترگی بہ تاسو اوگوری فیصلہ وکی .

دا مولوی صیب دلیل (نمبر ستائیس/۲۶-۲۷) **معجم الکبیر** (جلد/۳ ص ۸۱) هم دغه حدیث نقل کوی، (فهل وجدتم ما وعد ربکم حقاً فقلنا ما وعدنا ربنا حقاً.. قال عمر: یا رسول الله الله صلی الله علیه وسلم) عمر فاروق اوپل اے د الله رسوله تاسو خبرے کوی د جسمونو سره؟ (لا ارواح فیها قال: والذي نفس محمد بیده ما أنتم بأسمع لما أقول منهم) دوی ستاسونه خه واری، د الله پیغمبر فرمائی.

دا مولوی صیب حُما سره **معجم الکبیر** (جلد/۴ ص ۱۳۵) په بل سند سره نقل کوی: (قال: یسمعون کما تسمعون ولكن لا یحییون) ستاسونه هم خه اوری.

مولوی صیب دا حُما سره دلیل (نمبرائتائیس/۲۸) **ابو عوانه** (جلد/۱ ص ۷۱) مولوی صیب مخکین عمر ابن العاص رضی الله عنه خپل بچی ته وصیت کوی، وائی: بچی که چه خه مړ شمه نو بیا ما پسے ناڅه او وور مه راپسے کوه (فإذا دفنتموني في قبري) که چه ما په قبر کښ دفن کړي، کم قبر کښ؟ خاورو والا کي (فسنوا علي التراب سنا)، ما باندے خاوری انبار کړئ، وائے وره مولوی صیب، (فإذا فرغتم من دفني) که چه حُما د دفن نه فارغ شئ (فأقيموا عند قبري) حُما د قبر په خوا کښ اودرېرئ (قدر ما تنحز جزور) خومره وخت کښ چه هغه اوخ دجبه کپړی، (ويقسم لحمها) او د هغی گوښه تقسیمېری (حتى أعلم) تر دے څه به پوهېرم (ما أراجع به رسل ري) څه د رب استاذو، فرشتو ته څه جواب ورکوم؟ (فإني أستأنس بكم) څه په تاسره ډاډه یم مانوس کپړم به، د قبر په خوا کښ می اودرېکه، څه په تاسره ډاډه یم مانوس کیکمه، څه به پوهېرم چه د رب استاذو ته څه جواب ورکوم، مولوی صیب، دینه هر

کہ چہ مانوس کیدل ثابت شو ، علم ثابت شو ، مولوی صیب ، سماع پہ طریقہ اولی ثابت شولہ .

دا مولوی صیب مخکنیں ماسرہ **مسلم** (ج ۱ ص ۷۶) دے ، مولوی صیب ، ہم د عمر ابن العاص رضی اللہ عنہ روایت دے ، خیل بچی تہ وائی : بچیہ کلہ چہ خہ مرہ شمشہ (فلا تصحبني نائحه ولا نار) ما پسے اور او نائحه کونکی زنانه مہ راپسی کوہ ، (فإذا دفنتموني فشنوا علي التراب) شنائتم أقيموا حول قبري قدر ما تنحر جزور ويُقسَم لحمها حتى أستاذس) دومرہ وخت خما پہ قبر باندے کلہ چہ ما دفن کی ودربرہ خومرہ وخت کنیں چہ یو اوخ ذبح کیبری او د هغه خوخہ تقسیمری (حتی أستاذس بکم) خہ بہ داہہ کیبرم پہ تاسرہ مانوس کیگمہ پہ تاسو سرہ (وأنظر) او کورم بہ (ماذا أراجع به رسل ربی) چہ خہ د رب استاذو تہ چہ د سوال جواب پہ وخت کنیں خہ جواب ورتہ ورکم .

مولوی صیب دلیل (نمبر تیس/۳۰) **سنن الکبری** (جلد ۴/نمبر ۵۶) ہم دغه عمر بن العاص رضی اللہ عنہ وصیت کوی ، وائی : بچیہ خما پہ قبر باندے بہ ودریکی ، (فإذا فرغتم من قبري) خما د قبر نہ فارغ شي بیا ودریکہ خما پہ قبر باندے ، دومرہ وخت خومرہ وخت کنیں چہ اوخ ذبح کیکی ، (فإني أستاذس بکم) خہ بہ پہ تاسرہ مانوس کیگم (حقاً أعلم) تردے پورے چہ خہ بہ بوہیرمہ (ما أراجع به رسل ربی) چہ خہ د رب استاذو تہ خہ جواب ورکومہ (حق استافس) حتی راغلو ، مولوی صیب ، بار بار درتہ مولوی صیب مخی تہ راخی .

دا دلیل نمبر (اکتیس/۳۱) دے **مسند احمد** (جلد ۴/۳۱۶) دے . دے وائی ، (فاذا) ، مخکنیں ورتہ وائی : (فإذا وآرئتموني) کلہ چہ تاسو ما

اوپنی چہ قبر باندے خاورہ انبار شوہ (فَاقْعُدُوا عِنْدِي) حُما د قبر پہ خوا
 کنب ودربری (قَدَرِ نَحْرِ جَزُورِ) پہ خومره وخت کنب چہ اوخ ذبح کپری
 او غوخہ ئی تقسیمری (أَسْتَأْنِسُ بِكُمْ) حُہ پہ تا سرہ مانوس سرہ کیکمہ،
 حُہ بہ پوہیرمہ چہ د رب استاذو تہ حُہ جواب ورکم ، دا کتاب الروح دے
 (صفحہ/۱۷) د دقہ حدیث د لاندے شیخ الاسلام لیکی: (فدل علی أن الميت
 يستأنس بالحاضرين عند قبره ويسر بهم) ، میت ، دے ، چہ حُوک قبر تہ
 خوا تہ راشی پہ ہغے سرہ مانوس کپری ، پہ ہغے سرہ وائی (ويسر بهم) او
 خوشالپری پدے سرہ ، د دقہ حدیث پہ بنیاد باندے وائی ، حُوک ئی وائی ؟
 شیخ الاسلام ئی وائی .

مولوی صیب دا حُما سرہ کتاب الآثار ، دلیل نمبر (تینتیس/۳۳)
 د قبر سوال جواب بارہ کنب ، کتاب الآثار، ہسے خو مولوی صیب د قبر
 سوال جواب روایت او د سماع الموقی روایت حوالے بہ پیش کوم دا حد د
 تواتر تہ رسی ، لس حوالے بہ درتہ پہ دغی (انشاء اللہ) د اسلافو نہ ہم
 پیش کوم ، د اکبرو نہ پیش کومہ (انشاء اللہ) ، خو پدیکن کتاب الآثار
 د قبر سوال جواب والا ، کلہ چہ میت پہ قبر کنب دفن شو حُوک وائی (اذا
 اقبر الميت) میت پہ قبر کنب دفن شی ، نو حُہ ورتہ وائی : دلته وائی دلته
 فرشتی ورتہ راشی ، ورتہ وائی (ما دینک) پہ اول نمبر تہوس ورنہ کوی ، بیا
 ورتہ وائی (من ربك) رب دے حُوک دے؟ (فيقول ربی اللہ) ، دے ورتہ دا
 نہ وائی چہ پنج پیریان بہ خبر شی د شرك فتوی در باندے ولکی حُہ نہ
 اورمہ ، ہغہ ورتہ وائی (ربی اللہ) دے ورتہ دا نہ وائی چہ بار بہ پنج پیریان
 خبر شی ، حُہ خبرے نشم کولے کہ خبرے ثابت شوے حُکہ دا تحفہ
 الاشاعہ کنب بہ دریسے ولیکی ، مری خبری وکری شرك ئی وکو ، نو ہغہ

ورثہ وائی، بیا ہغہ ورثہ وائی: (ربی اللہ) حُما رب اللہ دے، دری تہوسونہ ورثہ کوی۔

مولوی صیب، دا متواتر احادیث پہ دے باندے دلالت کوی، چہ کہ پہ ہغہ کنبں د اوریدو ﴿تاسو چپ شی﴾، مری کنبں د نہ اوریدو صلاحیت نشتہ دے طاقت پکنبں نشتہ دے مولوی صیب نشتہ دے نو د سوال جواب والا روایتونو نہ صراحتا انکار وکہ۔

دلیل نمبر (جونتیس/۳۴) حُما سرہ **مسند احمد ابن حنبل**، مولوی صیب د دے (جلد/۷/صفحہ/۵۳۶)، دے ہم ذکر کوی اوگد حدیث دے وائی پہ قبر کنبں کینوی (فیقولان لہ من ربک) رب دے خوک دے؟ (فیقول ربی اللہ فیقولان لہ ما دینک فیقول دینی الاسلام فیقولان لہ ما هذا الرجل الذی بعث فیکم فیقول ہو رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم)۔ تفصیلی خبرے ورسرہ کوی، کہ دے نہ اوری؟ نو دا فرشتے ورثہ راخی، کینہ ٹی سنگہ؟ او جوسی سرہ، بے جان چیز، سنگہ ورسرہ؟، او محکبں بار بار ویلہ، وائی: پہ دے کنبں میت دے، خہ قسمہ حیات پکنبں نشتہ، د دے متواتر حدیثونہ انکار کوی، د دے کانہری سرہ خوک خبری کوی؟ پتھریو او کانہرو والا، کانہرو سرہ خوک خبری کوی؟ دیکنبں ژوند نشتہ دے؟ خلک بہ وائی پاگل خانہ کنبں داخلہ وکہ چہ دماغ دے ٹیک شی، د اللہ فرشتے ورسرہ خبری کی راخی ورسرہ۔

دا دلیل پینتیس/۳۵): **مسلم شریف** (ج ۲/ص ۳۸۶) دے ہم د دغہ حدیث پہ بارہ کنبں نقل کوی، فرشتے ورثہ راخی (من ربک فیقول ربی اللہ ونبی محمد صلی اللہ علیہ وسلم فذلک قولہ عز وجل: یشہد اللہ

الذین آمنوا بالقول الثابت في الحياة الدنيا وفي الآخرة (دے ہم ، اوتہوس
ورنہ کوی سوال جواب.

دلیل نمبر چتیس/۳۶) سنن سنالی (ج/۱/ص ۹۰) دہ ، مولوی
صیب . (ص نمبر/۲۹۰).

(فریق دوم، مفتی واحد اللہ وحدان، ترن ہفتم)

محمد ونصل علی رسولہ الکریم اما بعد :

(دخضص د د لائلونہ جواب)

(۱) - حضرت جی تا چہ کوم د فرشتو دا روایت دے پیش کوو، دا دے **راہ ہدایت** دا ستاسو سرفراز صفدر، مولنا صیب کتاب دے ، پدیکیں پہ (صفحہ نمبر/ ۱۲۸) کنس لیکی : د فرشتو احوال جدا دی ، د فرشتو د احوالو نہ ، بریلے ملا ہفہ علم غیب ثابتہ وی او تصرفات ترے ثابتہ ئی ، نو دے وائی : چہ د فرشتو احوال جدا دی ، فرشتی چہ دی ہغوی (امور الہی متصرف اور مدبر ہونے میں ہرگز قطعی الدلات نہیں ہے) (ماشاء اللہ) صحیح شو جی ، د دے خبرے جواب دے اوشو۔

(۲) - (ثم اقیموا ، ثم اقیموا حول قبری) د مسلم شریف روایت دے، د دے متعلق چہ دے خومرہ روایت پیش کرل، دا حُما سرہ **فتح الملہم** دے د مولانا شبیر احمد عثمانی صیب ، وس گورہ دے پہ (صفحہ/ ۱۳۲ کنس لیکی ، وائی : (قلت : لا ادری من این فہم سماع الموقی) د کوم خائے نہ دے دا سماع موقی د دینہ معلومہ کریدہ ، دا تا تہ چہ خودی دا درتہ چا ویل دی ، دا خوک دے؟ مفتی شبیر احمد عثمانی صاحب۔

(۳) - بل دا خروج عن البحث دے وکو معجزو تہ لارے دیکھا اوگورہ حضرت جی دا حُما سرہ **اشرف الہدایۃ** دہ ، دا قلب بدر روایت دوہ درے بار دے پیش کو، تہ وائی : چہ دا جواب چہ ورکوی ، تہ وے جواب ورکئی ، نو دا خنکہ معجزہ شوہ؟ ، نو خہ ویم دا مولنا جمیل احمد صاحب دے مدرس دار العلوم دیوبند (ماشاء اللہ) ، دے پہ (۱۳۲/ص)

کنیں لیکی، وانی (اس کا جواب یہ ہے کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم کا کلام کرنا شان نبوت کا معجزہ تھا) دا د نبی صلی اللہ علیہ وسلم معجزہ وہ، او بیا ما تاتہ اویل، ما تا تہ دا اویل: چہ تا پہ خیلہ ویلی وو: چہ معجزہ کنیں دوام نہ وی، خو بریلیانو تہ یو شان، مونگ تہ بل شان، او بیا، بیا چہ دے، بیاخان تہ چہ دے دیر مغرورہ کیری ہم، خو خہ درتہ داویم (دونمبری ۲ نمبری پریگدی، یو نمبرے لہ راشی، بیا بہ صحیح خبرہ فی، اوس د ہغے نہ بعد دا خبرہ، تا اویل چہ تا د شرک فتویٰ ولگولی، د (دولس/۱۲) حوالو د علماء دیوبند نہ مے ثابت کرل، چہ ہغوی ہغے تہ شرک وئیلے وو، کسے تہ چہ ما شرک ویلو، دا خما سرہ عقائد علماء اہلسنت والجماعہ، پدے باندے د شیخ سلیم اللہ خان صیب تقریظ دے، دے پہ (ص/۷۸) کنیں لیکی (فلان نبی یا ولی ہمارے تمام باتوں کو دور و نزدیک سے سن لیتے ہیں ہمیں یا ہمارے تمام کاموں کو ہر جگہ سے دیکھ لیتے ہے شرک فی السمع ہے) دا شرک فی السماع دے، دارنگے دا پہ تقویۃ الایمان کنیں ہم شاہ اسمعیل شہید صیب داسی لیکی، چہ دا شرک دے، گورہ وزنتہ (دور و نزدیک سے پکارے) غوک کیدہ جی اوس فتویٰ تہ گورہ پہ (صفحہ نمبر ۳۲/) کنیں فتویٰ (اور اس قسم کی باتیں سب شرک ہے) دا سے قسم خبرے گورہ کنہ جی دامی درتہ اویل (دور و نزدیک سے پکارے اس قسم کی باتیں سب شرک ہے) دا سے قسم خبرے تولی شرک دی۔

(۱)۔ اوس ما شہر احادیث پیش کریو او دا ہغے سرہ مے خوارلس ایتونہ پیش کریو دا خما سرہ سنن النسائی دے، پدیکنیں ہم دقہ بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا ہغے قول نقل دے، دا رنگے پدیکنیں د حضرت عمر رضی اللہ عنہ قول نقل دے، چہ ہغہ خہ وائی (ویمہ درتہ کنہ غوک کیدہ): (قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ تُنَادِي قَوْمًا قَدْ

جَیْمُوا) یا (جیفو.....) درے ، وارہ پہ عبارات پکنب صحیح دی: (فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ وَلَكِنَّهُمْ لَا يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يُجِيبُوا) خو پہ اول کنب ورتہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم اووے دا دغہ ورتہ وائی حضرت عمر رضی اللہ عنہ (دا لاندے دا بل عبارت دے) پدیکنب دی ، چہ بی بی عائشہ رضی اللہ عنہ اول د حضرت عمر قول نقل دے بیا دی بی عائشہ رضی اللہ عنہا نہ قول نقل دے ، حضرت عمر ورتہ خہ وے؟ (فَقَالَ عُمَرُ تُكَلِّمُ أَجْسَادًا لَا أَرْوَاحَ فِيهَا ، تُكَلِّمُ أَجْسَادًا لَا أَرْوَاحَ فِيهَا) او دا متفق حدیث دے ﴿نو خہ خو دا ویم بیا ہغہ عبارت دے کم چہ تا لاول وئیلے وو﴾ ، خو طرز استدلال دادے : چہ حضرت عمر رضی اللہ عنہ ویل وو: چہ دا مری دی ، او مری چہ دے پہ ہغے کنب روح نشتہ ، نو اوری نہ ، نو خنگہ ئی واوریدل ، نو خنگہ ئی واوریدل ، دا خما سرہ شہیم شو ، ووم نمبر دلیل شو۔

(۵) - (اتم نمبر/۸) دلیل دادے پہ (ص/۳۲۰) کنب : (فَذَكِّرْ ذَلِكْ لِعَائِشَةَ فَقَالَتْ وَهَلْ ابْنُ عُمَرَ إِنَّمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُمْ الْآنَ يَعْلَمُونَ أَنَّ الَّذِي كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ هُوَ الْحَقُّ ثُمَّ قَرَأَتْ قَوْلَهُ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى) دا اتم نمبر دلیل شو ، دا مے درتہ د دینہ پیش کو:

(۶) - تا اوہل چہ (ذکر) ، ما درتہ پہ ہغے باندے ، بیا درے خلور حوالے درکری ، فتاوی دار العلوم دیوبند ، کوکب الدرر ، فتاوی محمودیہ ، چہ دے دریو کنب مے درتہ صرف اوخودل ، نورو ہم دیرے حوالے شتہ ، پہ ہغے کنب دادی چہ بی بی عائشہ رضی اللہ عنہا انکار د سماع نہ کوی د (ذکر لہ) وجہے چہ دے د فعل مجہول لہ وجہے تہ استدلال چہ دے د ہغی ہغہ نشی باطلوے۔

(۷) - دارنگے اوس اوگورہ خما سرہ ابن ماجہ دہ (۱۰۴/صفحہ) دہ

، پدیکن دا لیکی : (عن عبد الرحمن ابن کعب بن مالک عن أبيه ، قال لما حضرت كعبا الوفاة أتته أم بشر ﴿بنت البراء بن معرور﴾ فقالت يا أبا عبد الرحمن إن لقيت فلانا فاقرأ عليه مني السلام ، قال غفر الله لك يا أم بشر نحن أشغل من ذلك ، قالت يا أبا عبد الرحمن أما سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول (إن أرواح المؤمنين في طير خضر تعلق بشجر الجنة) قال بلى قالت فهو ذاك).

اوس استدلال تہ گورہ ، کعب رضی اللہ عنہ وفات کیدو، ام بشر ، ئی خوا راغلہ ، ورتہ وے اے ابو عبد الرحمن نہ ، کہ د فلانکی سرہ ملاو شی خما سلام بہ ورتہ اووے ، ستا پشان نہ ووجہ لاہر شہ قبر خوالہ او سلام ورتہ اوایہ ، او نہ ئی دا او وے او نہ ئی دا او وے چہ ہلکہ قبر خوالہ لاہر شہ او سلام اوکہ کنہ.

(۸) - دویم دلیل ، گورہ ، دا نہم نمبر روایت وو، او پہ دیکن کتاب کنن دویم نمبر دلیل چہ لسم نمر حدیث خما سرہ گرخیگی ﴿ہفہ دسی دے ، ہفہ راکئی ، ہفہ بلہ حوالہ ، جابر بن عبد اللہ ... خبری دا راکہ دغہ بیا راوڑی ، والہ)

(۹) - خما سرہ پنخلسم نمبر ایت د قران مجید نہ ہفہ دے سورۃ اخفاف (ایت ۵) ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفُلُونَ﴾ ﴿۵﴾ تا اویل چہ پدیکن د مرو د اوریدو ذکر نشته ﴿يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ دا مطلق او عام دے؟ کنہ دے؟ چہ مطلق دے دا تول پکنن داخل دی ، دے تولو تہ شامل دے ، او پہ دے باندے خہ اوس حوالہ درکوم ، دا خما سرہ کشف الرحمن دے

(صفحہ ۱۵ / نمبر) دہ (اور اس سے بڑ کر کوئی شخص گمراہ ہو سکتا ہے جو اللہ تعالیٰ کو چھوڑ کر ایسے معبود کو پکارے) چہ پکار دے اوئے ، د پکار سرہ سماع راخی ، چہ سماع دے او منلہ پکار بہ راخی (جو قیامت تک بھی اس کی پکار کو قبول نہ کر سکے ، اور اسکے پکار کو نہ پہنچ سکے اور ان معبودوں کو ان مشرکوں کے پکارنے کی خبر تک نہ ہو) پدیکس د شرک فتویٰ دربانده ہم ولگیدہ ، د شرک تاپہ دربانده ہم ولگیدہ

(۱۰) - ﴿ بلہ حوالہ راکہ ، دا کم یو دے ، دا سہ بارہ کنس دے ﴾
 دا خما سرہ **تفسیر کبیر** دے (صفحہ نمبر ۶) کنس لیکی ، تہ وائی چہ د دینہ سماع نہ ثابتیری دیخوا اوگورہ جی ، (وانہا بمنزلۃ الغافل الذی لا یسمع ولا یحیی) دا پہ منزلہ د ہغہ غافلوی دی چہ نہ اوری او نہ جواب ورکوی ، او پدیکس بیا وائی : وائی : پدیکس چہ دے ملائکہ ، عیسی السلام ، او عزیر علیہ السلام او اصنام پکنس ہم داخل دی ، تول پدیکس چہ دے ہغہ داخل دی۔

(۱۱) - بل داخما سرہ **تفسیر روح المعانی** دے ، پدیکس ہم دا لیکی (غافلون) جواب او معنی ئی کوی (لا یسمعون ولا یدرون ما... لا یسمعون ولا یدرون) داخما طرز استدلال وو۔

(۱۲) - دا خما سرہ پنخلس ایتونہ شو ، او یولس.... او یولس احادیث مے پیش کرپوو، دا دولسم نمبر حدیث دے **ابن ماجہ شریف** (صفحہ نمبر ۶۵) دہ ، پدیکس دا لیکی : (تنبیہ) دلته وحدان صیب تہ حوالہ ندہ موندل شوی ، نو داور پسے خبرے دخپل معاون سرہ کوی : دا دے بل خے راوہولے ، دا نہ دی دانه دے صحیح . محمد دا نہ دد صحیح) پنخلس ایتونہ مے پیش کرپوو او لس احادیث ... دا نہ (ابن ماجہ) د محمد ابن منکدر ، والہ روایت راوارہ وی۔

(۱۳)۔ حُما سرہ شپارسم نمبر ایت دادے او تہ اوس دا وے ، تہ وے : چہ مہری پہ قبرونو کنیں ، مہری دی او ژوندی دی او سماع د دے دوارو دیو بل سرہ خہ تعلق دے دا الفاظ دے او وے ، چہ پہ قبرونو کنیں مہری دی ، اوس کورہ جی ما درتہ ویلی وو حُما د صغری د پارہ دا دلائل دی (المیت فی القبر) د کبری د پارہ می جدا دلائل اوی د صغری د پارہ درتہ جدا دلائل ویم ، د صغری د پارہ شپارسم نمبر دلیل سورة اعراف (ایت نمبر/۲۵) ﴿اللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَکُمْ ثُمَّ رَزَقَکُمْ ثُمَّ یُمِیْتُکُمْ ثُمَّ یُحْیِیْکُمْ﴾ خلور پنخہ تفاسیر راسرہ دلته پراتہ دی ہفہ وائی چہ دے نہ مراد د قیامت پہ ورخ زندگی دہ پیش ئی کم بیان القرآن را کہ (بیان القرآن/۱۳۳/ج ۲) دے وائی (یعنی اللہ وہ ہے جس نے تم کو پیدا کیا، پھر تم کو رزق دیا، پھر تم کو موت دیتا ہے پھر تم کو قیامت کے دن جلائے گا) د قیامت پہ ورخ بہ ئی ژوندی کوی ، دا حُما د پارہ د صغری د پارہ دلائل دی ، شپارس ایتونہ می پیش کرل .

(ولسم نمبر/۱۷) سورة ال عمران ایت (نمبر/۴۹) کنیں اللہ تعالیٰ فرمائی د عیسیٰ علیہ السلام بارہ کنیں وائی (وَ اٰمِیْ الْمَوْتِیْ بِاِذْنِ اللّٰهِ) د ہفہ معجزہ دا دہ چہ مہری پہ ژوندی کئی ، دا نہ چہ ژوندی بہ جوندى کوی ، دا نہ چہ ژوندی بہ ژوندی کئی ، دا حُما د صغری د پارہ دلائل دی .

(اتلسم نمبر/۱۸) دلیل سورة روم (ایت نمبر/۲۰) کنیں اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿وَمِنْ اٰیٰتِهٖ اَنْ خَلَقَکُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُوْنَ﴾ ﴿۲۰﴾ تفسیر عثمانی دا او گورہ جی وائی (پھر تم کو زندہ کر کے قبروں سے نکال کر، اگرنا اسکی نزدیک کیا مشکل ہے) د قیامت پہ ورخ بہ دوبارہ ژوند وی ، دا حُما صغری د پارہ دلائل وو ، او تا چہ کوم او ویل ، تا ویل دا خبر متواتر دے ، د خبر متواتر تعریف او کہ او ما تہ ئی بیا ثابت کہ .

(فریق اول مفتی ندیم صاحب، ترن ہشتم)

(بسم اللہ الرحمن الرحیم)

مولوی صیب توجو غوارمہ دتاسو۔

(۱)۔ مولوی صیب دا خل بیا اوتی بوقی ہا غہ غر، دا غر، وام دے کم خائے او دب دے کم خے کوی، مولوی صیب سرہ دلائل ختم شویدی ﴿ثُمَّ يُبَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُخَيِّنُكُمْ﴾، معلومیری مولوی صیب چہ مولوی صیب دقبر د حیات نہ منکر دے، او دقبر حیات منکر کلی طور کافر دے، خو موضوع ہفہ نہ دہ، نو مولوی صیب سرہ پہ سماع الموقی باندے خہ نشتہ دے، چہ مری اوری کہ نہ اوی، دا شرک دے کنہ دے؟، نو مولی صیب ما اول نہ ویلی دی، صرف خانہ پوری کے، دلہ ناست دے مولوی صیب کہ ود، پتہ نہ لگی، پہ اخیری کھنتہ کنہں دوہ باقی مولوی صیب، لا صبر او کہ لگ، خہ پہ قلا رہ سرہ۔

(۲)۔ مولوی صیب خہ وائی، وائی: شیخ صفدر صیب لیکی: چہ د فرشتو احوال جدا دی، نو مونگہ ویلی دی چہ یو شان دی؟، خو دیکنیں دا کم خائے ثابت شوہ، ما خو ویل د فرشتو دا خبرے اوری ہلہ دا جواب ورکوی، د اوریدو صلاحیت راغے کہ رانغے؟، متواتر احادیثو سرہ ثابتہ وو۔

(۳)۔ دویم نمبر، دے وائی د چا نہ فہم کری نو ما خو د نبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ فہم کرے حدیث مسلسل پیش کوم۔

(۴)۔ (۳)۔ دریم نمبر، بیا د معجزے، ہفہ رب لکوی، ما بار بار د ہنی جواب اوکو۔

(۵)۔ بیا ہفہ وائی (دور و نزدیک سے، دور و نزدیک سے، دور و نزدیک سے)، خیلہ گھنٹہ، خطیب صیب نہ وی، چہ خہ ورسرہ نہ وی، دا تول ہفہ شی دے۔

(۶)۔ پنٹم نمبر، وائی عمر رضی اللہ عنہ ویلی دی، تاسو گوری، وائی عمر رضی اللہ عنہ وائی: چہ پہ مرو کنس روح نشہ دے، نو خنگہ ئی واوریدل؟ دے وائی نبی صلی اللہ علیہ وسلم تہ ویلی وو، نبی ﷺ ورتہ جواب ورکو، مولوی صیب ہفہ روایت مخکنس ونہ وئیلو: (لَا أَرْوَاحَ فِيهَا) اویلہ (فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ) ستاسو نہ خہ اوری، مخکنس عمر رضی اللہ عنہ تہ دا نہ وائی چہ دا خو قرآن خلاف دے د اللہ پیغمبر خنگہ پنج پیرے نہ وو، ہفہ چہ ورتہ اویلہ (آمنا وسلمنا) او دا د صحابہ کرام کار وو، د خلونینت ورخو دورو والا شیخ القرانانو والا کار نہ وو چہ ودریری، دور، نزدیکی، اے د اللہ بندگانو د پورہ احادیثو نہ منکرین کیری۔

(۷)۔ بل مولوی صیب مخکنس وائی: (شہرم/۶) نمبر کنس د عائشہ رضی اللہ عنہا قول، مولوی صیب د اقی قول نہ مخکنس مونگ لس جوابات ہم اوکرل او دام المؤمنین رجوع مے ثابتہ کرلہ خو مولوی صیب او (ذکر) (ذکر) ہفہ د مجھول صیغے بیا راخلے پہ ہفے ما بار بار اویلہ چہ (العلم لا يمنع من السماع) ما پرے پنٹھ حوالے پیش کری۔

(۸)۔ (وم نمبر/۷): مولوی صیب وائی: وائی، دا ئی ورتہ نہ ویلی چہ قبر خوا تہ ورشہ سلام پرے وکہ، پدے پسے خدا، حالانکہ حدیث مے پیش کرو د اللہ پیغمبر وائی قبر تہ ورشی سلام کوی د اللہ د پیغمبر پہ احادیثو پورے استہزاء وکرہ، خدا ئی وکرہ، کفر تہ ورسیدلی

مولوی صیب، او دا د پنج پیرانو عادت دے چہ د مرضی نہ کم شی
خلاف وی حدیثو پسے ہم خاندی.

(۹) - (اتم نمبر/۸) : بیا ئی اوپلہ وائی : ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ

دُونِ اللَّهِ﴾، دے ما محکین جواب وکو، چہ، قبر، د، میت لفظ وخابہ
داسے ورسرہ (قل هو الله احد) د دینہ معلومہ شوہ، چہ کربلا کس
حسین رضی اللہ عنہ شہید کریو، او بیا وائی : (دَعَا يَدْعُوا) د ہلکہ دا
(دَعَا يَدْعُوا) غائبانہ پکار تہ ویلے کیری، د کم تفصیل راخلی غیبانہ
پکار، او ما د عند القبر خبرہ کریدہ، د لرے خبرہ مے اول پیش کرہ چہ
دا شرک دے؛ پدے حُما د ایاز بادشاہ سرہ مناظرہ شویدہ د قرآن پہ
نصوصو سرہ مے ور تہ ثابت کرے وو چہ د (لرے) نہ د غیر اللہ د پارہ کہ
ژوندے ئی کہ مرے ئی د ہغے د پارہ د اوریدو عقیدہ لرل مولوی صیب،
دا د شرک عقیدہ، خوتہ صرف وخ دکے.

(۱۰) - بیا وائی نہم نمبر تفسیر ئی پیش کرہ (لا يسمعون ولا

يدرون) وائی: فلان، تفسیر وائی، نو، ہلکہ ہغے دا وئیلی چہ میت نہ
اوری؟، عند القبر؟، خو، پس مولوی صیب دے، خہ وائی، پتہ نہ لگی،
مرہ دا خپل خلك بہ دے ہم دا مناظرہ گوری وائی بہ نا سو پنج پیرانو
سرہ خوك مناظر نہ وو دا ہم خہ شی راوستے دے مرہ او۔ بیا ئے اووئیل
(ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ) بیا بہ وژنی، بیا بہ مرہ کوی، نو د دینہ ثابت
شوہ چہ نہ اوری، ہغے کہ خہ پیش کوم (ہان المیت یسمعون) مرے اوری
مرے اوری، مرے اوری، خو مولوی صیب بھر حال مولوی صیب نہ بیا
مطالبہ کوم، یو حدیث دسی پیش کہ، چہ قبر تہ نزدی میت د اوریدو د
پارہ دا عقیدہ شرک دے، نہ اوری، یو لفظ تہ پدے باندے ولی نہ لولی،

بار، پس صرف کہ وہ خجی، خود ما تہ پتہ دہ، چلو مونگ ہم درتہ خہ نہ
 وایو تہ خو بہ تائم د کے جب نہ شی کیناستے، بس خہ وایہ خہ وایہ،
 ثواب بہ درتہ ملاویری، خود دعوی دے ور باندے نہ ثابتیری دا خلک ہم
 درسی خاندی۔

(د مفقی ندیم دلائل پہ خیلہ دعوی باندے)

چلو ما محکبین دلائل پیش کری وو، محکبین مولوی صیب دلیل
 (نمبر/۳۵) ما پیش کریوو۔

(۱۱) - (دلیل نمبر چتیس/۳۶) دے د سنن نسائی (جلد/۱)

صفحہ/۲۹۰)، ہم دے ہم دغہ حدیث نقل کوی فرشتی ورتہ راشی قبر
 کنس کینوی تپوس وزنہ کوی (مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللَّهُ)، دے ورتہ حُما
 رب اللہ دے، وائے وری نو جواب ورکری کنہ، نو دسی خو ورتہ نہ وائی
 جہ مرہ پنج پیریاں پہ در باندے د شرک فتوی ولکوی او ملائک ورتہ دا نہ
 وائی منکر نکیر تہ چپ شہ، او جواب ہم ورکوی (رَبِّيَ اللَّهُ) حُما رب اللہ
 دے میت خبری کوی اے،،،،، مولوی صیب میت خبرے کوی، بیا ورنہ
 تپوسونہ کوی۔

(۱۲) - مولوی صیب محکبین دلیل نمبر (سینتس/۳۷) مصنف ابن

ابن شیبہ (ج ۷/ص ۶۶۲) دے ہم دغہ حدیث نقل کوی، فرشتے ورتہ
 راشی قبر کنس کینہیہ وی، ورتہ وائی: (من ربك؟ فقال ربي الله قال وما
 دينك؟ قال ديني الاسلام ... قال ومن نبيك؟ قال نبي محمد صلى الله عليه
 وسلم . ورتہ وائی حُما نبی محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دے،
 خبرے ورسرہ کوی دھغوی خبری اوری جواب ورتہ کوی۔

(۱۳)۔ خہ مولوی صیب داخما سرہ دلیل نمبر (انہتیس/۳۸)

مصنف د عبد الرزاق دے (جلد/۳ صفحہ/۵۸۱) دہ ، فرشتے ورتہ راشی قبر کنیں کینہ وی ورتہ وائی (من ربك) خبرے ورسرہ وکی وائی رب دے خوك دے؟ ما لا اول او بل چہ ہغہ بہتری نہ دی ، چہ کانہری تہ وائی چہ نہ اور ی کنہ اوری؟ انسان تہ وائی او پہ انسان کنیں حیات دے ، ورتہ وائی (من ربك؟) ہغہ ئی اورے نو جواب ورتہ وائی ... بیا ورتہ وائی (وما دینك ومن نبیک فیقول ربی اللہ و دینی الإسلام و نبی محمد صلی اللہ علیہ و سلم) ہغہ ورسرہ خبرے کوی ، دے خبرے اورے ، جواب ورتہ ورکوی .

(۱۴)۔ مولوی صیب خما سرہ دلیل نمبر (انتالیس/۳۹) ابو داؤد

(ج/۲ صفحہ/۳۰۶) فرشتے ورتہ راشی پہ قبر کنیں کینی ورتہ وائی ، ہم دغہ درے تپوسونہ کوی (مَنْ رَبُّكَ؟) دے ورتہ وائی (رَبِّيَ اللَّهُ) ، خبرے ورسرہ کوی ، ہغوی خبرے اوری ، جواب ورتہ ورکوی .

(۱۵)۔ (دلیل نمبر چالیس/۴۰) : ترمذی شریف (ج/۲/ص ۵۱۳) ،

فرشتے ورتہ قبر کنیں راشی ، کینیہ ئی ، ورتہ وائی (من ربك؟) رب دے خوك دے؟ (وما دینك؟ ومن نبیک؟) ، دے ورتہ وائی : (رب ، اللہ) ، خما رب اللہ دے ، او نبی می محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے ، او (اسلام) مے دین دے (هذا حدیث حسن صحیح) .

(۱۶)۔ دغہ رنگے مولوی صیب دلیل (نمبر اکتالیس/۴۱) مستدرک

د امام حاکم (جلد/۱ صفحہ/۳۳) دے وائی فرشتے ورتہ راشی (فیقولون من ربك؟ قال فیقول : اللہ ، فیقولون ما دینك؟ فیقول : الإسلام فیقول ما هذا الرجل الذی خرج فیكم؟ قال: فیقول رسول اللہ) ، تپوس ورتہ کوی ہغہ ئی واور ی جواب ورتہ ورکوی .

(۱۷)۔ مولوی صیب دلیل نمبر (اکتالیس/ ۴۱ دلیل)، (بیالس/ ۴۲)

ابن ماجہ (ص نمبر/ ۴۵۲) دے، مولوی صیب دا پہ یو جلد کنیں چھاپ دے (صفحہ نمبر/ ۴۵۲) ہم دغہ نقل کوی، دے وائی ایت نقل کوی بیا وائی (نزلت فی عذاب القبر، یقال لہ من ربک؟ فیقول ربی اللہ ونبی محمد صلی اللہ علیہ وسلم، فذلک قولہ یثبت اللہ الذین آمنوا بالقول الثابت فی الحیاة الدنیا)، دے کینہ ئی او لاندے خہ نقل کوی؟ مولوی صیب، تپوس چہ ترے کلہ کوی؟ کینہ وی (قال: إذا أُدْخِلَ المیتُ) چہ کلہ داخل کرے شی میت (القبر) قبر تہ (مُتِلَّت الشمس) قبر کنیں ورتہ، ممثل کرے شی (عند غروبها فیجلس) دے کینی (یمسح عینیہ) سترگی مکی، سترگے د روح وی؟ ہلکہ د جسد وی ﴿د پنج پیریانو د روح ہم وی﴾ (ویقول دعونی أصلي) ما پریگدی، خہ مونخ کوم، او بیا ورنہ سوال جواب شروع شی۔

(۱۸)۔ دلیل نمبر (تریالیس/ ۴۳) معجم الکبیر (جلد/ ۱۱/ صفحہ/ ۶۶)

راشی ملائک، فرشتے ورتہ راشی (فیقولون لہ اجلس) ورتہ وائی کینہ، بیا ورتہ وائی (من ربک فیقول ربی اللہ قال یقولون ما دینک) چونکہ ہغہ خو ئی پہ قبر کنیں حملولے وی نو دا فرشتی چہ راشی خہ ورتہ وائی (اجلس) کینہ بل روایت کنیں راخی فرشتی کینہ ئی، ورتہ وائی (من ربک) دے ورتہ وائی ربی اللہ ورتہ وائی رب دے خوک دے دے ورتہ وائی خما رب اللہ دے (قال یقول ما دینک، قال یقول دین الاسلام... قال یقولون ما هذا الرجل الذی بعث فیکم یقول ہو رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم) ہغوی خبرے واوری باقاعدہ ورتہ جواب ورکوی۔

(۱۹)۔ (دلیل نمبر چوالس/ ۴۴) مولوی صیب دا خما **مسلم شریف**

(ج/ ۱۲۶/ ص ۱۲۶) رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ابو ہریرہ فرمائی: (أن

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اُتی المقبرۃ فقال للسلام علیکم دار قوم
مؤمنین وانا ان شاء اللہ بکم لاحقون) نبی ﷺ راغے ، کانرے نہ
مخاطب کوی، کورہ مولوی صیب ، بیا ہغہ پھتری والا خبرہ ونہ کی، مہوتہ
وائی، وہ، د اللہ پیغمبر قبرتہ نزدی راغے (اُتی المقبرۃ) مقبرے تہ راغے، د
لرے نہ ، نہ دے مناسب ، د کانری پشان خبرے ہم نہ دی گئی بیاے
دلرے نہ ورتہ وئیلے (فقال السلام علیکم دار قوم مؤمنین وانا ان شاء
اللہ بکم لاحقون) نبی ﷺ ورتہ وائی سلام کوی السلام علیکم ، دنیا
کتیں اصول دادی مومن د مؤمن سرہ ملاؤشی د نزدینہ ورتہ سلام وکی
قبرتہ نزدے راشی سلام وکری او انشاء اللہ پدے باندے روستو نصوص
پیش کومہ چہ دا خطاب چا تہ دے۔

(۲۰) - (دلیل نمبر پینتالس/۴۵) عبد الرزاق (جلد/۳ صفحہ/۵۷۵)

، دے ہم وائی: (عن مجاهد قال التسليم على القبور السلام عليكم ورحمة
الله) محکبیل حدیث نقل کوی (أن النبي صلى الله عليه وسلم كان
ينطلق بطوائف من أصحابه إلى دفن بقية الفرقه فيقول السلام عليكم يا
أهل القبور) نبی علیہ الصلاة والسلام پہ ہغوی باندے سلام وکو۔

(۲۱) - (دلیل نمبر چیالس/۴۶) ترمذی (جلد/۱ صفحہ/۳۲۹) (عن

ابن عباس قال: مر رسول الله صلى الله عليه وسلم بقبور المدينة، فأقبل
عليهم بوجهه) .. راحمخ شو، ورتہ راغے (فقال: السلام عليكم يا أهل
القبور، يغفر الله لنا ولكم أنتم سلفنا ونحن بالآثر)، کہ دوئی ئی صرف
پہ دعاء باندے حمل کوی نو دعاء د مسجد نبی صلی اللہ علیہ وسلم نہ
ہم کیدے شوہ، مقبرے تہ ہغے کنیں، راتلو تہ ضرورت نہ وو۔

(۲۲) - (دلیل نمبر سینتالیس/۴۷) **معجم الكبير** (جلد ۶/صفحہ ۷۵)

باندے دے (فقال سلام ، نبی صلی اللہ علیہ وسلم) أنه مر علی القبور بالمدينة پہ قبرونو باندے تیریدو فقال : (السلام علیکم یا اهل القبور المؤمنین والمسلمین) اے مسلمانانو پہ تاسو باندے ، دے سلام وی ۔

(۲۳) - (دلیل نمبر اٹھتالیس/۴۸) **مشکوٰۃ شریف** (ص/۱۵۴) باندے

دغہ حدیث نقل کوی ، د ابن عباس رضی اللہ عنہ ص ۱۵۴ فقال نبی صلی اللہ علیہ وسلم مدینے منورے تہ قبرونو تہ راغے (فقال السلام علیکم یا اهل القبور یغفر اللہ لنا ولکم أنتم سلفنا ونحن بالأثر) نبی ﷺ مخاطب ، او مولوی صیب دا ما سرہ **ابن کثیر** دے ، د دے (جلد نمبر/۳) دے مولوی صیب (صفحہ نمبر/۵۹۷) د ابن کثیر رحمہ اللہ ، او دغہ انشاء اللہ چہ د **کتاب الروح** پہ حوالہ سرہ ہم پیش کوم ، **مجموع الفتاوی** ، **شرح الصدور** پہ حوالے سرہ ہم پیش ، امام ابن کثیر رحمہ اللہ علیہ بیروت چاپ دے ، لبنان نہ ، جلد نمبر تین دے / ۳ مولوی صیب ، جلد نمبر/ ۳ دے ، صفحہ نمبر مولوی صیب مولوی صیب د دے صفحہ نمبر د بیروت چاپ دے ، مولوی صیب ہذا دے (صفحہ/۶۹۷) باندے لیکی (صفحہ نمبر/ ۶۹۷) دہ ، مولوی صیب دے ، دے (صفحہ/۶۰) دوہ خے لیکی مولوی صیب وائی (هذا خطاب لمن یسمع ویعقل) دا خطاب دے ہفہ چاتہ چہ ہفہ اوری ٹی او پوہیگی ، مخکنیں لیکی (فهذا السلام والخطاب والنداء لموجود یسمع) دا دسی چاتہ خطاب دے چہ ہفہ موجود دے او اوری ٹی ، مولوی صیب ہم دغہ رنگی **کتاب الروح** صفحہ نمبر (ص/۲۱) باندے لیکی : ﴿ کتاب الروح ماتہ راکہ ، جی انشاء اللہ مخکنیں بہ ٹی پیش کوم)

(فریق دوم، مفتی واحد اللہ وحدان، ترن ہشتم)

نحمدہ ونصل علی رسول الکریم اما بعد۔

(جوابات د خصم د دلائل ونہ)

(۱) - حضرت جی ماتہ وائی : چہ (قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ) وائی، او دعوی تربنہ بل خہ ثابتہ وی، خو خہ ویم ستا پوہہ ول داسی دی لکہ اوخ پہ رشکہ کی کینول، ما درتہ خہ او بل، حضرت جی چہ خما یوہ صغری دہ پہ دعوی کنب، یو کبری دہ، د صغری د پارہ خاں لہ دلائل واثیم، د کبری د پارہ خاں لہ ویم، خو تاسو پدے باندے نہ پوہیری، حضرت جی۔

(۲) - بلہ خبرہ دا کوم چہ تا او وے چہ تہ د حیات نہ منکری او کافر ئی، نو خہ درتہ دا ویم دا خما سرہ الصارم الہنکی دہ، دے وائی دغہ اعادہ او کہ تعلق کہ اومنی (لا تذیل عن المیث اسم الموت) (ماشاء اللہ) د دے سرہ دمہری نہ د موت دا نوم نہ کتب گیری د دے اعادے او د تعلق سرہ، دا خما سرہ کتاب الروح دے (۹۸ صفحہ) کنب دا لیکی، وائی: (یہ ایک خاص قسم کا لوٹایا جاتا ہے جو قیامت سے پہلے بدن کی زندگی کو لازم نہیں) (ماشاء اللہ) صحیح شو جی۔

(۳) - د دے نہ ہم د بدن زندگی لازم دہ او ہر چہ (نوع من الحیاء) دے ہغہ (قدر ما یدرک الم العذاب ولذت التنعیم) دے، دا بقدر ضرورت منلیے شویدے او (الضرورة یتقدر بقدر الضرورة) دیکنب بہ زیاتے نشی تللیے، بل دوہ قسمہ روایت دے پیش کرل، یو السلام علیکم

والا، دویم د فرشتو والا د فرشتو هغه جواب اوشو، د سلام د هغه جواب واخله .

(۴) - دا حُما سره **كفاية الھفتی** دا حُما سره كفاية المفتی ، تین او چار جلد (۴ جلد / صفحہ ۱۹۲) پدے کنب دے دا لیکی دا یو دیوبندے عالم دے ، وائی (اس کی وجہ یہ ہے کہ مردوں کو عذاب سے سلامتی کی دعا دینا مراد ہے) دا واخله حضرت جی راکہ ... (دغه راکہ . احسن الفتاوی) دا **احسن الفتاوی** ده جواب ته گوره حضرت جی ، (۲۰۴ / صفحہ) پدے کنب لیکی وائی (السلام علیکم) چه وائی نودے وائی (علاوہ ازیں مردے کے طرف سے جواب ملنا کتب صحاح سے ثابت نہیں، اگر چه غیر صحاح کی روایات میں ہے، جس کی اسناد میں کلام ہے) د هغه پہ اسنادو کنب کلام دے (صحاح کی روایات میں صرف السلام علیکم کنبے کا حکم ہے جس کی وجہ یہ ہے کہ مردہ اگر چه نہ سنا ہے اور نہیں جواب دے سکتا ہے مگر قبر پر یہ الفاظ محض زائر کیلئے عبرت ہونے کے وجہ سے مشروع ہے) ستا جواب یو دیوبندی عالم اوکو، کہ رد کوی پہ ده باندے به کی (زبان میری ہے بات انکی) .

(۵) - حُمونر خبره د فرشتو پہ کلام کنب نیشتہ ، د فرشتو شان هغه جدا دے د شان د عباد نه قیاس به نه کے ، فرشتے چه دی **لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ** د فرشتو قیاس پہ عباد باندے کول او د عباد قیاس پہ فرشتو کول دا قیاس ، قیاس مع الفارق دے .

(۶) - دا حُما سره **فتاوی بلد الحرام** ده ، پدیکنب دا لیکی ، دا تا چه کوم د (استائنس) والہ روایت اوئی دے وائی د دے پہ سند کنب (یحیی ابن یمان دے یخطی کثیرا وقد تغیر) ... بیا روستو لیکی (متروک) ، او دے (مُتَنَّهُم بِالْكَذِبِ) وو ، دے متروک هم دے او (مُتَنَّهُم بِالْكَذِبِ) هم دے .

(۷) - او د هغه نه بعد ستا د یو خو خبرو جواب کوم. تا اوئی (دور او نزدیک) ما چه کومے فتوے پیش کرے په هغه کښ دور او نزدیک وو، چه نزدیک وریکښ وو عند القبر چرته لارو، دا نزدیک څه ته وائی، بل ما تا ته حواله پیش کرے وه، دا **دهاسه ده** «بلی» (الا کل من تحت التراب) «فهر» (بعید) کم یو کس چه د خاورے نه لاندی دے دا بعید دے. چه بعید دے نو دا په خپله په دیکښ داخل دے.

(۸) - بل دا څما سره **معالم العرفان** دے پدیکښ کښ په (صفحه نمبر/ ۷۷۹) کښ لیکي: (اب اگر کوئی اس دنیا میں کوئی کھڑا ہو کر پکارتا ہے، تو وہ اتنی دور سے اگے پکار کیے سن لیگے)، دا دنیا خپله لرے ده، دنیا خپله لرے ده او دے په هغه مدرسه کښ استاد وو کومه مدرسه کښ چه ستاسو شیخ سرفراز صفدر استاد وو.

(دلائل په خپله دعوی باندے)

(۱) - ما یوولس احادیث ویلی وو، او د هغه سره ما اتلس ایتونه د قران مجید نه ویلی وو اوس د هغه نه بعد څه اوس (نورلسم نمبر/ ۱۹) دلیل پیش کوم سورة یونس (ایت/ ۲۸) کښ الله تعالی فرمائی «وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا (اِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفُلِينَ) اخر کښ دا راځی اخره کښ راځی «اِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفُلِينَ» استدلال څما د خپل د طرف نه دے، دا **تفسیر عثمانی** دے، دیکښ، چا رسو اکاون (۴۵۱ صفحه) کښ دا لیکي، وائی پدیکښ (وه عبادت اور بندگی واقعی... مسیح، یا ملائیکه کی نه هوئی اور حقیقت میں بے جان موتیوں کو پوجا تھی) په اخره کښ لیکي (یعنی جن کو تم نے اپنے خیال میں خدا کا شریک ٹھہرا رکھا تھا. جن کو خدا کے بیٹے بیٹے کہہ کر مثلاً مسیح جو نصاری کے نزدیک ابن اللہ ہے).

اوس گورہ حضرت جی حُما استدلال تہ گورہ (وَإِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفِيلِينَ) چہ کلہ د غافل اومنو د **روح المعانی** نہ مے حوالہ درکریوہ ، چہ ہفہ د غافل معنی کرے وہ (لا یسمعون ولا یدرون ، لا یسمعون ولا یدرون)

(۲) - دارنگے حُما سرہ (شلم نمبر/۲۰) آیات چہ دے د قرآن مجید نہ سورۃ قیامۃ ایت (نمبر/۱) کنیں اللہ تعالیٰ (أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ) ایا اللہ پہ دے قادر نہ دے چہ مری راجوندی کی .. دا سے نہ وائی چہ ژوندی راژوندی کوی ، دا دلیل د صغری د پارہ دے (المیت فی القبر) او حوالہ مے درکرہ چہ فتویٰ ونہ لکے دانکار د عذاب قبر نہ ، دغہ زندگی (بقدر ما یتالم ویتلذذ) دہ ، دا (بقدر ما یتالم ویتلذذ) دہ ، او دغہ ضرورت دے او (ضرورت یتقدر بقدر ضرورة) نور پہ نشی قیاس کولے.

(۳) - بل ﴿یویشتم نمبر/۲۱﴾ ایت چہ دے حُما سرہ دے ﴿لَا تُجْعِلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ ﴿لِللّٰهِ تَعَالٰی وَائِیْ دَا حُمَکَ چہ دے ما د ژوندو د مرو د پارہ پیدا کریده ، د دے پہ ظاهر باندے ژوندی او لاندی مری **تفسیر عثمانی** ، دہ ، پروت دے کہ غوارے چہ حوالہ درکم صحیح شو جی . ۲۱ آیاتونہ ہفہ ما تاتہ پیش کرل ، یوولس مے درتہ احادیث پیش کرل .

(اعتراض پہ مفتی ندیم صاحب باندے)

اوس خہ تاتہ دا ویم ستا دے مشر چہ ویلی وو چہ بی بی عائشہ انکار کرے دے دظاہر د نص لہ وجہی او بیای پی (صفحہ نمبر/۷۶) کنیں

دا ويلى ووجه دا خه دے دا كفر دے بي بي عائشة ته تاسو د كفر نسبت
 كړے وو، دويم ما تاته ويلى وو، ته وائي د راجح او د عدم راجح خبره ده،
 د تحريف جواب رانغے، بيا مے درته دا وئيلي وو، تا د اعتزال فتوى لگولى
 وه، د هغه جواب رانغے، تحقيق المتين مے درته پيش كړے وو، تا ويل
 گمراهان دى گمراهان، بدعتيان دي... معتزله دى، جواب رانغے، جواب
 نه دے راغلي، بل ماستانه يو خو تنقيحات كړيوو (۱)- ما تاته ويلى وو دا
 سماع د حصي نه اخلي؟ (۲)- كه د فرد نه؟ (۳)- كه د شخص نه؟ جواب
 نه دے راغلي؟ (۴)- سماع مصدر دے؟ (۵)- كه علم مصدر؟ (۶)- كه
 اسم مصدر؟ جواب نه وو راغلي، (۷)- دا سماع فى البرزخ آن سره مني؟،
 (۸)- كه ابد سره؟ (۹)- ابدى سره؟ (۱۰)- كه سرمد سره؟، (۱۱)- كه
 سرمدى سره؟ جواب نه ووراغلي، (۱۲)- دا په زمانه د اختطاط جلي
 سره؟ (۱۳)- كه خفي سره؟ ﴿فيض الحسين هر وخت ما ته نر نر كيږي كه
 تاسو له جواب نه درزي دے فيض الحسين ته وايه چلو جواب ئي وكه، خو
 نيښي كوله، نه ئي ته كوله شى، نه ئي دے كولى شى﴾. ﴿فيض الحسين
 جواب اوكمه؟ مفتي صيب؟...﴾ ته به چه كله دا مفتي صيب جواب كوو،
 صحيح شو (جواب حق لرم) جواب حق، علمي به جواب كے، علمي
 جواب كوله شى؟، علمي جواب به كے، خبره واوره.. خبره واوره علمي
 خبره واوره، تاسو چه څمونږ دا ملكري مخاطب كړل ما سه ويل؟، تا
 سنگه؟، (مفتي نديم ما ويلى فلانكيه) فلانكي، اشاره دے ورته كړيوه
 كنه؟ اشاره ابلغ ده د صريح نه، خه جى ما گوره جى ما (۲۱/۱) دلائل پيش
 كړل.

(۴) - (۲۲) نمرایت د قران مجید نہ پیش کوم تا اوہل گورہ جی ، تا ویل حضرت جی ، تا ویل د اسماع نفی دہ د سماع نہ دہ ، پدے باندے حوالہ سورۃ (انعام/ ۳۶) دے ، تا ویل د اسماع نفی دہ ، د سماع نہ دہ ، اوس واخلہ د سماع نفی ، صحیح شو ، دا محکمن مزید وو ، اوس د مجردو نہ ئی ہم واخلہ سورۃ انعام (ایت/ ۳۶) کنس اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿اِنَّمَّا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتٰی﴾ (موتی) ئی د دے پہ مقابل کنس ذکر کو ، چہ کلہ ئی مقابل کنس ذکر کو ، تقابل بہ ہلہ صحیح کیہی چہ د موتی نہ مراد (لا یسمعون) واخلی ، او بیا خہ وائی ﴿وَالْمَوْتٰی يَنْبَغُهُمُ اللّٰهُ﴾ مہی چہ دی دا بہ د قیامت پہ ورخ اللہ ژوندی کوی ، اوس گورہ جی دا **تفسیر عثمانی** دے . گورہ جی دیکنش لیکی (۲۸۹/صفحہ) کنس لیکی وائی کہ تشبیہا مراد واخلی نو ہم صحیح دے ، کہ تشبیہا مراد واخلی نو ہم صحیح دے گورہ جی ، (یعنی یہ سب سے توقع نہ رکھو ، کہ مائیں گے کہ جن کے دل کے کان بہرے ہے وہ سنتے نہیں) او بیا لیکی ، وائی (یہ کافر) کچرتہ تشبیہ واخلی ، دا کافر (جو قلبی و روحانی حیثیت سے مردوں کی طرح ہے) د مردہ پشان دے ، او برہ ئی لیکی دی چہ (وہ سنتے نہیں . وہ سنتے ہیں ، نہیں) استدلال خما خہ صحیح دے .

(۵) - دارنگے دا خما سرہ **تسمیل** دے ، (۲۶۷/صفحہ) کنس ہم دغہ روایت ، دغہ ایت راوہی او بیا خہ لیکی (فالمعنی ان الکفار فی الدنیا کالموتی فی قلت سمعہم وعدم فہمہم) .

(۶) - ... اوس خما سرہ دادے **تفسیر صفوۃ التفسیر** (۳۶۱/صفحہ) کنس لیکی ، (فجعلہم اللہ تعالیٰ بعدد الموتی الذین لا یسمعون صوتا) دا کافر اللہ تعالیٰ د هاغہ چا پہ زمرہ کنس حساب کرل (لا یسمعون صوتا)

ولایعقلون دعاء ولا یفقهون قولاً) دیوڑ، نہ اواز اوری، نہ پہ چغو باندے پوهیری، او نہ پہ خبرو باندے پوهیری، صحیح شو جی. ختم شو تیم کہ شتہ، خہ جی ما یولس احادیث پیش کریو.

(۷) - (دولسم نمبر/۱۲) حدیث تہ گورہ جی، (۱۰۴/صفحہ) ذہ د

ابن ماجہ پدیکن لیکي، محمد ابن منکدر وائی: (قال: دخلت علی جابر بن عبد الله وهو يموت، فقلت اقرأ علی رسول الله صلى الله عليه وسلم السلام)، جابر بن عبد الله رضی اللہ عنہ وفات کیدو محمد ابن منکدر ئی خوالہ راغے، نو خہ وائی ورتہ، ورتہ وائی: اے جابر بن عبد الله حُما دا سلام بہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم تہ اورسے، او حضرت جابر رضی اللہ عنہ پہ مدینہ منورہ کنیں وفات شویدے، دا ئی ورتہ نہ دی ویلی: چہ قبر خواتہ لار شہ او هغه سلام اوری، دا ورتہ نہ دی ویلی: چہ قبر خواتہ لار شہ سلام ورتہ وکہ، سلام اوری، نو تالہ د دے خبرو جواب هغه ما درکو.

(۸) - اوس حُما سرہ، پہ کبری باندے مے دلائل پیش کرل پہ صغری باندے دولس احادیث شو. دا مطلق ...

(فریق اول ، مفتی محمد ندیم صاحب، ترن نهم)

تاسو لگ دی خائے نہ اخواشی ، رنرا مونگ ته کمیری اخواشه لا کینہ .

(بسم الله الرحمن الرحيم)

(دخضم د دلائلونه جواب)

(۱) - (اتم / ۸) نمبر ترن دے ، ترن تیر کو مولوی صیب ما دا

مطالبہ کری وہ یو ایت یا یو حدیث دغسے ذکر کہ ، چہ پہ ہغے کنب دا
واٹی چہ میت عند القبر نہ اوری ، او کہ خوک وائی چہ اوری ، دا مشرک
دے ، دا شرکی خبرہ دہ ، تر اوسہ پورے مولوی صیب د (میت) د پارہ
(لا یسمعون) نہ بنودلے دے او نہ بہ ئی (انشاء الله) د قیامت د صبا پوری
وخائی (انشاء الله).

(نہ خجراٹھے گانہ تلوار ان سے = یہ بازو میرے ازمائے ہوئے ہے)

(۲) - دویم ماتہ وائی مولوی صیب پدے سرہ د میت لفظ نہ زائلہ

کیری ، نو ما کلہ ویلی ، زہ خو ویم (ان المیت ، ان المیت) ہغو خم بار بار
ویم ، خو پتہ نہ لکی ستا دماغ کار نہ کوی دلتی .

(۳) - دویم نمبر وائی **کفاية المفتی** ، لیکی (مردوں سے عذاب سے

سلامتی کی دعا مراد ہے) نو سلامتی بہ ہلہ ورلہ ئی ، چہ حیات ورلہ وائی ، چہ تہ
ہغہ منی نہ د سرہ ، او دویم نمبر خو ما ہم ویلہ کنہ چہ سلاما دے او
دعاء ہم دہ ، سلام ہم دے او کہ صرف دعاشی ، بیا د قبر خوا تہ د راتلو
بہ ہغے کنب خہ خبرہ نہ پاتی کیری .

(۴) - (دریم نمبر / ۳) : ما پرے حوالی پیش کری ، چہ (هذا

خطاب لمن یسمع ویعقل) ، مخکین مزید بہ ہم پیش کوم انشاء الله .

(۵) - (۳): دے وائی: وے (جواب کتب صحاح کتب ستے ثابت نہیں فلان

فلان) نو مولوی صیب، ته کنزل پیش کوه محکبین انشاء الله ته به کلام وکی، څه به ورته دهغه بیا جواب درکومه، نر شه کلام وکه.

(۶) - (خلورم: نمبر ۱) او څه به پیش کمه چه دا په حدیث

متواتره و سره د مرده جواب ثابت دے، مولوی صیب د چا قول مفتی رشید احمد رحمۃ الله علیه (لوي) سرے وو، ډیر لوي سرے وو، البته لغزشات د هغوي نه شویدی په خپله دهغه نه رجوع کړے، الله دے ورته معافی وکړی، انسان وو.

(۷) - د متواتر احادیثو په مقابله کښ، مفتی رشید احمد او په

لدهیانوی رحمه الله پسه مه څه، الله دے هغه ته معافی وکړی، نر حدیث پریده هغه پسه ځي، انشاء الله روستوئي پیش کوم.

(۸) - بیا محکبین وائی: وائی: ځمونږ خبره د فرشتو په کلام کښ

نه ده، د الله بنده مونږ اوله هم ورته اویلله چه په میت کښ د اوریدو صلاحیت منے؟ دے وائی: نه، نو چه دا فرشته ورته وائی؛ دا میت دے اوری که نه اوری؟ نو دا کانړو ته لگیا دے؟ که انسان ته؟ څه وبه صلاحیت پکښ شته دے کنشته دے، څه په هغه دلیل پیش کوم، (نه چپ شه، ته چپ خیر) بیا محکبین مولوی صیب فتاوی بلد الحرام، غیر مونگ ویلی وو، چه پنج پیریان، غیر مقلدین خپلو کښ روڼره، خویندی دی، نن ئي بلد الحرام د غیر مقلدو راوخستله، او بیا وائی: پدے راوی باندے جرح کوي، د مسلم شریف په حدیث باندے، ظالم جرحه کوی، د مسلم شریف په حدیث ظالم جرحه کوی، چه د دغے ځائے نه خلاف وو، نن په مسلم بخاری باندے هم جرحه شروع ده بیا محکبین مولوی

صیب خہ وائی؟، ہفہ مولوی صیب، الفاظ ہم دغسے (مُتَّهَم، مُتَّهَم) وائی، ہفہ تہ او (اُسْتَانِس) بارہ کنیں (اُسْتَانِس) او (علی کل) دا دے انشاء اللہ، بیا روستو خپلہ ویدو راورہ وی، چہ ہفہ اولولہ بہ ہم درتہ وائی چہ د اللہ بندہ دا دی خہ ویلی دی۔

(۹)۔ بیا محکنیں خہ وائی : شہرم خہ وائی ﴿إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكَ

لَغُفْلِينَ﴾ ما ورتہ ویل پہ دیکنیں د میت لفظ وخایہ، چہ ہفہ د عند القبر خوک خبری کوی ہغوی ورنہ غافل دی نہ اوری یو وخایہ، بسم اللہ کہ، مولوی صیب، خو ہفہ خود غیبانہ پکاراواز خبرہ دہ، ہفہ کہ ژوندی تہ غیبانہ اواز کوی کہ مری تہ نہ اوری، دا خو مونگ بار بار وضاحت وکو مولوی صیب، خو تہ پہ ہفہ پتہ نہ لگی، اسی خپل وخت دکے۔

(۱۰)۔ بیا (وم نمبر/۷) وائی ڈاگئی شیخ صیب دا ویلی، گوزہ د ہفہ

ما محکنیں جواب مولوی صیب جواب کرے دے چہ د کم شی جواب شویدے بیا ئی مہ دھراو وہ وخت ضائع کوی۔

(۱۱)۔ بیا ماتہ وائی۔ سماع مصدر دے کہ اسم مصدر دے کہ

فلاں فلاں، غیر مقلدینو کنیں یو شیخ ریاض اللہ وو تیر خل ہغوی پہ خپلہ باندے مسترد کرے وو دا خل خو ئی بی خی مسترد کو، هاغہ وخت ہم خان سرہ ئی نوت راورے ئی د ہفی نہ لکیا وی پہ پنج پیریانو کنیں ہم یو ریاض اللہ پیدا شو۔

(۱۲)۔ نہم نمبر ما د دے جواب محکنیں وکو، خو مولوی صیب

بیا ہفہ را دغہ کوی، چونکہ پہ خہ خو بہ ترن دکوی کنہ۔

(۱۳) - (نہم نمبر/۹) باندے دلیل پیش کوی وائی ﴿وَالْمُؤْمِنُ

يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ مَرَّةً يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ﴾ وائی دی نہ ثابت شو چہ مری نہ اوری
لکہ کم خائے کبیں ثابت شو، ستا مازغہ تیک دی؟ کہ خہ پردے راغلی؟
کہ لیونے شوے ئی؟ بیا مولوی صیب مخکین وائی : عثمانی ... عبارت
وائی (دل کے کان بہرے ہے) د زرہ غوگونہ ئی دغہ شویدی ، نو د ہغے
مطلب خو دادے چہ اوری خو قبلوی ئی نہ ، د زرہ پہ زرہ باندے پردے
راغستے د خان پہ خلاف باندے عبارت پیش کیے د اللہ بندہ .

(۱۴) - بل مولوی صیب خیلے موضوع تہ نہ راخی، اخوا دیجوا،
خہ بیا مولوی صیب موضوع تہ راشہ پدے دے نہ پریگدمہ تیم لاشہ
دے ، دا خیل خلك بہ دے اوری ، وائی بہ د اللہ بندہ تہ دا ناست خہ تہ
ئے اوتہ دا وائی خہ؟ چرتہ دعوی دلیل ، صغری او کبری ، ستا پہ صغری
ہم خلك پوہییری ، دی ہم ، انشاء اللہ پدے صغری بہ دے ہم لعنت
وائی ، پدے کبری بہ دے ہم لعنت وائی (انشاء اللہ) .

(دمفتی محمد ندیم صاحب دلائل پہ خیلہ دعوی باندے)

(۱۵) - مخکین مولوی صیب ما دلائل پیش کرل:

(دلیل نمبر پنخوس/۵۰) خما سرہ دے ، مولوی صیب مخکین ما
حدیث پیش کرے ووانچاس (نمبر/۴۹) پہ ہغی باندے مے یو عبارت د
ابن کثیر نہ پیش کرے وو ، چہ (هذا خطاب لمن يسمع ويعقل) دا خما
سرہ دویم عبارت دے د **کتاب الرود** د ابن قیم رحمہ اللہ (صفحہ/۲۱) چہ تہ
ورثہ شیخ الاسلام وائی (وهذا خطاب لمن يسمع ويعقل) دا خطاب دے ہغہ
چاتہ چہ اوری او پوہییری ، نو متوجہ شہ مولوی صیب (ولولا ذلك) کہ

دغسے نہ وی، چہ اوری نہ، پوہیری نہ (لکان هذا الخطاب بمنزلة خطاب المعدوم والجماد) بیا بہ دا خطاب پہ منزله د خطاب د معدوم او د جماد شی، پتہری والہ بہ شی، ہفہ وائی دا داهلسنت پہ نیز غلطہ دہ، او مولوی صیب پہ (صفحہ نمبر/۳۰) باندے بیا دے پہ خیلہ باندے وائی (وہذا يدل) دقہ حدیث د لاندے نقل کوی (السلام علیکم یا اهل القبور) لاندے (وہذا يدل على أن الميت يعرف سلام من يسلم عليه ودعاء من يدعو له)، دے وائی دا دلالت کوی پدے چہ بے شکہ میت پیڑنی ہفہ خوک چہ سلام کوی پہ ہفہ باندے او دعا غواری د ہفہ چا د پارہ...چہ خوک ورتہ قبر تہ راشی دعا ورتہ غواری، دا خہ نہ ویمہ مولوی صیب کتاب الروح او حدیث پہ نقل کوی مخکنیں، ہفہ حدیث خہ انشاء اللہ العزیز راخلم، ہفہ حدیث ہم واورہ پیش کومہ درتہ، رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمائی کلہ چہ تاسو مقبری تہ داخل شی (السلام علیکم یا اهل الديار) نو تاسو سلام کوئی بیا وائی (وہذا يدل على ان الميت يعرف سلام) ... مخکنیں بیا حدیث د ہفے د پارہ نقل کوی.

(۱۶) - مولوی صیب داخما (دلیل نمبر باون دے/۵۲) دے ۱۹۹۵ء

الفتاویٰ (جلد/۴/صفحہ/۵۵) چہ تہ ورتہ شیخ الاسلام وائی، دے ہم حدیث نقل کوی مولوی صیب پہ (صفحہ نمبر/۱۵۵) باندے (وَلِهَذَا أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالسَّلَامِ عَلَى الْمَوْتَى كَمَا ثَبَتَ فِي الصَّحِيحِ وَالسُّنَنِ) لکہ خنکہ پہ صحیح او سنن ثابت دی (أَنَّهُ كَانَ يُعَلِّمُ أَصْحَابَهُ: وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ) بے شکہ دے چہ خوک ورتہ راشی سلام کوی ہغوی فی پیڑنی (إِذَا زَارُوا الْقُبُورَ أَنْ يَقُولُوا) کلہ چہ دیوو زیارت د قبرونو کوی، دوی پیڑنی، ابن تیمہ ہم وائی خہ نہ ویمہ، او خہ وائی؟

(السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) دے وائی سلام کوی پیڑنی ہم او تاسو ته جواب درته درکوی او مخکنیں پہ هغه باندے مستقل حدیث نقل کوی۔

(۱۷) - دا حُما مولوی صیب (تربین نمبر/۵۳) دلیل دے دے وائی (كَمَا فِي الْحَدِيثِ الَّذِي صَحَّحَهُ ابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : { مَا مِنْ رَجُلٍ يَمُرُّ بِقَبْرِ الرَّجُلِ الَّذِي كَانَ يَعْرِفُهُ فِي الدُّنْيَا } نَشَنه دے یو سرے چہ د خیل رور پہ قبر باندے تیریری چہ دنیا کنیں پیڑندو (فَيَسْلُمُ عَلَيْهِ) نو پس سلام کوی پہ هغه باندے (إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ رُوحَهُ حَتَّى يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) مکر الله رب ذوالجلال ئی متوجه کری حتی چہ دے د سلام جواب ورته وکی ، پنخلس حوالی پہ هفی پیش کولے شم بیا انشاء الله۔

(۱۸) - دا مولوی صیب (چون نمبر/۵۴) دلیل دے حُما سره ، شرح

الصدور صفحہ نمبر د دی (صفحہ/۱۹۶) پدے باب کنیں شہر احادیث نقل کوی مولوی صیب غوگ شه ورته (عن أبي هريرة رضي الله عنه قال إذا مر الرجل بقبر) کله چہ تیریری یو سرے پہ قبر باندے (يعرفه) چہ پیڑنی هغه لره (فسلم عليه) سلام کوے پہ هغه باندے (رد عليه السلام) جواب ورته ورکوی هغه او پیڑنی هغه لره (وإذا مر بقبر لا يعرفه) او چہ کله پہ داسے قبر پیش شی ، تیر شی ، چہ هغه نه پیڑنی (فسلم عليه) سلام کوے پہ هغه باندے (رد عليه السلام) جواب ورته ورکوی پیڑنی ئی نه؟۔

(۱۹) - مخکنیں دویم روایت پدغه موضوع باندے نقل کوی (دلیل

نمبر پچن / ۵۵) ، دے وائی (عن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول

اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ما من أحد يمر بقبر أخيه المؤمن كان يعرفه في الدنيا فيسلم عليه إلا عرفه ورد عليه السلام صححه عبد الحق).

(۲۰) - مولوی صیب دا حُما سرہ (دلیل نمبر چون / ۵۴) مخکنیں

حدیث نہ (عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من عبد يمر على قبر رجل) یو سرے پہ خیل رور پہ قبر تیریری (بعرفہ فی الدنیا) دنیا کنیں پیژندو (فیسلم علیہ) سلام اچوی پہ ہفہ باندے (إلا عرفہ) مگر دے پیژنی ہفے لرہ (ورد علیہ السلام) او جواب ورتہ ورکوی۔

(۲۱) - مخکنیں مولوی صیب حُما سرہ (دلیل نمبر ستاون / ۵۷)

(أخرج العقيلي) امام عقيلي نقل کریدے (عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال أبو رزين) اوویل ابو رزین او ویل یا رسول اللہ (إن طريقي على الموق) حُما لار پہ مرو باندے دہ (فهل من كلام أتكلم به؟) ، خہ خبرہ ، کلام ، شتہ دے چہ زہ ورسرہ پرے خبری وکم؟ دی مری سرہ؟ (إذا مررت عليهم) کلہ چہ پرے تیریرم؟ (قال قل السلام عليكم يا أهل القبور من المسلمين والمؤمنين أنتم لنا سلف ونحن لكم تبع وإنا إن شاء الله بكم لاحقون ، قال أبو رزين يا رسول الله يسمعون) اے د اللہ رسولہ دوی اوری؟ (قال يسمعون ولكن لا يستطيعون أن يجيبوا) دوی اوری ، لیکن دوی طاقت نہ لری جواب درکری۔

بیا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ورتہ فرمائی تہ نہ خوشحالیری

پدے چہ تاتہ دعا ورکری ، بیا مخکنیں وائی (لا يستطيعون أن يجيبوا أي

جوابا يسمعه الجن والإنس) دسی جواب چہ ہفہ انسانان او جنات واوری

(فهم يردون حيث لا يسمع) مخکنیں ما د دے حوالہ دوہ خلہ ورکری ،

مولوی صیب چہ دوی جواب ورکوی خو دسی جواب نشی ورکولے چہ
ہفہ ژوندے واوری۔

(۲۲) - داماسرہ مولوی صیب دلیل (اتہاون/۵۸) (وأخرج الطبرانی
في الأوسط عن ابن عمر قال مر رسول الله صلى الله عليه وسلم على قبر
مصعب بن عمير) نبی صلی اللہ علیہ وسلم د یا پہ قبر باندے تیر شو۔۔۔
(حين رجع من أحد فوقف عليه وعلى أصحابه) د ده ملگرو او د ده پہ قبر
ودریدو (فقال أشهد) خہ گواہی ورکوم د اللہ پیغمبر وائی (أنکم أحياء
عند الله) فاسو جونندی ئی پہ نزد د اللہ (فزوروهم وسلموا عليهم) د دوی
زیارت کوے او سلام پری کوے (فوالذي نفسي بيده) د اللہ پیغمبر قسم
خوری قسم پہ اللہ پہ ہفہ ذات چہ خما ساد د ہفہ پہ قبضہ کنی دہ (لا
يسلم عليهم أحد) سلام نہ کوی پہ دوی باندے یو کس (إلا ردوا عليه
إلى يوم القيامة) مگر د قیامت د پورے دوی جواب ورکوی۔

(۲۳) - مخکنس دلیل (نمبر اتہاون/۵۸) (دلیل ، نمبر اُتہانہ/۵۹)
(وأخرج الحاكم وصححه) امام حاکم حدیث نقل کرے دے تصحیح
ئی کریدہ (والبيهقي عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه
وسلم أنه وقف على قبر مصعب بن عمير) نبی ﷺ د ده پہ قبر باندے
ودریدو (حين رجع من أحد فوقف عليه وعلى أصحابه) دے او د ده د
ملگرو پہ قبرونو باندے ودریدو (فقال أشهد) خہ گواہی ورکوم (أنکم
أحياء عند الله) تاسو ژوندی ئی پہ نزد د اللہ (فزوروهم وسلموا عليهم
فوالذي نفسي بيده) د دوی زیارت ہم کوی او سلام ہم پری کوی ، قسم
پہ اللہ چہ خما روح د چا پہ قبضہ کنی دے (لا يسلم عليهم أحد) پدے

باندے سلام نہ کوی بو کس (إلا ردوا علیه إلى يوم القيامة) مگر د
قیامتہ پورے دے ورته جواب ورکوی۔

(۲۴) - حُما مولوی حُما سرہ (دلیل نمبر ساٹھ/۶۰) دے دا حُما سرہ

مولوی صیب دا **شعب الایمان** ، مولوی صیب د دے (صفحہ ۳۱) دے ہم۔

دغہ حدیث نقل کوی ، دا مولوی صیب اردو ترجمہ دہ .. (بب کوئی ای سی
ایسی قبر کے پاس گزرنے جسکے قبر والے کو پہچانتا ہو، اور اس پر سلام کریں تو قبر والا اسکو سلام کا

جواب دیتا ہے اور اسکو پہچانتا بھی ہے) او مولوی صیب محکمن ہفہ تشریح کوی چہ

د سلام نہ خہ مراد دی؟ ، مولوی صیب خہ بیا ویم ما پہ خیلہ دعوی

باندے مولوی صیب (/ساٹھ ۶۰) دلائل پیش کرل انشاء اللہ محکمن بہ خہ

، حُما پہ ہر دلیل کی مرے قبر تہ نزدے اوری جواب ورته ورکوی ، مولوی

صیب او د فرشتو پہ ہفی کی خو واضحه الفاظو کنن چہ وآوری جواب

ورته ورکوی ، دویم نمبر مولوی صیب تر اوسہ پوری ما ستانہ بار بار

صغری کبری دے پریگدوہ واضح دلیل پیش کہ ، مولوی صیب دسی چہ

مرے قبر تہ نزدے ، د لری نہ نہ ، قبر تہ نزدی نہ اوری، او دا خوک چہ

وائی : اوری ، دا مشرکان دی ، عند القبر د اوریدو مسئلہ شرک دہ ، یو

روایت ضعیف وخایہ چلو ، صحیح نہ وی در سرہ ، خو چہ پہ ہفے کنن

میت نہ اوری ، او اوریدل فی شرک دے ، مولوی صیب (شپیتہ/۶۰) احادیث

ی پیش کرل ، بیا بہ محکمن انشاء اللہ مزید پیش کرہ ، خو مولوی

صیب د کمو خبرو جوابات وشی ، بیا ، بیا مہ تکراروہ .. مولوی اول تہ بیا

کلہ ریوس ولکئی کلہ بیا محکمن راشی ، ماشاء اللہ ، زبردست ۔

(فریق دوم واحد اللہ وحدان، ترن نهم)

نحمدہ ونصل علی رسولہ الکریم اما بعد :

(جوابات د مولانا واحد اللہ وحدان صاحب دخصم د دلائلوں)

(۱) - حضرت جی د اولی خبرے جواب واخلہ ، تہ وائی (استناس) دے غلط ویلے وو ، دا پشان د (اِسْتَفْعَلَ) دے ، وادیوریدہ ، دا پشان د (اِسْتَفْعَلَ) دے غلط ئی کہ بیا بہ گورو .

(۲) - دویم دا (متهم) لفظ مے او وٹیلو د خپلو غوگونو صفائی وکری لفظ مے ، لفظ مے ، صحیح ویلے وو .

(۳) - دریم د غائبانہ پکار دے او ویل ، ماتاتہ او وٹیل ، ﴿بلی﴾ کل من تحت التراب فهو بعید (بعید) دے دا غائبانہ پکار دے ، بیا می درتہ دا **معالم العرفان** پیش کرو ، چہ کلہ پہ دنیا کنس اواز کے دا ہم غائبانہ دے ، لرے دے دالرے دے ، لرے چہ شی ہفہ خود غائبانہ ئی .

(۴) - دھغے نہ بعد دے بیا وائی : چہ ﴿وَالْمُؤْمِنُ يَنْبَغُهُمُ اللَّهُ﴾ دے نہ ما محکنس او وٹیل ﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمُؤْمِنُ﴾ دے دوارو پہ مینخ کنس تقابل دے او حوالی مے درلہ ، درے حوالے درکرے ، خو چہ سرے پوہیری نہ ہفہ بہ لخہ وکی .

(۵) - بل دھغے نہ محکنس دے وائی (دل کے کان بہرے ہے) جناب پہ ہفے کنس ما تشبیہ درکرہ ، تشبیہ ، تشبیہا مے دا مطلب واخستو ، تشبیہ باندے ہم حوالہ درکرہ .

(۶) - بیا دے د شرک د فتوے خیری کولے غالباً (پندرہ/۱۵) پورے حوالے مے د شرک درکری دی ، او د علماء دیوبند او د علماء احناف نہ ،

چه تاسو ځان ورباندے غلئ کوي، چه څه کولے شي هغه وکړئ، بيادے وائي: چه روح نه اوري، مري اوري، نو ما ته ... بيا دا وائي چه **کتاب الروح** کي دا خبره ليکله شويده کتاب الروح کنښ داسي دي، چه کله چه دے مري ته سلام اوکړلے شي نو هغه واورئ، نو مري واوريدل، ما چه درته د مفتي رشيد احمد صيب عبارت پيش کو، نو تا اوويل هغه خطا شويده او پخپله چه راځلے د ابن قيم عبارات پيش کي، ځان ته ديوبندے وے، او ديوبنديانو نه چه دے، تختي، او هغه ته د غلطيا نسبت کي.

(۷)- اول روايت چه د پيش کړے وو د امام ابن عبد البر والہ له، په هغه کنښ يو راوي دے (حميد بن زياد) او دے باندے که تا خيال کړے پخپله دے د رفع اليدين په مناظره کنښ په دے باندے جرح کړيده، د رفع اليدين په مناظره کنښ، دويم دا **ميزان الاعتدال** دے (۵۶۳/ صفحه) کنښ دے وائي، (وقال ابن معين، وقال ابن معين: ضعيف) ابن معين وائي دا ضعيف دے.

(۸)- بيا وائي ابن عدی هغه ذکر کړيدے دے وائي په بل ځاي کنښ (ضعفه) ضعيف ئي گرځولے دے.

(۹)- بل دا دويم روايت چه دے پيش کړو د عقيلي والا روايت، چه دے پيش کړو گوره جي، دا ځما سره دے **الضعفاء الكبير** د امام عقيلي دے، وائي پدے کنښ (محمد بن اشعث) دے (وحدیثه غير محفوظ) د ده حديث غير محفوظ دے، حضرت جی په هغه باندے دے جرحه واخله پدے محمد بن اشعث باندے **ميزان الاعتدال** کنښ هم (۶۲/ جلد۱)

۱۴) کنیں داسے جرحہ شتہ دے **الہفلی فی الضعفاء** کنیں ورباندے ہم جرحہ شتی دیو کتاب نہ مے اوخودہ۔

(۱۰)۔ بل دریم روایت چہ دے کم پیش کو، دریم روایت چہ دے کم پیش کو د (مصعب بن عمیر) والا دیخوا اوکوره جی (مصعب ابن عمیر) والا روایت چہ دے پیش کو، دا حُما سرہ **الکشف المبدي** دے، پہ دے کنیں دے لیکی، وائی: (وبالجملة فهذا اسناد مضطرب) دا اسناد مضطرب دے، پدیکنیں چہ دے اخو دیخوا مہ کوہ د تولو خبرو جواب درتہ میلاو شو۔

(۱۱)۔ اوس د هفے نہ بعد د سلام خبرہ چہ دے کولہ، د سلام خبرہ چہ دے کولہ، بیا دے پیش کو، مادر تہ اویل چہ د سلام جواب، دے دا ہم دے چہ دے وائی (اگرچہ غیر صحاح کی روایات میں ہے، جسکی اسناد میں کام نہ) او کلام مے درتہ پیش کرو۔

(۱۲) - ﴿دوبسہ خبرہ دادہ، دا کیدہ﴾ اوس دا حُما سرہ **مجیدہ** دہ د **رشیدیہ** شرحہ، لگ اصول ہم در باندے للوم، دیخوا اوکوره جی . د (اکاساتھ صفحہ ۶۱)، پدیکنیں لیکی: (جو فرقے اپنے آپ کو اہل سنت والجماعت ٹا کہتے ہیں ایسے تمام فرقوں کو پابند کیا جائے گا کہ وہ اپنے عقائد و نظریات کو اہل سنت والجماعت کی مسلمہ اصولوں سے ثابت کریں، مثلاً اگر کوئی شخص حنفی ہو، تو اسے کہا جائے گا، کہ اپنے اس نظریہ کو فقہ حنفی کے ظاہر الروایہ و مفتی بہ قول سے ثابت کریں) حضرت جی، تہ د ابن قیم او د شیخ الاسلام ابن تیمہ عبارات پیش کسے، د اوسہ پورے چہ دے تا ورتہ وہابی وے، ستا مشرانو ورتہ وہابی وے، ستا دے حمد اللہ جان داکی عبارات درتہ پیش کولے شم، چہ نن راغلے د دیوبند بانو عباراتوتہ

د غلط کیدو نسبت او د کفر نسبت کے ، او شیخ الاسلام ابن تیمہ او ابن قیم اخی۔

(۱۳)۔ بل خبرہ دادہ چہ مادا او ویل ، چہ حنفی سرے بہ دفعہ حنفی نہ پیش گوی کہ فقہ حنفی نہ کنش کم از کم د تائید د پارہ خہ د علماء دیوبند نہ پیش کوم ، تاسو بہ وئیل تاسو بہ وئیل : چہ مونکہ دیوبندیان یو ، خہ ویم نہ دیوبندیانو ملیانو د خیلے نہ ، تیختہ وکرہ ، کہ ابن کثیر پیش گوی ، کہ ابن کثیر ، کہ کتاب الروح ، کہ مجموع الفتاوی ، دیوبندی عالم نہ دے ، صحیح حوالہ نہ دہ پیش کرے حضرت جی ، ہاں یوسو حوالے وے خود ہفے جواب درلہ ما در کرے دے۔

(۱۴)۔ اوس گورہ جی خما د طرف نہ دادی ۔۔۔ گورہ جی ، دا خما سرہ فتاوی دار انعلوم دیوبند (۲۹۲/صفحہ) کنش وائی ، وی (فان عدم الاسماع يستلزم عدم السماع وهو قول محقق الحنفية) ، دا قول د محققینو حنفیہ وو دے چہ سماع نشتہ دے۔

(۱۵)۔ دارنکے داخما سرہ کتاب دے تالیفات رشیدیہ ، پہ دیکن دے دا لیکی (ابوحنیفہ رحمہ اللہ تعالیٰ علیہا کا طریقہ یہ ہے کہ آیات قطعی کو اپنے حالت میں رکھ کر اور معنی حقیقی پر عمل کر کے یہ اصول موضوع ہے) بیا پہ دیکن لیکی حدیثو کنش چہ دے ہفہ بہ مناسب تاویل کے عبارت اوگد دے خہ تے خول مقصد اخلم ۔ دا ترینہ ثابت شو۔

(۱۶)۔ اوس گورہ جی ، دا خما سرہ کفایۃ المفتی (۲۰۱) دو سو ایک صفحہ دہ ، دیکن گورہ جی ، وائی : (سماع الموقی لیکن علماء حنفیہ کے نزدیک ثابت نہیں) د حنفیہ علماء پہ نزد باندے ثابت سماع ثابت نہ دہ ، خہ حنفی عالم یم ، خہ حنفی عالم یم۔

(۱۷) - دارنگے دا خُما سرہ **فتاویٰ محمودیہ** دہ ، پہ دیکھن دے

لیکی وائی (حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا کا مسلک) (کوکب الدرّی راکھی) (کا مسلک بھی یہی ہے اور اسکوں امام اعظم نے اختیار فرمایا ہے) دا د امام صیب مسلک دے خہ کتر حنفی یم د اللہ پہ فضل و کرم سرہ .

(۱۸) - داخُما سرہ **کوکب الدرّی** دہ پدیکھن دے لیکی ، وائی :

(واستدل المنکرون ومنهم عائشۃ وابن عباس ومنهم الامام) د دے نہ مراد امام ابو حنیفہ رحمہ اللہ دے ، د دغے ایت نہ ئی دلیل نیولے دے چہ (انک لا تسمع الموقی) تہ وائی ستا پہ یو ایت کنہ دا نشتہ چہ مری نہ اوری ، دے وائی مفتی رشید احمد گنگوہی صیب وائی : چہ امام صیب ترے دلیل نیولے ، ابن عباس ترے دلیل نیولے ، دارنگے بی بی عائشہ ترے دلیل نیولے ، وس ستا ہفہ فتویٰ ورباندے ولکھو ، چہ دا محرفین دی ، چہ محرف شو ، ستا پہ نزد باندے ابن عباس رضی اللہ عنہ ، بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا نعوذ باللہ محرفہ دہ ، نعوذ باللہ محرفہ دہ ، او دا مے درتہ ثابت کرل چہ د احنافو مسلک دادے .

(۱۹) - داخُما سرہ **مراقی الفلاح** دا ہم فقہ حنفی .. وائی (مبناء علی

ان المیت لا یسمع عندہم) د احنافو پہ نزد باندے دا مری نہ اوری ، وائی : بناء دے عبارت پدے باندے چہ مری نہ اوری .. صحیح شو جی .

اوس ما تاتہ دولس احادیث پیش کری وواو اتلس ایتونہ می پیش کرپوو ، کہ تا تہ نہ بنکاری ، خو ما د علماء دیوبند نہ دا ثابت کرل چہ ہغوی وائی : د دے ایتونو نہ معلومیری ، چہ مری نہ اوری ، د امام صیب پہ مسلک کنہ دا خبرہ راغلہ چہ ہفہ دلیل د دغے ایت نہ نیولے وو چہ مری نہ اوری ، کہ تہ ئی نہ منی ، سل بار ئی مہ منہ ، کم سرے چہ ضدی

او عنادی وی ، خدائے دی کی چہ شہر سوہ ایتونہ ورته پیش کہ ، صریح ،
هغه ئی بیا هم نه منی ، خہ جی .

(۲۰) - (تبیس تم نمبر/۲۳) دلیل حُما سرہ ، (سورۃ فاطر/۹) ، ایت

نمبرنهم دے ﴿وَاللّٰهُ الَّذِیْ اَرْسَلَ الرِّیْحَ فَتُثْبِتُ سَحَابًا مِّمَّنْهُ اِلٰی بَلَدٍ مَّيِّتٍ
فَاٰخِیْنًا بِهٖ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذٰلِكَ النُّشُوْرُۙ﴾ لکہ خنکہ چہ بہ باران
باندے مونگ دا شیزونہ راتازہ کوو ، دغسی د قیامت پہ ورخ بہ مونگ
تاسو رازوندی کوو ، دا حُما د ضغری د پارہ دلیل شو .

(۲۱) - (خلیر شتم نمبر/۲۴/دلیل) سورۃ نمل (ایت نمبر ستا ساٹھ

۶۷/ او اتها ساٹھ/۶۸) کہیں ، اللہ تعالیٰ فرمائی ، د هغه خلقو قول نقل کوی
، د منکرینو د معاد ، هغوی وائی : (عَاِذَا کُنَّا تُرَابًا اٰنَا لَمُخْرَجُوْنَ) راکہ ،
تفسیر عثمانی (جلد ۲/۸۳۵) کہیں ، دا لیکی (یعنی قیامت کب اے گی ، جس کے
بعد مردہ دوبارہ زندہ کی جائے) ، د قیامت پہ ورخ بہ ژوندی کیری او تا سو د
عذاب قبر پہ مسئلہ کہیں ہم کہ حُما سرہ مخامخ شوی دا بہ درتہ خہ
ثابت کم ، انشاء اللہ ، چہ مرو ته ژوندی وایی ، مرو ته ژوندی وایی ،
اول د اوویل چہ ما کلہ ویلی : چہ میت نامہ ، نہ زائلہ کیری ، ستا پہ نزد
نہ زائلہ کیری کہ زائلہ کیری؟ خو خو خل دے پہ عذاب قبر مناظرہ کہیں
دے ہم داسی چل کریدے .

(۲۲) - بیا ، دلیل نمبر پچیس (ایت نمبر/۲۵) حُما سرہ ، سورۃ الدخان

کہیں اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿اِنَّ یَوْمَ الْفَصْلِ مِیقَاتُهُمْ اَجْمَعِیْنَ﴾ ﴿بیان
القران (۳۷۹/صفحہ جلد/۲) کہیں لیکی : (قیامت کے دن ان سب کی دوبارہ زندہ
ہونے کا ہے) قیامت ورخ دا د دیو د دوبارہ زندگی د دوبارہ ژوند دہ .

(۲۳)۔ دا حُما دلائل دی ، د صغری د پاره ، او د گبری د پاره ہم

ما دیر دلائل پیش کرل ، دولس احادیث ، او (پنچہ ویشٹ ایتونہ/ ۲۵) د قرآن نہ هغه ما ثاتہ پیش کرل ، او د فقہ حنفی نہ د هغه د علماء دیوبند پہ عباراتو سرہ ما دا ثابت کرل او یو دوه حوالی مے د فقہ حنفی نہ هم درکرلی ، چہ امام ابو حنفیہ رحمہ اللہ د سماع الموقی قائل نہ دے ، او د دے نہ مے پیش کرل ، د دے قواعدو نہ ، د دینہ پیش کرل : چہ حنفی عالم بہ د فقهی حنفی نہ خیل عبارات او خیل عقیدہ پیش کوی۔

(۲۴)۔ اوس لک مخکین حُم ، حضرت جی تا چہ حُومرہ دلائل

پیش کرل ، ما تا تہ وئی وو ، خبر متواتر فی ، ثابت فی کرہ راتہ ، د خبر متواتر تعریف بہ وکی ، دا شرح العقائد دے (الخبر الواحد لا یفید الا ظن ولا عبرة بالظن فی باب الاعتقادیات)۔

(۲۵)۔ دویم دا حُما سرہ ستا د دے مشر دا کتاب دے ، گلدستہ توحید

۔ سرفراز صفدر صیب (غلامہ کلام یہ ہے کہ اثبات عقیدہ کیلئے قطعی دلیل کی ضرورت ہوتی ہے یعنی قرآن کریم اور حدیث متواتر) پہ خلہ باندے الفاظ د حدیث متواتر وے خو یو حدیث دے متواتر نہ دے پیش کرے ، حُہ درتہ اوس ویم ، اولسے چہ خرق النعال والا د پیش کو یو دے د ابو ہریرہ نہ پیش کو ، یو دے حضرت انس نہ پیش کو ، او تحبہ الفکر بہ د وئیلے وی ، نخبۃ الفکر بہ د وئیلے ، کہ زیات نہ زیات شی ، پدے باندے بہ د عزیز اطلاق وشی ، زیات نہ زیات پدے باندے اطلاق وشی ، او عزیز د خبر واحد قسم دے ، عزیز د خبر واحد قسم دے۔

(۲۶)۔ دارنگے دا حُما سرہ ستا د دے مشر دا (انگوں کی ٹھنڈک) ،

دیتہ لک او گورہ۔

(فریق اول، مفتی محمد ندیم صاحب، ترن دھم)

(بسم الله الرحمن الرحيم)

مولوی صیب دا خل بیا ہفہ اوتو بوتو باندے سر شو، ما چہ ترے کمہ مطالبہ کریوہ، چہ خیلہ دعویٰ چہ عند القبر میت (لا یسمعون) او خوک چہ وائی چہ (یسمعون) دا مشرکان دی، یو خبرہ دیکھن تر اوسہ پورے ونہ بنودہ، بیا مولوی صیب خہ وائی ﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ﴾ ما اوویل، نو پدیکھن د (میت) لفظ شتہ ؟ ﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ﴾ خو مولوی صیب پتہ نہ لگیگی، خہ د خلط ملط شکار شویدے، خہ پردی ورباندے راغلی، اللہ دے ورته خیر کری، دویم نمبر بیا د تشبیہ خبرہ، نو تشبیہ پہ باب کنہ ما مخکنہ دری کتابونو حوالی پیش کریوی، تفصیل مے کریدے۔

دویم نمبر، دے وائی: ما حوالے پیش کرلی پہ کفر، پنخلس (قریب و نزدیک تے) نو ما پدے مناظرہ کرے وہ مولوی صیب تہ راتہ حوالے مہ پیش کوہ، ما پدے د قرآن بائس ایتونہ، احادیث او فتاویٰ جات ما پیش کری، د لرے نہ، خو د نزدے نہ عند القبر تہ چہ اول کنہ تا اوپہ مونگ ورته شرکی عقیدہ وایو، د ہفے خبرہ مونگہ کوؤ۔

خلورم نمبر، وائی تہ کتاب الروح پیش کوے او ما مفتی رشید احمد صیب، حالانکہ دا دومرہ دجل نہ کار اخلی، (دا خو مولوی صیب لگہ رنرا کری)، ما ورته د کتاب الروح نہ احادیث پہ سند سرہ پیش کرل، دہ د مفتی رشید احمد قول پیش کو، بیا خو دغسی اوایہ چہ کہ یو شافعی

عالم حدیث نقل کی، خہ بہ ہفہ نہ منم، او د مفتی رشید احمد صیب خبرے لہ بہ ترجیح و رکوم، خو اووایہ، یا وایہ منکرہ حدیث یمہ۔

بیا محکمن وائی: وئی خیلہ دغہ نظریہ د فقہ نہ ثابت کرہ، ابن قیم تہ مخی، اے د اللہ بندہ د امام ابو حنفیہ رحمہ اللہ مقلدین یو پہ اجتہادی مسائلو کنن دا اجتہادی مسئلہ نہ دہ، پہ اجتہادی مسائلو کنن بہ فقہ تہ مونگہ خو، دا مولوی صیب دا منصوصی مسئلہ دہ، قرآن سنت مسلل پیش کوم، او بیا مولوی صیب روایات د فقہ نہ نشی پیش کولے، ہفہ د احادیث او د تفسیر د کتابونو نہ پیش کولے شی خو مولوی صیب پدے شی نہ پوہیری، چالیس ورخو والا شیخ القرآن ہم دغسی وی، بیا مولوی صیب وائی: وئی د امام صیب رحمہ اللہ بارہ کنن وائی، مولوی صیب دا والا کم کتابونہ چہ تہ پیش کئے دا فتاویٰ رشیدیہ، (صفحہ

۲۸۱)، دے وائی: (مسئلہ سماع میں حنفیہ باہم مختلف ہے) حنفیہ و کنن خیلہ اختلاف دے، دے وائی، اتفاقی ندہ۔ وس ہفہ مفتی رشید احمد صیب نہ منی۔ د گنگوہی صیب (ہر دو روایت سے مذہب کی تائید ہوتی پس تلقین اس مذہب پر مبنی ہے کہ اول زمانہ قریب دفن کے بہت سے روایات سماع کرتے ہے او حضرت امام اعظم سے اس بات کچھ منصوص نہیں۔ کچھ منصوص نہیں) اودا دویم نمبر فتاویٰ دار العلوم دیوبند، دہ، پنخلس پیرے راوخستہ کہ یو عبارت دے ترے پیش کری پنخلس پیرے خو تیم خو بہ پہ خہ د کے کنہ، ددے (جلد ۵/صفحہ ۳۱۰) دا ہم واورہ، دے وائی (اور یہ انتکاف صحابہ کے زمانے سے بہت سے ائمہ سماع موتی کے قائل ہے، اور حنفیہ کے کتب میں بعض مسائل ایسے مشہور جن نے سے عدم سماع معلوم ہوتا ہے) مسائل مذکور دی، انکار نہ دے، ہفہ مسائل مولوی صیب د ہفے جواب کومہ، مگر، (امام صاحب سے کوئی تصریح اس بارے میں نہیں نقل کرتے) احنافو کنن

اختلاف دے ، امام صیب نہ خہ ندی نقل ، خیل مولوی دے وائی ، نیلوی
 صیب **نداء حق** (صفحہ ۵۹) فقہاء حنفیہ ، دے وائی : (اس بارے میں مختلف
 ہے) ہغوی کہیں اختلاف دے دا خیل ، دا **عرف الشذی** (۱/ ۳۲۹) ابواب
 الجنائز، باب ماجاء ما یقول الرجل اذا دخل المقابر) د انور شاہ کشمیری
 رحمہ اللہ ، دے وائی ، وئ : احنافو یا امام صیب تہ چہ قول ... (واشتر علی
 السنة الناس) د خلکو پہ ژبو دا مشہور دی د عوامو لکہ د دیوڑ پہ ژبو (أن
 الموقی لیس لهم سماع عند أبي حنيفة) ، وائی چہ د امام صیب پہ نزد ورلہ
 سماع نشتہ د حنفیہ وو پہ نزد (وصنف ملا علي القاري رسالة وذكر فيها
 أن المشهور ليس له أصل من الأئمة أصلاً) وائی ، د دے د پارہ ہیخ اخذ
 نشتہ خو وائی ، وائی (بل أخذ هذا من مسألة في باب الأيمان أنه إذا حلف
 أنه لا يتكلم مع فلان فمات الرجل فتكلم معه على قبره ميتاً لا يحث ، أقول)
 بیا دا انور شاہ کشمیری اوس جواب کہیں خہ وائی؟ : (إن وجه عدم الحث
 أن مبنى الأيمان على العرف ، وأهل العرف لا يعلمون أن الموقی تسمع) بیا دا
 وائی د عرف سرہ تعلق دے ، د دے دا معنی تہ دہ چہ مری نہ اوری
 (والمحقق (صحيح محقق قول) أن أبا حنيفة لا ينكر سماع الأموات) امام
 صیب د سماع الموقی منکر ندے ، وائی : (وإن خالف ابن الهمام) ، اگر ابن
 الهمام مخالفت کریدے ، خو ابن الهمام رحمہ اللہ ہم دلہ بیا مخکین
 عبارت پیش کوم ، ہغہ وائی د ابن الهمام پہ مواضع منصوصہ کہیں خہ
 وائی؟ ابن الهمام رحمہ اللہ وائی : دے وائی : (وأما الشيخ ابن الهمام رحمہ
 الله تعالى فجعل الأصل هو التثني) نفی کرخولی دہ ، خو (وكل موضع ثبت
 فيه السماع) ہر ہغہ خائے دے چہ سماع پکین ثابت دہ (جعل مستثنى
 ومقتصرًا...) ہغہ ترینہ مستثنی کرخولی دہ ، (علي المورد) (قلت : إذن ما

الفائدة في عنوان النَّفْيِ؟ کشمیری صیب وائی : بیا خہ فائدہ شوہ ستا د نفی
(وما الفرق بين نفى السَّماع ، ثم الاستثناء في المواضع) یو خائے کنیں نفی
کوی او بل طرف تہ بہ بیا گنرو حُکُونو کنیں ہغہ استثناء کے ، خو شاہ
صیب بہ اخرہ کنیں بیا خہ وائی ، وائی : (ولذا قلت بالسماع في الجملة) ، د
دے وجہے خہ بالجملہ د سماع قائل یمہ ، او مولوی صیب مخکنیں وائی :
(لم يُنْقَلْ عن أحدٍ من أئمتنا رحمهم الله تعالى) د امام ابو حنفیہ رحمہ اللہ
حُموں د امامانو نہ پدے باب کنیں ہیخ ندی نقل ، ، خوک ئی چہ ورثہ
منسوب کوی دا خطا کیری .

دریم نمبر مولوی صیب ، مولوی صیب مخکنیں بلہ مسئلہ دا وکرہ
، تا دلائل او بل پہ فلانکی باندے جرحہ ، فلانکی جرحہ ، فلانی
مولوی صیب احادیث او وائی اخبار واحدہ پیش کوے ، وایی خبر واحد
پکین ، اخبار واحدہ پیش کوے ، دا واورہ مولوی صیب حدیث د سماع
الموتی حد دتواتر تہ رسیدلی ، داوالا فیض القدير دے (صفحہ ۴۲) (اقول
والاحادیث فی سماع الاموات قد بلغت مبلغ التواتر) سماع الموتی والا
احادیث حد دتواتر تہ رسیدلی ، سترکی او غوگونہ دوارہ کلاو کہ ، چہ بیا
منکر نہ شی ، اوس کہ ماتہ وائی : چہ کشمیری صیب لہ د متواتر تعریف
نہ ورتلو ، تہ ورثہ واورخایہ ، نو (چھوٹی مذہبی بات) دا ہغہ خبرہ دہ .

دویم نمبر مولوی صیب دا کتاب الروح دے (صفحہ ۱۴۱) دے ،
دے وائی (قلت یرید) دے وائی : خہ ویم چہ ارادہ کوی ابن عبد البر کہ
ابن عبد البر (یرید الاحادیث المتواتر) ہغہ احادیث متواتر ہغہ خہ ورثہ
وائی : ارادہ کوی ، او پدغے کنیں بیا احادیث نقل کوی ، (انہ لیسع قرع
نعالهم) مثال لکہ (ان یسمع قرع نعالهم) او مثل دا حدیث د (السلام علی

أهل القبور وخطابهم ومعرفتهم بزيارة الأحياء لهم) ، دے وائی : دا دري
قسمہ روایت سماع الاموات او قبرونو والا چہ سلام اوری بیا جواب
ورکوی ، او پیڑنی ٹی ، دا حد د تواتر تہ رسیدلی دی ۔

دا دریم نمبر د انور شاہ کشمیری رحمہ اللہ دریم قول عرف النسخی
(ج/۲/ص ۳۲۹) ، دے وائی : (أقول : لو قلنا بسمع الموقی) کہ مونگ قول
وکر یہ سماع الموقی چہ اوری (لا إشکال) ہیخ اشکال نشته (فإنه ثبت بقدر
مشارك) دے پہ قدر مشترك سرہ ثابت دے (تواتراً) متواتر احادیثو سرہ
ثابت دے (في الحديث) دے وائی پہ متواتر احادیثو سرہ ثابت دے ۔ دا حُما
سرہ بل حوالہ مولوی صیب دا داخلہ **تفسیر ابن کثیر** (صفحہ ۶۹۷) دے
ہم محکب وائی ، وئی ، (وقد تواترت الآثار عنهم بأن الميت يعرف بزيارة
الحي له ويستبشر) پہ تواتر سرہ روایات او (والسلف مجمعون) سلف چہ
(مجمعون) ہغوی اجماع کریدہ (على هذا ، وقد تواترت الآثار عنهم بأن
الميت يعرف بزيارة الحي له ويستبشر) چہ د ویو دامیت چہ دے ، دے لہ
چہ حوک قبر لہ زیارت لہ راشی ، دے ہغہ پیڑنی او مخوش حالیری پہ ہغے
باندے ۔

دا مولوی صیب حُما سرہ پنجم نمبر **كتاب الروح** پہ بلہ (صفحہ/
۲۱) باندے دویم حُے لیکی ، وائی : (والسلف) دے وائی : سلف اجماع
کریدہ پہ دے باندے (وقد تواترت الآثار عنهم بأن الميت يعرف بزيارة الحي
له ويستبشر به) ، مولوی صیب دا ما تا تہ شہر حوالے پہ دے باندے پیش
کری چہ احادیث د معرفت د میت ، دویم نمبر احادیث د سماع الموقی دا
حد د تواتر تہ رسیدلی دی ، مولوی صیب ، دا ، تا د **احسن الفتاوی** عبارت
پیش کو ، دا داخلہ (صفحہ ۲۰۳) ، دے وائی : (سوال انسان کے فوت

ہو جانے کے بعد (کوئی انسان جنت یا دوزخ میں داخل ہو جاتی ہے، یا پھر قبرستان میں سلام کا جواب کیسے ملتا ہے؟ جواب مردے کے روح کا تعلق قبر سے رہتا ہے) د مری د روح تعلق د قبر سرہ وی (اس لئے السلام علیکم کہا جاتا ہے) ہغہ عبارت ئی اووئیلو، پہ اولہ کنیں دا پز یخودو، مولوی صیب، (افتؤمنون ببعض) او دے خہ وائی تفصیل ملاحظہ ہو کتاب الروح لابن قیم وشرح الصدور لسیوطی، دے وائی مے کورہ، مفتی رشید احمد رحمہ اللہ توجو ورکوی چہ واورہ مولوی صیب دا، او دے مولوی صیب دا پہ راوی جرحہ کوی، دا واورہ، دا خما سرہ شرح نخبۃ الفکر دے (صفحہ ۱۶) (والماتواتر لا یُبَحِّثُ عَنْ رَجَالِهِ بَلْ یَجِبُ الْعَمَلُ بِهِ مِنْ غَیْرِ بَحْثٍ) د متواتر روایاتو د رجالو نہ بہ بحث نہ کیری، مولوی صیب دادے خہ شیخ راخستے چہ، فلانکے، راوی، کله پہ بخاری، کله پہ مسلم، پہ گہو وڈو سر ئی، بیا مولوی صیب محکنیں بیا د حیات والا اختلاف شو، یرہ ژوندے کیری بہ او مر کیری بہ، او فلان او فلان، نو دا ئی بیا غیر متعلق خبرے شروع کرے، خما مولوی صیب (۶۰/) نمبر دلیل دلائل می پیش کریو۔

دا خما سرہ مولوی صیب یوشہیتم (۶۱/ نمبر) دلیل شرح الصدور (ص/ ۱۹۶) کنیں ہم حدیث نقل کوی، شرح الصدور احوال القبور، راتہ راکہ (احوال القبور/ ۱۰۱) دا ما محکنیں احوال القبور (ص ۱۴۱) باندے، دے ہم دغہ حدیث نقل کوی، دیووی، دا ص... والا تہ راکہ، شرح الصدور (۱۹۶/) باندے، دے ہم دغہ حدیث نقل کئی (واخرج الحاكم) (...دانه دے، مولوی صیب، دا ندے، محکنیں روایت دا شویدے۔ دا شویدے یو خل پیش شویدے۔

دا دے مولوی صیب اہوال القبور (صفحہ نمبر/۱۴۱) دے پہ دغہ باندے نقل کوی (السلام علیکم یا اهل القبور من المسلمين والمؤمنين انتم لنا سلف ونحن لكم تبع وانا ان شاء الله بكم لاحقون قال: أبو رزین یا رسول الله یسمعون قال یسمعون ولكن لا یستطیعون) دوی اوری خود دسی سلام جواب پہ دسی طریق سرہ فشی و رکولے چہ تاسوئی و اوری، ہم پہ دغہ صفحہ باندے دویم روایت نقل کوی، (عن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من أحد يمر على قبر أخيه المؤمن كان يعرفه في الدنيا فيسلم عليه إلا عرفه ورد عليه السلام) یو خوک د چا پہ قبر باندے تیریری پہ هغے باندے سلام کوی، هغه جواب و رکوی، (اخرجه ابن عبد البر، وقال الاشيبلي اسناده صحيح) سند ئی صحیح دے، او بیا مخکنیں بل حدیث نقل کوی (عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه وقف على قبر مصعب بن عمير حين رجع من أحد فوقف عليه وعلى أصحابه فقال أشهد أنكم أحياء عند الله فوزروهم وسلموا عليهم فوالذي نفسي بيده لا يسلم عليهم أحد إلا رداً وعليه إلى يوم القيامة، أخرجه البيهقي والحاكم وصححه) حدیث تہ صحیح ویلے دے، دے وائی: سلام ہم اوری او د سلام جواب ہم ورتہ و رکوی، مولوی صیب دا (۶۳/درشپیته) نمبر دلائل شو، (۶۴/ نمبر.

خہ مخکنیں مولوی صیب (خلور شپیتم نمبر/۶۴) دلیل ما تہ مولوی صیب مخکنیں راکہ، مخکنیں مولوی صیب دا خما سرہ ابن کثیر دے (جلد/۳ صفحہ/۹۷) ﴿... خبری تاسو ویخ.﴾ مولوی صیب خہ خیل دلائل پیش کوم ۶۳ ما پیش کری انشاء الله مخکنیں بہ مزید پیش

کوم، بدے مے ہم روایت پیش کرل، چہ دا دوہ قسمہ روایات حد د تواتر تہ رسیدلی دی۔

د مولوی صیب نہ مطالبہ کوم، یو روایت، یوایت، تہ د دغسی صریح و بنایہ چہ میت عند القبر نہ اوری، میت عند القبر نہ اوری، او د دے دا اوریدو والا عقیدہ شرک دے، قرآن چوت کہ د اللہ بندہ احادیث اوچت کہ، بار بار فلانی لیکی، فلانی لیکی، فلانی، مونگہ درتہ اویلہ، صغری د دیخی نہ راواخلی، وام د کم خائے، دب دے کم خائے کنیں خییجی، صغری دے ہم جیب کنیں کیدہ، کبری د ہم جیب کنیں کیدہ، یوایت یا حدیث دسی او وایہ چہ ستا دعوی پکنیں ثابتیری، بس، دے پسی دلائل راکی گپ مہ لکوی۔

(فریق دوم مولانا واحد اللہ وحدان صاحب، ترن دھم)

نحمدہ ونصل علی رسولہ الکریم اما بعد :

حضرت جی گورہ ، تا چہ کلہ د (فی الجملة) قول پیش کو ، پہ فی الجملة کیں خلک دا وائی : کہ روح اوری او کہ جسد اوری ، ما تا تہ ویلی وو : سنا مشر پرے فتوی لکولی دہ ، چہ دا د احمد رضا عقیدہ دہ ، جواب نہ وو راغلے ، تیک شو جی .

اوس دا درتہ ویم ، تا ویلی ووچہ دے حنفیانو کیں اختلاف دے دا اوگورہ دا قول دے محققینو حنفینو چہ سماع نہ اوری د فتاوی دار العلوم دیوبند نہ مے درتہ دا پیش کرے وو ، د دے جواب راکہ .

د دینہ مے درتہ ہم دا پیش کرے وو.. صبر اوکھ .. یو خل مے درتہ ویلے دے (لیکن علماء حنفیہ کے نزدیک سماع ثابت نہیں) دا مے درتہ خود لے وو بل دا تا چہ ، تاچہ ، کلہ د دغہ حوالہ ورکرہ د مفتی رشید احمد گنگوہی صیب ، تا ویلی وو حُما پہ نزد راجح دہ سماع ، دے وائی (فالظاهر انکار السماع) آخر کیں وائی ، وائی : وائی خہ شوہ صفحہ ... (فالظاهر انکار السماع وهو الاصح عندنا) ظاہر دادے چہ انکار د سماع نہ اوشی او دا حُما پہ نزد اصح دہ ، دا خبرہ مے درتہ ہم وکرہ .

دویم دا چہ تا اویل چہ دا حدیث متواتر دے حضرت جی ماتہ بہ د متواتر تعریف وکی ، چہ پہ ہر دغہ (دور) کیں دومرہ کسانو نقل کرے وی چہ عقل د ہغے (اتفاق علی الکذب) محال گنری ، پہ دے تعریف باندے بہ فی ماتہ ثابت کری ، دویم تا د عذاب قبر پہ مناظرہ کیں دا ویلی وو ، چہ دا شے ثابت دے پہ متواتراتو سرہ ، او د متواتراتو نہ انکار کفر دے ، نو بیا د دے نہ انکار کفر دے ، بی بی عائشہ د کافرہ کرہ کہ دے نہ

ڪره؟ حضرت عبد الله ابن عباس دے ڪافر ڪرو ڪه دے نه ڪرو؟، بل دا دے د عقيدہ ضروريہ وو نه وگرڇوله، حالانڪه دا شيخ قاسم صيب وائي، دا د عقائدو ضروريہ نه نه ده، ڇه متواتر راغلل ڇه متواتر راغلل، دا به بيا عقائد ضروريہ ئي، بل دے حضرت جي ڊيرے حوالے پيش ڪرے جي ماته توجو وکي ٿول: اے: دوي اوئيل ڇه امام ابو حنيفه رحمه الله عليه نه صحيح قول ثابت نه دے دا ستا سو **سماع الموتى** ده دشيخ سرفراز صفدر (٦٨/صفحه) ڪنن ليکي، وائي (حضرت امام ابو حنيفه رحمه الله تعالى عليه اور امت مسلمہ کے اکثریت سماع موتي کے قائل ہے)، دے وائي مشر دے وائي: وائي: امام ابو حنيفه د سماع موتي قائل نه دے، او تا ويل ڇه نه ترے د اثبات حوالے نقل دي او نه ترے د انڪار، يا به ته دروغڙن ئي يا به دے دا مشر دروغڙن وي. صحيح شو جي.

اوس محڪنين يو ڇو خبرے دے ڪولي تا ويل **ڪتاب الرواج**، سند شافعي ذڪر ڪرے، مادرته ٿول د ديوندي علماء نه احوال او عبارات پيش ڪرل، تاسو د هغه ڇه صحيح جواب نه دے ڪرے، بل دے وائي ڇه د لرے نه شرك دے، د لري نه شرك دے، تاسو دا اوويل ماته اوگوره جي، تاسو اوويل: ڇه د نزيدينه شرك دے دا ثابت ڪه، ڇه تاته دا ويم ڇه د قران د يو ايت نه ثابت ڪه ڇه د لرے نه شرك دے، صحيح شو جي هغه ته هم بيا د عباراتو نه پيش ڪنيس، بل دا جي ما (دور) او (نزدڪ) اوويل، نو پدے نزد دے ڪنن عند القبر راغے ڪه رانغے؟ پدے نزيديڪن عند القبر راغے نو ثابت ده، محڪنين مي اتلس حوالے درڪري دي، محڪنين دي اوويل (نه نجر

اٹھے گا نہ تلوار ان سے) خہ ویمہ پہ اردو کنیں درتہ نہ ویم پہ اردو کنیں درتہ نہ ویم پہ پښتو کنیں درتہ ویم خہ درتہ دا ویمہ اے :

(نہ خنجر اٹھا) وہم او نہ (تلوار) او (اٹھا) وہم = ان شاء اللہ پدے زبان پدے میدان دے شرموم)

صحیح دہ، جی، اوس درتہ دا ویم گورہ جی دا دے (خوشیوہ الا عقیدہ) پدے کنیں لیبکی (۹۶/صفحہ) کنیں، وائی (میں ساتھیوں سے عرض کر رہا تھا کہ اس زمانے میں اگر ہم یہ عقیدہ بھی رکھے کہ کوئی مشرق میں یا مغرب میں درود شریف پڑھے، اور حضور صلی اللہ علیہ وسلم اپنے روضہ اطہر میں سماع فرمائیں، یہ بھی کوئی عقل کے خلاف نہیں، یہ بھی کوئی عقل کے خلاف نہیں) او تا چہ کوم معجزات دے پیش کرل دا ستاسو مشر دے (قبر کی زندگی)، دیکنیں وائی (۲۶/ص) کنیں، وائی حضرات انبیاء کرام کا سماع عند القبر، وائی پدے باندے چہ دے، دیرہ خاے کنیں لیبکی، کہ: (اہلسنت والجماعت استدلال خرق عادت یعنی معجزات و کرامات سے نہیں) صحیح شو، د اہلسنت والجماعت چہ دے د ہغوی استدلال بہ د خرق عادت او د معجزاتو نہ، نہ ٹی، معجزے دے پیش کرے او د خرق عادت اقوال دے پیش کرل.

بل دا چہ تا اوایل گورہ جی، چہ تا اوایل چہ دا د متواتراتو نہ ثابت دہ، چہ متواتراتو نہ ثابت شوہ دا بہ خہ وی؟ دا بہ ضروری وی، دا خما سرہ تحفۃ المناظر دے، د چا د مولانا منظور مینکل صاحب، دے لیبکی د دین د ضروریاتو نہ نہ منکر او پہ دے کنیں تاویل کونکے کافر دے، حضرت جی.

(الجہاے پاؤں یار کا زلف دراز میں = وہ خود اپنے دام میں صیاد گیا)

حضرت جی ، حُما سرہ (۲۶/) نمبر ایت دے سورة اعراف ایت
(نمبر/۹۴) کنیں اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادًا
أَمْثَلُكُمْ﴾..بیایاواي: ﴿فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ﴾ (د قران پہ اریدوہم
درلہ خندا درخی ، مولانا ، اہی د خدائی بندہ) ﴿فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وائی تاسولہ ، دے جواب درکی خبرہ دی درلہ قبولہ
کنیں ، تاسو ئی راوبلی قبول ئی کنیں درلہ دی ، بیا پدے پسی ، چہ کلہ
پکنیں دا اویل چہ جواب دی درلہ درکی ، تا پہ روایتو کنیں دا پیش کرل
چہ جواب ورکوی دلته وائی جواب نشی ورکولے ، صحیح شو جی ، دویم دا
پہ ہفے باندے ما جرحی اوکری تا د ہفے جواب اونکرو ، تا چہ کم د
ابن عباس او د ابو ہریرۃ رضی اللہ عنہ روایت پیش کرو پہ ہفے باندے
ما تا باندے جرحے کریوے ، د ہفے جواب تا اونکرو ، د عقیل والا کوم
روایت چہ د پیش کرے وو پہ ہفے مے جرحہ کرے وہ تا پہ ہفے خان
نانکارہ کرو ، دارنگے د معصب ابن عمیر والا روایت چہ وو پہ ہفے ما
جرحہ کریوہ تا پہ خان نانکارہ کرو ، بلہ خبرہ دادہ چہ ما تا تہ اووئیل ،
چہ دا روایتونہ متواتر ثابت کہ دادہ متواتر پہ تعریف باندے د خلکو پہ
حوالونہ ، د متواتر پہ تعریف باندے متواتر ثابت کہ ، منلولہ تیاریم۔
اوس ما ججیس (۲۶/) ایتونہ) اویل (۲۷/نمبر) سورة الزمر ایت (نمبر
۶۸/) کنیں ﴿وَتَفَخَّ فِي السُّورِ﴾ پدے مے درتہ تفسیر عثمانی حوالہ درکریوہ ،
دا حوالہ دہ او دلیل دے د صغری د پارہ ۔

بل (اتودشتم/۲۸) نمبر ایت دے ﴿أَوَ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ﴾ مخکنیں مے
درتہ یو خل ویلے دے ، خوتہ ما باندے صرف وخ ضائع کنیں ﴿نہ نہ
یو خل یو ویلے وو﴾ ﴿أَوَ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا﴾ قَالَ أَنَّى

يُنْفِىْ هٰذَا اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَاۙ فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةً عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ﴿١٠﴾ سَلْ كَالِهٖ فِى مَرْكُو
 چہ کلہ راژوندے کو ، اللہ تعالیٰ ورتہ او فرمائیل لکیا نہ یم ﴿١٠﴾ قَالَ كَمْ
 لَبِثْتُ ﴿١١﴾ ورتہ وائی خومرہ عمر دے تیر کرے دے ﴿١١﴾ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا اَوْ بَعْضَ
 يَوْمٍ ﴿١٢﴾ مخکس چہ روایات دے پیش کرل ، پہ ہفے کس وائی چہ ہر خہ
 پیڑی او معلومات دی ورتہ ، د قران د نص نہ ثابت شول ، د قران د نص نہ
 ثابت شول ، چہ مرے نہ پوہیری پہ خبرو باندے ، دارنکے حوالوتہ گورہ
 جی ، (بل مکث میتہ مات سنۃ کاملۃ) ، دے سل کالہ چہ دے وفات شوے
 وو ﴿١٣﴾ تاسو دا پریدہ ﴿١٣﴾

(بل انتیس نمبر/۲۹) دلیل ، حُما سرہ د صغریٰ د پارہ سورۃ روم
 (ایت/۴۰) کس اللہ تعالیٰ فرمائی: ﴿اللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَکُمْ ثُمَّ رَزَقَکُمْ ثُمَّ
 یُمِیْتُکُمْ ثُمَّ یُحْیِیْکُمْ﴾ پدے کس ثم یحییکم دینہ مراد قیامت پہ ورخ
 چوند دے دوه دری حوالہ جات ورباندے شتہ .

(تیس/۳۰ نمبر دلیل) سورۃ حم مومن (ایت/۱۱) کس اللہ تعالیٰ
 فرمائی: دوی بہ وائی ﴿رَبَّنَا اٰمَنَّا بِاٰثْنَتَيْنِ وَاٰحْيَیْتَنَا اِثْنَتَیْنِ﴾ ، **بیان القرآن**
 راکہ (۳۰۶/جلد دوم/۲) دا حوالہ بہ راکی بیا بہ دا ویم (ایت نمبر/۳۳) سورۃ
 نحل (ایت نمبر/۲۱) کس اللہ تعالیٰ فرمائی ﴿وَالَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَ
 مَا یَشْعُرُوْنَ اَیَّ اَنۡ یُّبْعَثُوْنَ﴾ مری چہ ئی ہفی تہ دا پتہ نہ وئی چہ مونگ
 پہ کلہ پاخو صحیح شو ، تا چہ کم د استانس والا وو د ہفے جواب درتہ
 ہم وشوو ، اوس د **بیان القرآن** حوالہ مے درکری وہ گورہ ورتہ ، وائی (دو بار
 زندگی کی ایک دنیا میں ایک آخرت میں ، ایک دنیا میں ایک آخرت میں) چرتہ ما پاندے
 تاپہ ونہ لکولے دیوبندیان بہ دے کافر کری .

اوس جی حُما سرہ (جونتیس/۳۴ نمبر دلیل) ، سورۃ مجادلہ ایت نمبر/۶ ﴿يَوْمَ يَنْبَعُثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا﴾ (راکہ بیان القرآن (۵۱۲/جلد/۲) .
بیان القرآن مہ ایکڈی ﴿بیان القرآن/۵۱۲/جلد دوم/۴﴾ ونبایہ ورثہ مخامخ
ورثہ کی (جس روز دوبارہ زندہ کریگا۔ جس روز دوبارہ زندہ کریگا)۔

دارنگے حُما سرہ ... (پینتس نمبر ایت سورۃ الشوری (ایت/۱۲)
راکی (روح المعانی/۴۹/جلد/۲۵)۔ سورۃ شوری گورہ جی ، سورۃ شوری (دولسم
نمبر/ ایت) دے ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ﴾ ... اوس گورہ جی ، دا
دے (کفریہ الفاظ اور انکے احکامات) مولنا عبد الشکور قاسمی صاحب ، پدے
کنیں دے لیکی ، پہ (۲۹/ص) کنیں د شرک فتوی دی دیرہ مطالبہ کولہ .
اوس واخلہ جی ، وی گورہ جی (یعنی جس اللہ تعالیٰ نزدیک اور دور خفی جبر اور دل کی بات
ستا ہے کسی نبی یا ولی وغیرہ کو بھی ایسا سنا جیسے کہ قرآن کریم میں ہے) (ان اللہ هو السميع
البصیر) ، بیا لیکی (دور و نزدیک ہر جگہ اللہ تعالیٰ کی طرح دیکھتا ہے ہمارے کاموں کو ہر جگہ
پر دیکھلاتے ، یہ نظریہ شرک ہے، یہ نظریہ شرک ہے، یہ نظریہ) نزدیک پککنیں راغے ،
بیا چہ د عند القبر لفظ بیا ونہ وائی ، نزدیک وی عند القبر .

اوس گورہ جی ، دا حُما سرہ **روح المعانی** دہ ، پہ دغہ ایت باندے .
گورہ ایت (نمبر/۲۹) ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ﴾ .. بیا وائی خنکہ؟ او گورہ (اللہ) ہم
(سمیع) دے ، او بندہ ہم (سمیع) دے نو اللہ خنکہ سمیع دے؟ او بندہ
خنکہ سمیع دے؟ گورہ ورثہ ، وائی اللہ تعالیٰ چہ دے (لیس لا علی طریق
تأثر حاسہ) ... اللہ تعالیٰ پہ تأثر د حاسے سرہ نہ اوری، او بندہ پہ تأثر د
حاسی سرہ اوری ، اوری او پہ قبر کنیں میت کنیں صلاحیت د سماع نشتہ
، نو چہ دا دے ورلرہ داسے دا صفت دے ورلہ ورکو، ہفہ تہ ہفہ اسباب نہ

دی مہیا، پہ کمی باندے چہ پہ دنیا کنیں اوریدل او کہ تہ وائی چہ حیات
دے حیات، ما درتہ ویل (بقدر ما يتالم ويتلذذ) او (بقدر ما يتألم ويتلذذ)
دا ضروری وی اوضرورت (يتقدر بقدر الضرورة) زیات استدلال ورباندے
نشی کولے۔

(دارنگے جتیس/۳۶ نمبر) سورة مائدہ (ایت/۱۰) کنیں اللہ تعالیٰ
فرمائی د حضرت عیسیٰ علیہ السلام معجزہ ﴿وَإِذْ أَخْرَجَ الْمُوتَّى بِأَذْنِ﴾ چہ دے بہ
مری راوباسی پہ خپل معجزے باندے ژوندی کوی بہ ئی، نو کہ چرتہ
ژوندي وے نو خنگہ ئی بیا ژوندی کول، تحصیل د حاصل نہ دے مری
دی، دا دلیل د صغری د پارہ گورے اے حُما پدغہ کنیں خلط رانہ ولئی۔
ما ویلی وو (المیت فی القبر، المیت فی القبر) صغری (وکل ما یكون فی القبر
فهو لا یسمع عادة)، کبری، د صغری د پارہ مے ہم دلائل پیش کرل، د
کبری د پارہ مے ہم دلائل پیش کرل، او عند القبر پکین ہم راغے دا
مے درتہ وے (کل من تحت التراب فهو بعید) دا مے درتہ ہم ویلی وو چہ
د دنیا د د قبر او د نیا پہ مابین کنیں دور والے دے، دنیا د قبر نہ لرے دہ،
دا حوالے می درلہ ہم درکری۔

(فريق اول ، مفتي نديم صاحب، ٲرن دولسم)

(بسم الله الرحمن الرحيم)

ٲيم دغه ڪيڀري ، اوبه به درڪي ، تاسو وس ڪئي ، هيڻ خبره نه ده .

الحمد لله وكفى وسلام على عباه الذين اصطفى اما بعد.

مولوي صيب داخل بيا هغه اوتي بوتي او ويئي ، اول نمبر وائي ، وائي فلانڪے دا وائي چه ڄما په نزد راجح دے او فلانڪے وائي : (والاصح عندنا) نو هغه خوستا پشان ندي ويئي : چه دا شرك دے .. هغه وائي اصح ڄمونڀ په نزد باندے دادے ، او ستا هم دغه نظريه ده ما اوپله چه دا اختلافي راروانه ده ، دويم ما ته وائي : ته د متواتر تعريف وڪه په هغے فت ڪه ، يعني انور شاه ڪشميري له د متواتر تعريف نه ورتلو؟ چه هغه ورته وائي .. ابن قيم له نه ورتلو؟ ، ابن تيمه له نه ورتلو؟ ، ابن ڪثير له نه ورتلو؟ ، دپته وائي: (چھوئي منہ ٻڙي بات) ، دريم نمبر ، دے وائي د متواتر نه انڪار ڪفر دے ، نو عائشة رضی الله عنه ستا په نزد ڪافره شوه؟ ، نعوذ بالله ، نو د ده نه ما لاول ٲيوس وڪو ، چه تا وئيئل د قران مجيد د نص نه ثابت دے نو په هغے په سره هغه صحابه ڪرام ڪافر ثابت شو (ما هو جوابڪم فهو جوابنا) ، دريم نمبر ما اوويل چه ام المؤمنين ، دينه رجوع ثابت ده ، ڄه د ڪفر نسبت نه ڪوم البته ، تا صحابه ووته د ڪفر د نسبت وڪو ، د خپل مشر په نزد باندے ديوس شوي ، څلورم نمبر دے وائي : دلرے ، نزدے ، دا خو په ڪنڀ راغے ، ڪه نه اقه خبره ده ، لرے ، نزدے ، لرے ، نزدے ، ما مخڪين جھڪره ختمه ڪڀريده ، دے باربار ، خو ، ڄه ورسره شته دے نه .

پنجم دے وائی: استدلال بہ د خرق عادت او معجزاتو نہ نہ کے ،
 دا قرآن ہم د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لویہ معجزہ دہ ، او مولوی
 صیب قرآن راغستے دے وائی (دیرش/۳۰) ایتونہ مے ترے پیش کرل ، نو
 معجزہ ، منلو د پارہ وی؟ کہ د انکار کولو د پارہ؟ ، ابو جہل انکار کرے
 وو؟ ، او ابو بکر منلے وو ، تہ د کمی کمپنی نہ ئی؟ (ہہ ہہ ہہ ، خندا).....
 بل مولوی صیب شہرم نمبر مائہ وائی ، وائی تا روایات پیش کرے اہ . چہ
 جواب ورکے ، دلہ دی چہ نہ ئی ورکے (انما یتجیب) پدیکنس دا شتہ
 دے چہ مری جواب نہ ورکوی ، مرہ د خان نہ پہ قرآن کتب تحریف
 معنوی کے (من فسر برأیه فلیتبؤ مقعده من النار) خان لہ دے جہنم
 کنس تھکانہ تیارہ کرہ مولوی صیب.

ووم نمبر قربان شہ ﴿لَیْسَتْ یَوْمًا أَوْ بَعْضُ یَوْمٍ﴾ او ہفہ تہ پتہ
 نشتہ چہ ما خومرہ وخت تیر کرے ، معلومہ شوہ چہ (نہ اوری) (ما شاء
 اللہ) ﴿دا درتہ خط﴾ نو دا چہ پتہ ورنہ لکیدہ ، نو دا جواب ئی خنگہ
 ورکولو؟ ﴿لَیْسَتْ یَوْمًا أَوْ بَعْضُ یَوْمٍ﴾ او ہفہ اصحاب کھف اودہ وو او ہغوی
 دغسے جواب ورکرے وو ، ہغوی مرہ وو ، ستا پہ نزد.

دویم نمبر پہ قیامت کنس بہ ﴿كَأَنَّهُمْ یَوْمَ یَرَوْنَهَا لَمْ یَلْبَثُوا إِلَّا
 عَشِیَّةً أَوْ ضُحًیًّا﴾ د دنیا دا پچاس ساٹہ سالہ زندگی وی گویا صبا او بیکا
 ی تیر کر یوؤ مرہ وو ستا پہ نزد ، ماشاء ، بل مولوی صیب ، دے مولوی
 صیب ﴿أَمْوَاتٌ غَیْرُ أَحْیَاءٍ ۚ وَ مَا یَشْعُرُونَ ۚ إِنْ كَانَ یُبْعَثُونَ﴾ مرہ دی
 ژوندی نہ دی ، معلومہ شوہ نہ اوری ، زری خبری بیا وائی، وائی غوگ
 حاسہ نشتہ دے نو ما ورتہ مخکنس ویلی اویلہ چہ دا د روح د پارہ د سماع
 قول چہ دے وکو ، نو د روح حاسہ شتہ دے . ہفہ ستا ہفہ شرک نہ وو

خُما ہفہ شرک شو، مولوی صیب خہ بیا ویم مولوی صیب تر اوسہ پورے ، یو دلیل مولوی صیب دغسی پیش نہ کپرو چہ د قبر لفظ ئی (لا یسمعون) لفظ وی ، چہ میت نہ اوری ، او اوریدل ئی شرک دے ، تر اوسہ نہ دے پیش کری او د قیامت د صبا پورے بہ نشی پیش کولے انشاء اللہ ، ما ورته شعر ویلے وو (نہ خنجر اٹھے گا نہ تلوار ان سے ، یہ بازو میرے ازمائے ہوئے ہے) د فرمان کسکر جواب شعر ئی راتہ پہ جواب کنیں وٹلو۔

(دلیل نمبر/۵۸) ابن کثیر محکبین ما د ، (۶۴/ دلیل) **تفسیر ابن**

کثیر (جلد/۳/ص ۶۹۷) (عن ابن عباس مرفوعاً: (ما من أحد یمر بقبر أخیه المسلم ، کان یعرفه فی الدنیا) ، ابن عباس رضی اللہ عنہ ہم فرمائی خوک چہ د مسلمان رور پہ قبر باندے تیریری چہ دنیا کنیں دے پیژندو (فیسلم علیہ) ، سلام کوی پہ ہفہ باندے (إلا رد اللہ علیہ روحہ ، حتی یرد علیہ السلام) دے دنیا کنیں پیژندو ، نو دے د ہفے جواب ورکوی او پیژنی ، وثبت عنہ (صلی اللہ علیہ وسلم) لامتہ اذا سلموا علی اهل القبور) (الی اخره) .

محکبین مولوی صیب دا دلیل (نمبر/ ۶۵) دا خُما سرہ مولوی صیب

مجموع الفتاوی (ص نمبر/ ۱۳۵ ج/ ۲۴) دیم دفعہ حدیث نقل کوی (کَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { مَا مِنْ رَجُلٍ يَمُرُّ بِقَبْرِ الرَّجُلِ كَانْ يَعْرِفُهُ فِي الدُّنْيَا فَيَسْلَمُ عَلَيْهِ إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ رُوحَهُ حَتَّى يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ } ، وَالنَّبِيُّ قَدْ يَعْرِفُ مَنْ يَزُورُهُ) دے پہ خپلہ (مَنْ يَزُورُهُ) دے وائی : خوک چہ د میت زیارت کوی دا میت ہفہ پیژنی د حدیث نہ استدلال کوی دغہ حدیث نقل کوی .

(دلیل نمبر/۶۶/ شہر شپیتہم) : مولوی صیب دا خُما سرہ روج

المعانی دے، دے د ابن عباس رضی اللہ عنہ نہ روایت کوی، وائی : (وما أخرج ابن عبد البر وقال عبد الحق الأشبيلي إسناده صحيح عن ابن عباس مرفوعا ما من أحد يمر بقبر أخيه المؤمن كان يعرفه في الدنيا يسلم عليه إلا عرفه ورد عليه) چہ د دنیا کنیں پیڑندو نو سلام جواب ہم ورکوی او پیڑنی ہم دے ہغہ لہ۔

دغہ رنگے مولوی صیب دا دلیل خُما سرہ (۶۷/ نمبر دلیل) وفاء

الوفاء. (ص/۲۰۹) و قال دے وائی : (باسناد صحيح) عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من أحد يمر بقبر أخيه المؤمن ، كان يعرفه فيسلم عليه الا عرفه ورده عليه السلام ، وراه ابن عبد البر وصححه كما نقله ابن تيميه لكن بلفظ ما من رجل يمر بقبر رجل كان يعرف في الدنيا فيسلم عليه) دا دویم روایت ... د ہغہ پہ حوالے سرہ نقل کوی، و قال عبد الحق في كتاب العاقبة پہ دریم سند سرہ ہم نقل کوی، مولوی صیب دا خُما دری روایتہ د دے نہ شو، مولوی صیب دا خُما سرہ دلیل (نمبر/ ۷۱)، دا خُما محکین وس دلیل راکہ۔

دا خُما سرہ مولوی صیب شرح الصدور راکہ مولوی صیب شرح

الصدور (صفحہ/۱۹۷) دہ مولوی صیب شرح الصدور کنیں (ص/نمبر/۱۹۷)

کنیں دے نقل کوی د طبرانی پہ حوالہ سرہ (عن ابن عمر قال مر رسول الله صلى الله عليه وسلم) نبی ﷺ تیر شو د مصعب بن عمیر رضی اللہ عنہ پہ قبر باندے (فوقف عليه وعلى أصحابه فقال أشهد أنكم أحياء عند الله فزورهم وسلموا عليهم فوالذي نفسي بيده لا يسلم عليهم أحد إلا ردوا

علیہ إلى يوم القيامة) خوک ہم دے دے پہ قبر باندے راخی سلام کوی نو
ہفہ ورلہ جواب ورکوی .

دامولوی صیب خما سرہ (روح المعانی ، جلد ۲۰ / ص ۴۹۲) روح
المعانی (ص ۴۹۲) (وما أخرجه العقيلي من أنهم يسمعون السلام ولا
يستطيعون رده محمول على نفي استطاعة الرد على الوجه المعهود الذي يسمعه
الأحياء) چہ ہفہ احياء چہ ہفہ جواب ورثہ ورکوی ، مولوی صیب دا خما
سرہ ہم دقہ حدیث نقل کوی او تصحیح ٹی کوی .

ابن ابی شیبۃ (ج ۷ / ص ۳۵۶) ، دے نقل کوی د عامر بن سعد
نہ ، (عَنْ أَبِيهِ ، أَنَّهُ كَانَ يَرْجِعُ مِنْ ضَيْعَتِهِ) دے د خپل پتو نہ بہ راتلو (فَيَسُرُّ
يَقْبُورِ الشُّهَدَاءِ) د شہداء و بہ قبرونو بہ تیریدو (فَيَقُولُ : السَّلَامُ عَلَيْكُمْ
وَأَنَا بِكُمْ لِلْأَحْيَاءِ ، ثُمَّ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ : أَلَا تُسَلِّمُونَ عَلَى الشُّهَدَاءِ فَيَرُدُّونَ
عَلَيْكُمْ) تاسو بہ شہداء و باندے سلام ولے نہ کوی چہ ہفہ تاسو تہ
جواب درکری .

او دا مولوی صیب سترری کولاؤ کہ ، د حنفیہ وو کتاب درتہ
آخرہ کتب پیش کوم ، پانچ سو علماء احناف پانچ سو علماء احناف .
فتاوی عالمگیریہ مولوی صیب د دے (جلد ۵ / دے صفحہ نمبر دے دا
تین سو پچاس / ۳۵۰) دے وائی : وی : (وَإِنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ) کہ یو سرے قرآن
ولولی (عند القبور) پہ خوا د قبرونو کتب (إِنْ تَوَى بِذَلِكَ) کہ نیت ٹی داوی
(أَنْ يُؤَنِّسَهُ) چہ دے مانوس کی دے میت لره پہ خپل اواز پہ (صوت
القرآن) صوت القرآن پہ اواز د قرآن سرہ (فانه يقرء) بیا د ولولی خو (وان
لم يقصد) خو کہ دا ٹی قصد نہ وی چہ مری مانوس کری او ہفے تہ
اورئی (فَاللَّهُ تَعَالَى يَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ) اللہ تعالی اوری قراءت د قرآن

(حَيْثُ كَانَتْ) چرتہ چہ وی ، دے وائی کہ میت تہ اورہ ول غواری ، پانچ سو علماء احناف پانچ سو علماء احناف (....) (مولانا) وحدان ... دا پکین نشتہ چہ مری اوری (تیم ودروہ) خہ شی دے (....) (مولانا وحدان) دیکین د مانوس والی لفظ دے ، نو مولوی صیب ، مانوس ، چہ اوری نہ؟ مانوس خنکہ شی؟ مانوس کیری خنکہ؟ (....تیم ودروہ ، تیم ودروہ) ، نہ مولوی صیب ، چہ یو خوک لیدل نہ کی؟ ہغہ مانوس کیری خنکہ؟ او دا الفاظ بیا واورہ ، الفاظ بیا واورہ ، بیا واورہ ، بیا واورہ ، (وَإِنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ عِنْدَ الْقُبُورِ إِنَّ نَوَىٰ بِذَلِكَ أَنْ يُؤْنِسَهُ صَوْتُ الْقُرْآنِ) اواز د قران سرہ ٹی مانوس کی ، اواز د قران مجید سرہ بہ کلہ مانوس کیری پہ ہغے سرہ چہ وائے وری ، (....تیم مہ حسابہ وہ) ، (صَوْتُ الْقُرْآنِ ، صَوْتُ الْقُرْآنِ).... تیم خرابیری... او روستو خو (یسمع) الفاظ راغلی ، او روستو مولوی صیب او روستہ مولوی صیب (قَالَ اللَّهُ تَعَالَىٰ يَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ حَيْثُ كَانَتْ) اللہ خو ٹی ہر خائی نہ اوری ، کہ صرف ایصال ثواب مقصود وی ، کور نہ دے وکی جومات نہ دے وکی

مولوی صیب دلیل (نمبر/ ۷۵) معجم الكبير (جلد/ ۹/ ص/ ۵۳) ،

دے ہم مولوی (ص ۲۵۳) دے (قال مر رسول الله صلى الله عليه وسلم على مصعب بن عمير حين رجع من أحد فوقف عليه وعلى أصحابه فقال : أشهد أنكم أحياء عند الله فردوهم وصلوا عليهم فوا الذي نفس محمد بيده لا يسلم عليهم) ویل د دیو پہ قبر چہ تیریری سلام پرے کوی ، قسم بہ اللہ خوک سلام نہ کوی پدوی باندے (الا ردوا عليه الى يوم القيامة) مگر دوی جواب ورکوی ہغے تہ د ورخی د قیامتہ پورے۔

مولوی صیب دا خُما سرہ دلیل (نمبر/۷۶) احوال القبور (ص ۴۲) دے، دے نقل کوی (عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه وقف على مصعب بن عمير حين رجع من أحد) نبی صلی علیہ وسلم کلہ چہ احد نہ واپس کیدو د مصعب بن عمیر پہ قبر باندے ودیریدو: (أشهد أنكم أحياء عند الله فوزورهم وسلموا عليهم) زیارت کوی د قبرونو سلام کوی پہ هغوی (فوالذي نفسي بيده) قسم پہ هغه ذات چہ خُما ساء د هغه پہ قدرت کنس ده (لا يسلم عليهم أحد إلا ردوا عليه إلى يوم القيامة) خوک هم پدے سلام نہ کوی مگر د قیامت د صبا پورے ورته هغه جواب ورکوی۔

مولوی صیب دا خُما سرہ (نمبر/۷۷) دلیل دے، فیض الباری (ج ۳/ص ۴۲)، دے هم دقہ (وفي الحديث صححه ابو عمر) دے وائی پہ حدیث کنس تصحیح کریدہ د هغے عمر (ان احد اذا سلم على الميت فانه يرده عليه، يرده عليه) بے شکہ هغه ورلرہ جواب ورکوی (ويعرفه) دا میت ورته د سلام جواب ورکوی، او پیڑنی هغے لرہ (ان كان يعرف في الدنيا) کہ پد نیا کنس هغه پیڑندو۔

مولوی صیب دا خُما سرہ (دلیل نمبر/۷۸) دے، روح المعانی (ج ۲۰/ص ۴۸۶)۔ دے نقل کوی (كانت امرأة بالمدينة) یوہ خزہ وہ پہ مدینہ منورہ کنس (تقم المسجد فماتت) جمات بہ ئی صفا کوو مرہ شوہ، (فلم يعلم بها النبي صلى الله تعالى عليه وسلم) بیا نبی صلی اللہ علیہ وسلم تہ پتہ ونہ لکیدہ (فمر على قبرها) پہ قبر ئی تیر شو (فقال عليه الصلاة والسلام: ما هذا القبر) ویل دا قبر د چا دے؟ (فقالوا: أم محجن) ویل داخر د ام محجن دے (قال: التي كانت تقم المسجد) ویل چہ جومات ئی صفا

کوو ہغہ؟ (قالوا : نعم فصف الناس) نبی صلی اللہ علیہ وسلم د خلکو صفونہ شروع کرہ (فصل علیہا) پس مونخ وکرو پہ ہغے (فقال : أي العمل وجدت أفضل؟) ہغہ بودی نہ تپوس کوی قبر نہ تپوس کوی قبر تہ ٹی ودریدو ای بودی تا کم یو عمل غورہ بیاموندو؟ (قالوا یا رسول اللہ أسمع) اے د اللہ رسولہ دا بودی اوری پدی قبر کنیں؟ (قال : ما أنتم بأسمع منها) تاسو د دینہ خہ نہ اوری ، تاسو د دے نہ زیات ، قبر تہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم ودریدو، او مخکنیں بیا نقل کوی .

مخکنیں دلیل نمبر دلیل (نمبر/۸۰) (وینما رواہ البیهقی والحاکم وصححه وغیرہما عن أبي هريرة أن النبي وقف على مصعب بن عمير وعلى أصحابه حين رجع من أحد فقال : أشهد أنکم أحياء عند الله تعالى فزوروهم وسلموا علیہم فوالذي نفسي بيده لا یسلم علیہم أحد إلا ردوا علیہ إلى يوم القيامة)

ہم دقہ حدیث پہ بل سند سرہ نقل کوی (عن ابن عباس مرفوعا ما من أحد یمر بقبر أخیه المؤمن کان یعرفہ فی الدنیا یسلم علیہ إلا عرفہ ورد علیہ) ، مولوی صیب دا ما مسلسل (۸۲ /) روایات پیش کرل ، مخکنیں خہ دلائل پیش کوم ، خو بیا د مولوی صیب نہ مطالبہ کوم یو دلیل چہ پہ ہغے کنیں دسی وی چہ میت نہ اوری عند القبر میت نہ اوری او دا اوریدل ٹی شرک دے ، د دے د پارہ قرآن یو ایت یو حدیث او وایہ ... اخوا دینخوا .. تہ مہ خہ ، مولوی صیب قیامت پہ ورخ بہ راپاسیگی دینہ معلومہ شوہ مہری نہ اوری ، قبر کنیں بہ ٹی بیا وژنی دینہ معلومہ شوہ نہ اوری، کپ مہ لگوہ مہری یو ایت ، یو ایت او وایہ ، یا یو حدیث او وایہ ، وی صغری مے دادہ چہ مہری دی ، کبری می دا دہ چہ نہ ٹی اوری ..

نو ما خو (ان المیت یسمعون) ما هغه ، هاغه صغری ، هاغه صغری مے درلہ راواخسته او کبری مے درلہ رد کرہ ، د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پہ (/ ۸۲) روایاتو سرہ ، او پہ پانچ ایتونو د قران مجید سرہ ، خو مولوی صیب کہ اللہ پاک سہ انابت دریکنیں ایجے وی کنہ ، حق قبول کہ ، توبہ اوباسہ ، نور اخوا دیجوا مہ خہ مولوی صیب ، مرگ راروان دے ، قبر کنیں بہ ہم درنہ اللہ تپوس کوی ، او دا خلق ہم مہ گمراہ کوہ نور ، مولوی صیب د اللہ خاطر او کہ دوکے مہ کوہ ، گہوہ والے مہ کوہ ، پنٹلس پنٹلس .. پیرے یو دغہ راخلی ..

تنازعہ دفریق اول دفریق دوم سرہ پہ اخیري وخت دفریق دوم کنیں مولوی صیب پہ ترن کنیں بہ نوی خبرہ ہم نہ کوی ، نوے دلیل بہ ہم نہ پیش کوی ، پہ اخیري ترن کنیں بہ چہ اخیري ترن گورہ . اول یو مینت . کہ دغسی کوی پانچ منت دے والی پانچ منت د مالہ راکی ، نہ دا اصول دی پہ اخیري ترن کنیں بہ دلیل ہم نہ پیش کیری دسی سوال بہ ہم نہ کیری ، چہ د هغه جواب بہ دہ لازمیری گورہ ، مولوی صیب ، گورہ مولوی صیب ، البتہ د نوی دلیل اجازت درکورو خو کہ ستا بہ دعوی وی چہ (یسمعون) لفظ پکنیں دے .. چہ (ان المیت یسمعون) ... چہ یو قران ایت ئی یو حدیث دغسی وی ، دلیل پیش کہ ، اخوا دیجو بہ نہ خئی ، اخیري ترن د پارہ اصول دادی د اخیري د ترن د پانچ منت تہ والہ پانچ مینت مالہ راکہ ، یا بہ پہ اخیري ترن کنیں نوے دلیل کہ پیش کے مولوی صیب پہ اغی بہ بیا محکمن خبرہ نہ کیری ، نو صدران د خبرہ وکی تاتہ نہ پریردی دغہ پہ اخیري صدر وی ، تہ مہ کوہ ، مولوی صیب .. نوے دلیل بہ ہم نہ پیش کوے ، نوے خبرہ بہ ہم نہ پیش کوے تہ مدعی .. صبر

وکی یو منت ته مدعی مولوی صیب مدعی ئی نه مولوی صیب اوله من
وجه . ته ئی من وجه خه یم . ما ویل بیا پانچ منت ته واله پانچ منت به خه
والم .. پانچ منت بیا ته واخله اخری پانچ منت خه اخلمه .. اخری پانچ
خنکه به د دنی نه بهر . وی نوی خبره به دیکش نه کے . نوی خبره به
دیکش نه کے . نوی خبره به دیکش نه کے (خه زه ... دا
خبله دعوی مطابق دلیل ذکر که خه ...) ... چه خوک سماع عند القبور
ثابت منی دا د شرک عیقده ده داشیئ ثابت که اوس ماته پریده
خو خه لاول دا جوابونه اوکم دسی خبره به نه کے چه بیا په ما
جواب لازم چه ته کے خه به هم کومه که شی ته خبره اوپری او
که ورخ ته اوپری زه ترسره ، بیا گرخم په هغه کنش مخی ته ... واحد الله
صیب لک صبر یو منت . صیب تا سره ما ډیرے په طریقه خبری
کپری . تول ریکارد دے . شویدی . انشاء الله اوس اخری لس منته
دی . کچری د صبا د پاره ... صبا سترکی لگول غواری .. دا اخری لس
منته .. خه گوره خه خیل ... چه خما حق دے خبری .. (تنازعہ ، په
وقت باندے ... روانه ده ، (منیب الرحمن) د ستا د خبرو جواب خو کوم
نوی دلیل نه ویمه صدر صیب . صدر نوی دلیل نه ویمه . ستا د خبری
جواب کومه . خبری (لویه تنازعہ ده خان له بیا ویدیو کنش
اوگوری) (از بنده عاجز منیب الرحمن)

(فريق دوم مفتي واحد الله وحدان، ترن يازدم)

نحمده ونصل على رسوله الكريم اما بعد ؛

حضرت جی، کم دغه د چه دے، د عقيلي والا روايت دے پيش
 کرے وو. مادرته مخکنیں جرحه کرپوه (محمد بن اشعث) پکنیں وو
 مجروح راوی وو، بيا چه دا بل روايت دے پيش کرے وو، په هغه کنیں
 (حميد بن زياد) وو، جواب دے نه دے کرے، دارنگے تا چه کله ځمونږ
 دا مجموعه برزخی دا دے ذکر کره، د دے جواب درله ما دا اوکړو، تاوے
 چه روح اوري د روح د اوریدو جواب د دا کوي، چه الله تعالى د فرشتي
 په ذریعه باندے ورته رسوی، مادرته دا اووے چه د فرشتو شان هغه جدا
 دے د شان د عبادو نه، د دے جواب درته وشو، کم چه دا عبارت دے
 پيش کرے وو، د عالمگیری نه پدیکنیں، څه ویم که مفتي صیب په
 دیکنیں د مړی د سماع قول اوخودو د ده گټه ځما بیلات، نشته پکنیں،
 وس گوره (استأنس) لفظ دے وئیلے، ماته وائی: سماع وه خایه په خپله
 (استأنس) پيش کوے، په خپله (استأنس) پيش کړے او ځما نه سماع
 غواړی، بل په دے کنیں لفظ دے .. (ان الله) الله تعالى چه دے
 (يَسْمَعُ) .. هغه ورته، (يُسْمِعُ) ... الله في ورته اوره ئي، صحيح شو، الله
 ئي ورته اوري .. د مړی د اوریدو قول پدیکنیں نشته ... اوس دا خبره ته
 چه بل روايت کم پيش کړو .. دغه روايت چه کم دے. تا چه ويل
 (الشهدا احياء عند الله) ده دے باره کنیں **كشف الهمدي** ليکي دا موضوعی
 دے، موضوعی حديث دے.

بس گوره ځما پنځه منته تيم وو ما دا دوه درے منته جي نور
 پريښوده، بس دے، وس يوه خبره صرف کوم ما چه کله (ليس کمثله شي)

باندے یو دغه حوالہ پیش کہ (انه هو السميع البصير) یوولس ایتونہ د
قران ما را وری هغه ورسره حساب کہ خلونینت هاغه وو او یولس دا
(۵۱/) / اکاون / او دولس احادیث دولس احادیث (۷۰/ ۷۰) ستر دلائل مے
درته پیش کرل پس په دے خبرو باندے اکتفاء وه ، (واخر دعوانا
ان الحمد لله رب العلمین) .

گوره جی تا سو خمونبرلس مینته خراب کره ، نوی خبره نه ، د
دے جواب کوم پنځه منته خما وی . روستو وی .. پنځه به خم او ویم
. اے غوک کیده جی خما لس منته تیم وو ، پنځه ما منته ، پنځه منته
گوری بیامالره هم راکے

(فريٲ اول مٲتي نديم، ٲرن دوازدھم)

(بسم الله الرحمن الرحيم)

ڄم ګوره دے ګڼن نوے څېره نه ګوم ، صرف مولوی صيب دومره وګړه ، وائي رواياتو باندے مي ګرحه وګړه ما د هغے په باره ګڼن وييلی څه يو ايت د سماع الموتي او د معرفت د ميت دا حد د تواتر ته رسيدلی ، په دے مے شپږ حوالی پيش کړی ، دويم دليل د دے د پاره مے بيا د حديث د اصولو اصول حديث ګڼن کتاب ما راواخستو پيش می ګړ څه (والمتواتر لا يبحٲ عن رجاله) د هغے د سند نه بحث نشي کيدی.

دويم نمبر مولوی صيب ، ما اويل څه فرشتو دا څېره جدا ده ، ما اويل څه دا فرشته ورسره څېري ګوي؟ دوی اوری؟ معلومه شوه د اوریدو دا صلاحيت پکښ شته دے ، څېره يو ده ، جدا نه ده ، ځما او ستا څېره پديکڼ وه څه دا مړی اوری ګنه اوری؟ څېره دا وه مولوی صيب اخوا ديخوا مه بوځه ، د دے جوابات .

دريم نمبر دے وائي عالمګيري ګڼن د مړی د سماع څېره نشته دے مولوی صيب ګوره پخپل اواز سره ګه ميت مانوس ګوي نو په اواز سره يو ځوك ګوره سرے مانوس ګوي ، يو مار ته سرے بيم وهي مانوس ګوي يو چاته د قران مجيد اواز وائي مانوس ګوی ، څه دا اواز واورى مانوس شی ، ورسره څه اواز نه اوری مانوس نه اوری څنگ مانوس کيږی يار؟ ، نو دا مولوی صيب د جهالت څېرے ګوی.

څلورم نمبر دے وائي الله ئي ورته اوره ئي ، ځما او ستا پدے ګڼن څېره نه وه ، ما ويل ژوندی ته هم الله اوره ئي ، ژوندی هم الله د مشقت د الله نه بغير نه اوری (حيث ګانت) واله څېره ما په هغے پيش کړه ، بل

مولوی صیب ما درته ویله خبره واوره ، مولوی صیب ، گوره خما او ستا ډیر
ښه مجلس اوشو ...

پدې باب کښ کڼه .. گوره د اختتام پدې مه خرابوه ، د دے
خبرے درے درے خل جواب اوشو کڼه .. واللہ کم خورلی ... ته په
اصولو باندے ، ځان د پاره ئي مني ، ځمونږ د پاره نه مني .

اختتامي دعاء

لا سونه اوچت کړي مړه : (اللَّهُمَّ رَبَّنَا اتِّقْنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) ... رب ذوالجلال ، دا مونږ او دا ملگری
چه ناستو دا مناظره مو وکړه ، الله چه کم حق وی ، دي خلقو ته ئي
ښکاره کړے پدیکښ .. رب ذوالجلاله دیوو هم که په خه نیت راغلی ،
مونگ په خه نیت ، څوک چه هم په خه نیت راغلی ، الله د هغے اجر ورته
ورکړے ، دریم نمبر پروردگار پدیکښ چه کم حق ئي کم باطل وی ،
الله هغه باطل ته هدایت وکي ، او حق ته په خپل مسلک او عقیده نظریه
باندے استقامت نصیب کي ، څلورم نمبر پروردگار ، ځمونږ دا مناظره د
خلکو د پاره د انتشار او د افتراق ذریعه نه گرځي د خیر ذریعه وگرځے ،
الله د خیر ذریعه ورته وگرځے ، رب العلمین ځمونږ د دے کم ملگری
چه دلته کوم ځائے راکو امن ئي راکو ، رب ذوالجلال دوی ته هم ډیر
خیرورنصیب کي ، رب العلمین ، ﴿دغه ملگرو ته هم دعا وکړئ﴾ دغه
ملگری چه دوی مناظرے ته راغله دغومره کیناسته رب ذوالجلال دویته
هم اجر ورکي ، الله مونگ ټول د هدایت په لاره باندے روانکي ، رب
ذوالجلال د هر قسمه گمراهي نه هم اوستاتی ، دهر قسمه د امت مسلمه د
تکفیر نه مو وساتی ، رب ذوالجلال د علماء دیوبند اهل السنه والجماعت

په صحيح حق مسلك او مشرب باندې مونږ ټول روان كې ، اللهم ارنا
 الحق الحق وارزقنا التباع ، وارنا الباطل باطل وارزقنا اجتنابه)
 مولوی صیب دومره ظلم دے وکو کنه ... دوی سره ملاوېرو غاري
 ورکوو مولوی صیب ماته راغاريوځه دا شم پرېردی بس ... دینخوا راشه
 ماته ... دا ځما ډیر خواکه ملگری دی . مه کوه . مېر کیمه ... مفتی صیب
 او روتی به بیا روستو اوخرو جي.

طریقه د لیکلو، او تصحیح د هغه

دا مناظره چه خلور کهنټې وه . دا پوره شوه په اووه ورځو کښ
 طریقه د لیکلو داوه چه چونکه دا مه مخطوطی شکل کښ په کاپي کښ نه
 ده لیکلې ، بلکه یو سیکنډ د خلورو سیکنډو په حساب سره ، دومره سلو
 سپیدو کښ دا مه لیکلې ده ډاریک کمپوټر کښ او دا چه کمه لیکل
 شویده ... د دینه په کاپیانی اوباسي او دوباره تصحیح به بیا هغه کښ
 کیکی . چه د چا شکایت رانشی ..

په کاپیانو کښ د تصحیح نه پس به دا بیا په کمپوټر کښ صحیح
 کیږی .

او تر هغی پوزی به دا ام دی شکل کښ . په کمپوټر کښ پرته وی .
 روستو بیا په هغی داسی الفاظ چه هغه صحیح نه دي اوریدلے
 شوي د هغی تصحیح به هم کیږی .

دا په (تاریخ/۱۴/اگست/۲۰۲۰) په وخت د ما سخوتن د اذان نه
 مخکښ په لیکلو کښ پوره شوه .

الله دی مونگ ته دے ی جزائے خیر را کړی .

کتب_____به منیب الرحمن ابن حبیب الرحمن

حنفی .

اوله تصحیح

د لیکلو نه پس اول ځل باندے د دی کتاب کاپي شکل کښ په پانډو کښ
 تصحیح اوشوه په توفیق د الله تعالی سره .
 تقریبا په دوه هفتو کښ .

اوس د دی نه بعد هغه الفاظ چه کم اوریدلے کیری یوشان او لیکلے کیری بل شان د هغی تصحیح به کوؤ.

بل چه کم مکررات راغلی دی . د مشورے نه پس به هغه مکررات مثلا مولوی صیب . مولوی صیب . دا الفاظ نو دا به کت کوؤ خود مشورے نه پس . او اصل د تصحیح په کاپیانو کښ به دا موجود وی . چه د کم فریق شکایت پری رانشی .

بل د هغی نه بعد اخري او مشکل کار عبارات ټيک کول . او هغه بيا کتاب سره برابره ول . مثلا احاديث دي د قران کریم ایتونه دی . نو دا به په تصحیح سره لیکي کیری .

چه څه قسمه عبارتي غلطی پکښ رانشی .

تاریخ 11:46:54 سهار (25/08/2020 11:48:13 ص)

کتبه احقر طالب علم منیب الرحمن حنفي

دویمه تصحیح د ایتونو او د عباراتو

پوره شوه په دویم ځل باندے تصحیح د دے کتاب پوره شو تصحیح د ایتونو او د عباراتو په توفیق د الله تعالی سره .

د دی نه بعد به په اخري ځل د پښتو د بعضو ټکو تصحیح کیری الله مونگ ته جزاء خیر را کړی .

بوقت / بتاريخ ۸ بجے ماسخوتن په ورځ د ، شرو بده . بتاريخ

(۲۰۲۰/۹/۹)

طالب علم : منیب الرحمن عفي عنه

دریمه تصحیح د پښتو عباراتو او د عربي

پوره شوه دویم ځل کتابي تصحیح د پښتو عباراتو او د عربي بعضو په کاپي

شکل کښ په (2020/09/28، 11:00) مېنډام ، په وخت د ماخوستن

کښ الله دي مونږ ته جزاء خير را کړي

کتبه منيب الرحمن عفي عنه

طالب العلم منيب الرحمن باجوړی حنفي عفي عنه

☆☆☆